

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**«Ο ρόλος και το περιεχόμενο
του μαθήματος της Μουσικής
στις μικρές τάξεις: Οι απόψεις των
δασκάλων».**

Διπλωματική εργασία της Παναγιωτοπούλου
Ελένης, φοιτήτριας του 8^{ου} εξαμήνου

Επιβλέποντες καθηγητές: κα. Ξ. Παπαπαναγιώτου,
κ. Ν. Χανιωτάκης

ΒΟΛΟΣ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 4845/1
Ημερ. Εισ.: 01-12-2006
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΔΕ
2006
ΠΑΝ

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Εισαγωγή	5

ΜΕΡΟΣ Α

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο Ο ρόλος και το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής

1.1. Ο ρόλος της μουσικής αγωγής

1.1.1. Παλαιότερες απόψεις	7
1.1.2. Νεότερες απόψεις	10
1.1.2.1. Η μουσική ως έκφραση συναισθημάτων	10
1.1.2.2. Η μουσική ως μέσο καλλιέργειας της νοημοσύνης	11
1.1.2.3. Η μουσική ως μορφή απόλαυσης ή πηγή ευχαρίστησης	13
1.1.2.4. Η θεραπευτική διάσταση της μουσικής	13
1.1.2.5. Η συνεισφορά της μουσικής στην σωματική ανάπτυξη του παιδιού ...	14
1.1.2.6. Η συνεισφορά της μουσικής στη μετάδοση του πολιτισμού	15
1.1.2.7. Η συνεισφορά της μουσικής στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών ..	16
1.1.2.8. Η μουσική ως γλώσσα	17
1.1.2.9. Τα επαγγελματικά οφέλη της ενασχόλησης με τη μουσική	19
1.1.2.10. Άλλες λειτουργίες της μουσικής	19

1. 2. Το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής

Κεφάλαιο 2^ο Η θέση και το περιεχόμενο της σχολικής μουσικής εκπαίδευσης κατά τον τελευταίο αιώνα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες

2.1. Ο ρόλος της μουσικής εκπαίδευσης: Ιστορική ανασκόπηση ...	29
2.2. Η μουσική στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση της Ελλάδας	30
2.3. Η μουσική εκπαίδευση σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες	32
2.4. Η μουσική στα Νέα Διαθεματικά Ενιαία Πλαίσια Προγράμματος Σπουδών	37
2.5. Συμπεράσματα- Σκοπός και στόχοι της εργασίας	39

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Μεθοδολογία	
1.1. Δείγμα	41
1.3. Διαδικασία- συμμετοχή	42
2. Αποτελέσματα	
2.1. Αποτελέσματα των ερωτηματολογίων	43
2.2. Σχολιασμός ερωτηματολογίων	50
2.3. Αποτελέσματα των συνεντεύξεων	56
2.4. Σχολιασμός των συνεντεύξεων	61
3. Συμπεράσματα	66
4. Περιορισμοί έρευνας - Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	69
Παράρτημα	70
Βιβλιογραφικές αναφορές	123

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές μου κα. Ξ.Παπαπαναγιώτου και κ. Ν. Χανιωτάκη που με βοήθησαν στην διεκπεραίωση της διπλωματικής μου εργασίας τόσο σε γνωστικό όσο και ερευνητικό επίπεδο. Μου προσέφεραν τις γνώσεις τους σε όλα τα στάδια της εργασίας, από το θεωρητικό μέρος μέχρι την επεξεργασία των στοιχείων που προέκυψαν από την έρευνα. Επίσης, την οικογένειά μου για την αμέριστη υποστήριξή της κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία που έγινε στα πλαίσια της πανεπιστημιακής μου φοίτησης διαπραγματεύεται θέματα που αφορούν την αξία της μουσικής αγωγής και την εκμάθηση της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο. Ασχολούμαι πολλά χρόνια με τη μουσική τόσο με την εκμάθηση κάποιου οργάνου όσο και με τη μουσική προπαιδεία και θεωρώ πως έχει καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητας όπως και οι άλλες μορφές τέχνης. Θέλησα να ασχοληθώ με την διδασκαλία της Μουσικής στο σχολείο καθώς θεωρώ πως είναι ένα πεδίο που δεν έχει ερευνηθεί αρκετά στον ελλαδικό χώρο σε σχέση με άλλες έρευνες που διαπραγματεύονται τη διδασκαλία άλλων γνωστικών περιοχών. Με ενδιέφερε να ερευνήσω τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη Μουσική και κατά πόσο θεωρούν ότι είναι σημαντική και επιβεβλημένη η διδασκαλία της.

Η εργασία αυτή αποτελείται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος ασχολήθηκα με τον ρόλο που έχει η μουσική αγωγή για το παιδί έτσι όπως τονίζεται από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας. Επίσης, με ενδιέφερε να μελετήσω τις απόψεις των παιδαγωγών, ερευνητών, κοινωνιολόγων, ψυχολόγων για το ποιο θα πρέπει να είναι το περιεχόμενο της μουσικής ώστε να ικανοποιηθούν όλες οι λειτουργίες της. Ένα πολύ σημαντικό θέμα που μου κέντρισε την προσοχή ήταν η θέση που κατέχει το μάθημα της Μουσικής στα αναλυτικά προγράμματα της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών τον τελευταίο αιώνα. Καθώς μελετούσα τη διεθνή βιβλιογραφία, μου προέκυψαν κάποια ερωτήματα και ενδιαφέροντα θέματα τα οποία θέλησα να ερευνήσω. Αναρωτιόμουν αν θεωρούν οι δάσκαλοι σημαντική τη διδασκαλία της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο και ποιο θα πρέπει να είναι το περιεχόμενό της ώστε να εκπληρώνεται ο πολυδιάστατος ρόλος της. Αναφέρομαι συγκεκριμένα στην κατάσταση που επικρατεί στις μικρές τάξεις (Α', Β') καθώς σε αυτές το μάθημα γίνεται από το δάσκαλο της τάξης ενώ στις υπόλοιπες από ειδικό μουσικό.

Ελπίζω η παρούσα εργασία να προβληματίσει και να ευαισθητοποιήσει τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και αυτούς που διαμορφώνουν τα Αναλυτικά Προγράμματα και γενικότερα τη Φιλοσοφία του σχολείου και να αποτελέσει την αφορμή για έναν γόνιμο προβληματισμό σε θέματα που αφορούν την διδασκαλία της Μουσικής και της Αισθητικής αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο.

ΜΕΡΟΣ Α

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1

Ο ρόλος και το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής

1.1. Ο ρόλος της μουσικής αγωγής

1.1.1. Παλαιότερες απόψεις

Από την αρχαιότητα, η μουσική και οι τέχνες αποτελούσαν το κλειδί για την ηθική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών σύμφωνα με τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, όπως τον Πλάτωνα και αργότερα τους Ρωμαίους. Για τον Πλάτωνα, η μουσική ήταν ηθικός νόμος και ο κύριος σκοπός της μουσικής εκπαίδευσης ήταν η ψυχική ανάπτυξη του ατόμου. Μια άλλη εξίσου σημαντική λειτουργία της μουσικής ήταν η θεραπευτική της. Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι ήταν εξοικειωμένοι με την ιδέα πως η μουσική έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη διάθεση εκείνων που την ακούν. Ομολογούσαν τη δύναμή της να καταπραΰνει, να ηρεμεί, να προσφέρει χαρά, ενώ ο Ασκληπιός χρησιμοποιούσε τη μουσική για τη θεραπεία των νευρώσεων. Ο Πυθαγόρας και ο Εμπεδοκλής πίστευαν στη δύναμη της μουσικής να θεραπεύει σωματικούς και ψυχικούς πόνους ενώ ο Πλάτωνας είχε συνδέσει τη μουσική με τη θεραπεία της αϋπνίας και της επιληψίας μέσω του φλάουτου όπως υποστήριζε και ο Θεόφραστος (c.370-c.288 BC). Ο Gellius (c. AD 130- c.180) συνέστηνε τον ήχο του φλάουτου στη θεραπεία για το δάγκωμα του φιδιού. Πολλοί σημαντικοί παιδαγωγοί και ερευνητές όπως ο Pestalozzi, Frobel, ο Spenser και ο Dewey θεώρησαν πολύ σημαντική την συνεισφορά της μουσικής στην διάπλαση ατόμων με ηθικό και πνευματικό κύρος. Αυτό φαίνεται από τη σπουδαιότητα που έχει αποδοθεί στη μουσική ιστορικά, π.χ. στα εκπαιδευτικά προγράμματα των αρχαίων Ελλήνων, Ρωμαίων, στο Μεσαίωνα και την Αναγέννηση. Επίσης, είναι σημαντική η άποψη του Κομφούκιου ο οποίος τόνισε πως η μουσική δίνει ένα είδος ευχαρίστησης χωρίς το οποίο δεν μπορούν να ζήσουν τα ανθρώπινα όντα.

Μια πολύ σημαντική προσέγγιση για τη σύνδεση της μουσικής με τη γλώσσα επιχείρησε ο Schweitzer (στο: Pugh & Pugh, 1998) το 1952 ο οποίος μελέτησε τα έργα του Bach. Θεωρεί πως τα μοτίβα των μουσικών κομματιών αντιπροσωπεύουν ιδιαίτερες ιδέες όπως του θρήνου, της ανάστασης, της ανάβασης. Ο Dewey (στο: Pugh & Pugh,

1998) υποστήριξε ότι τα συναισθήματα που εκφράζονται στα έργα τέχνης και στη μουσική είναι ευδιάκριτα και δεν αποτυπώνονται με λέξεις. Αυτό περικλείει και η ρίμα του Heine: «Εκεί που σταματάνε τα λόγια, αρχίζουν οι λέξεις».

Ο Cooke (στο: Pugh & Pugh, 1998) ισχυρίζεται ότι η μουσική είναι γλώσσα. Ανέλυσε μελωδικά σχήματα και παύσεις σε διάφορες κλίμακες και υποστήριξε πως μέσα από τη χρήση των μεταφράσεων ο ακροατής μπορεί να συμμετέχει στο νόημα της μουσικής.

Μια ολοκληρωμένη κατηγοριοποίηση των λειτουργιών της μουσικής επιχείρησε ο ανθρωπολόγος Alan P. Merriam το 1964 έχοντας μελετήσει πολλές κοινωνίες τόσο «δυτικού» όσο και «μη δυτικού» τύπου.

1) Η μουσική βοηθάει στην απελευθέρωση των συγκινήσεων και την έκφραση των αισθημάτων και τονίζει πως τα παιδιά μπορεί να απελευθερώσουν τη στεναχώρια τους σε ένα τραγούδι που τραγουδούν ή χορεύουν.

2) Η μουσική προσφέρει αισθητική απόλαυση καθώς βοηθάει στην έκφραση καλλιτεχνικών εκφράσεων της ανθρώπινης ομορφιάς. Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με μια βαθύτερη συναισθηματική και πνευματική ευχαρίστηση που δεν μπορούν εύκολα να εκφραστούν με τις λέξεις που υπάρχουν.

3) Η μουσική αποτελεί τρόπο διασκέδασης καθώς τα παιδιά απολαμβάνουν τα μουσικά διαλείμματα που παρουσιάζονται στα Μ.Μ.Ε. από τους σύγχρονους ρυθμούς μέχρι τη μουσική των ταινιών.

4) Η μουσική είναι φορέας ιδεών και συναισθημάτων μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (οικογένεια, σχολείο, κοινωνία). Οι μαθητές συλλαμβάνουν και μπορούν να οδηγηθούν σε μουσική έκφραση των ιδεών τους που έχουν νόημα μέσα στην κοινωνική ομάδα που ζουν.

5) Συμβολική αναπαράσταση: η έκφραση των συμβόλων υπάρχει στα τραγούδια και στην κοινωνική έννοια των μουσικών ήχων. Καλύπτοντας την επικοινωνιακή λειτουργία, τα παιδιά βρίσκουν τους ήχους των σταθερών μουσικών τρόπων και μέτρων πιο κατανοητούς.

6) Τα παιδιά εκφράζονται μέσα από την κίνηση και το χορό και άλλες σωματικές δραστηριότητες. Επηρεάζονται από τη μουσική που ακούν ή παίζουν και μπορεί να οδηγηθούν στο χορό, να χοροπηδήσουν, να ταλαντευτούν στους ήχους της μουσικής.

7) Η μουσική μεταφέρει «μηνύματα» κοινωνικής συμπεριφοράς καθώς μέσα από συγκεκριμένα είδη μουσικής παρουσιάζονται στα παιδιά οδηγίες με πιο ευχάριστο τρόπο. Ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά, συχνά μαθαίνουν τους κοινωνικούς κανόνες από τους ενήλικες (πες “παρακαλώ” και “ευχαριστώ”, πλύνε τα χέρια πριν το φαγητό) μέσα από τραγουδιστούς ρυθμούς και τραγούδια.

8) Η μουσική δίνει εγκυρότητα στους κοινωνικούς θεσμούς και στις θρησκευτικές τελετουργίες καθώς η χρησιμότητά της σε θρησκευτικές περιπτώσεις και κρατικές υποθέσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα παιδιά συχνά χρησιμοποιούν δικά τους τραγούδια (“λαχνίσματα”) για να εκλέξουν τον αρχηγό τους στο παιχνίδι, περιλαμβάνουν ψαλμούς και τραγούδια για να μαζέψουν μέλη στην ομάδα τους. Επίσης, νομιμοποιούν τις αστικές και θρησκευτικές υιοθεσίες μέσα από πατριωτικά, ιερά και εποχιακά τραγούδια, τα οποία ενισχύουν την πολιτική και θρησκευτική τους συνείδηση.

9) Η μουσική χρησιμοποιείται ως όχημα για τη διαίωνιση της πολιτισμικής κληρονομιάς και ιδιαίτερα τη μετάδοση της ιστορίας, της λογοτεχνίας, των κοινωνικών επιταγών, της φιλολογίας προσφέροντας στα παιδιά μια κατανόηση της μακράς ζωής και σταθερότητας του πολιτισμού τους.

10) Η μουσική αποτελεί ισχυρό παράγοντα κοινωνικοποίησης καθώς τα τραγούδια που μαθαίνουν τα παιδιά τους βοηθούν στην ενσωμάτωσή τους στην ομάδα της τάξης και του σχολείου. Η μουσική είναι ανθρώπινο φαινόμενο, είναι μέρος της ανάπτυξης τους σαν άτομα και μέλη κοινωνικών ομάδων καθώς κατά τη διάρκεια δημιουργίας μουσικής πολλές ομάδες ανθρώπων συνεργάζονται και δίνουν παράσταση μαζί.

1.1.2.Νεότερες απόψεις

Μέχρι το 1964 οι απόψεις των παιδαγωγών, φιλοσόφων, ερευνητών για τις λειτουργίες της μουσικής είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν διατυπωθεί θεωρίες για τον ρόλο της μουσικής που εξυμνούν της λειτουργία της στην διάπλαση της ανθρώπινης προσωπικότητας.

1.1.2.1. Η μουσική ως έκφραση συναισθημάτων

Η επαφή του μικρού μαθητή με τον κόσμο της μουσικής συμβάλλει στο να ενεργοποιήσει τις δημιουργικές του δυνάμεις, τη φαντασία και τη ευαισθησία του, έτσι ώστε να εκφράζει τα συναισθήματα και τις ιδέες του. Ο Reimer (στο: Pugh & Pugh, 1998) υποστηρίζει πως είναι δύσκολο να κατηγοριοποιήσουμε τα αισθήματα όπως η αγάπη, η λύπη και ο φόβος. Για να ξεπεραστεί αυτό το πρόβλημα, τοποθετεί τον όρο “συναισθήματα” στις “κατηγοριοποιημένες λέξεις” και τον όρο “αισθήματα” στην υποκειμενική πραγματικότητα. Επειδή οι ήχοι είναι περισσότερο αφηρημένοι από τα εργαλεία των άλλων μορφών τέχνης, η μουσική είναι σημαντική σαν ένα μέσο έκφρασης αισθημάτων. Η Σέργη (1989) θεωρεί πως η μουσική είναι ίσως το μόνο μέσο που θα ενθαρρύνει ένα αποτραβηγμένο παιδί αν βγει από το καβούκι του και να επικοινωνήσει με τον κόσμο γύρω του. Την παραπάνω άποψη ενστερνίζονται οι Campbell & Kassner (1995) οι οποίοι θεωρούν πως για τους ενηλίκους η μουσική είναι το μέσο για την έκφραση των συναισθημάτων τους και πως είναι τόσο δυναμική που θα πρέπει να ενσωματώνεται οπωσδήποτε στα σχολεία και να μπαίνει στις παιδικές ψυχές. Πιστεύουν πως υπάρχουν δυο πτυχές της ανθρώπινης ζωής: ο εξωτερικός κόσμος που υπάρχει ανεξάρτητα από τον ατομικό και ο εσωτερικός που μπορεί να υπάρξει μόνο ενώ υπάρχει ο ατομικός. Αυτός είναι ο κόσμος των αισθημάτων και συναισθημάτων. Το γεγονός ότι οι συνθέτες δουλεύουν την ίδια στιγμή σε διαφορετικά έργα με διαφορετική διάθεση εκφράζει την ιδέα ότι το έργο τέχνης είναι μια μεταφορά συναισθημάτων. Ακόμα και στην παραγωγή του πιο εύθυμου μουσικού κομματιού, ένας συνθέτης μπορεί να είναι πολύ κουρασμένος και θυμωμένος και να μην είναι σε θέση να φτιάξει ένα θέμα που να ακούγεται ευχάριστα.

1.1.2.2. Η μουσική ως μέσο καλλιέργειας της νοημοσύνης

Θα ήταν σκόπιμο να γίνει αναφορά στον τρόπο που η μουσική επιδρά στην νοημοσύνη του παιδιού και το βοηθάει να αναπτυχθεί. Ο Howard Gardner έκανε την πρώτη διατύπωση της θεωρίας του για τη νοημοσύνη το 1983. Το σημαντικό είναι πως η νόηση δεν απομονώνει επιμέρους σχήματα και δομές. Επιμέρους νοητικές ικανότητες συσχετίζονται, προκαλώντας έτσι τη θέασή τους σε ένα ολιστικό και όχι διασπαστικό πλαίσιο. Ο καθένας πρέπει να έχει αναπτύξει και καλλιεργήσει όλες αυτές τις πτυχές της νοημοσύνης για να είναι ολοκληρωμένος σαν προσωπικότητα. Στον ίδιο άνθρωπο, δεν λειτουργούν όλα αυτά τα είδη της νοημοσύνης ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα σύμφωνα με τον Gardner πρέπει να δίνει ίσο χώρο και χρόνο ώστε να αναπτυχθούν όλες αυτές οι πτυχές της νοημοσύνης.

1) Γλωσσική νοημοσύνη: η ικανότητα ευχερούς χρήσης της γλώσσας και ολοκληρωμένης επικοινωνίας μέσω αυτής. Παιδιά με ανεπτυγμένη αυτή την ικανότητα μαθαίνουν καλύτερα μέσω των αφηγήσεων, της λογοτεχνίας.

2) Γλωσσικο-μαθηματική νοημοσύνη: η ικανότητα αντίληψης του φυσικού κόσμου και κωδικοποίησης των πληροφοριών μέσω αριθμών και συμβόλων, των οποίων η επεξεργασία οδηγεί σε κανόνες και διαδικασίες ερευνητικής σκέψης.

3) Χωρική νοημοσύνη: ικανότητα χρήσης οπτικών συμβόλων και των αισθήσεων κατά την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον. Παιδιά με ανεπτυγμένη αυτή τη νοημοσύνη μαθαίνουν καλύτερα μέσω χειρωνακτικών δραστηριοτήτων.

4) Μουσική νοημοσύνη: η ικανότητα χρήσης μουσικών σχημάτων και τεχνικών ως εργαλείου σκέψης, έκφρασης και επικοινωνίας που προχωρά σε ατομικές δημιουργικές παραγωγές πέρα από τον καλό χειρισμό-αναπαραγωγή. Η ικανότητα να φτιάχνεις ή να συνθέτεις μουσική, να τραγουδάς καλά, να καταλαβαίνεις και να εκτιμάς τη μουσική, να κρατάς το ρυθμό. Είναι ένα ταλέντο που υπάρχει στους μουσικούς, συνθέτες και στους μουσικούς παραγωγούς. Οι περισσότεροι από μας έχουν μουσική νοημοσύνη που μπορεί να αναπτυχθεί. Διάσημα παραδείγματα που έχουν ανεπτυγμένη αυτή τη νοημοσύνη είναι: Mozart, Leonard Bernstein, Ray Charles. Παιδιά με ανεπτυγμένη αυτή τη νοημοσύνη ευνοούνται όταν η μάθηση περιέχει και μουσικό πλαίσιο.

5) Σωματική-κινησθητική νοημοσύνη: ικανότητα χρήσης του σώματος και της κίνησης για την παραγωγή και επεξεργασία νοητικών εικόνων και έκφραση συναισθημάτων, λύσεων προβλημάτων, δημιουργίας προϊόντων.

6) Διαπροσωπική νοημοσύνη: ικανότητα κατανόησης των αισθημάτων, των επιθυμιών και των σκέψεων των άλλων ανθρώπων. Άνεση στην αλληλεπίδραση με τους άλλους.

7) Ενδοπροσωπική νοημοσύνη: ικανότητα κατανόησης του εαυτού μας, ανάλυσης των συναισθημάτων του, των επιθυμιών του και των αντιδράσεών του. Η ικανότητα να κάνει κανείς σχέδια και να θέτει στόχους.

8) Φυσική νοημοσύνη: ικανότητα αναγνώρισης και προσαρμογής στο φυσικό περιβάλλον, ευαισθησία στα φαινόμενα του φυσικού κόσμου.

9) Υπαρξιακή νοημοσύνη: ικανότητα αντιμετώπισης και βαθύτερης ανάλυσης των βασικών ερωτημάτων της ύπαρξης του ανθρώπου σε φιλοσοφικό πλαίσιο.

10) Η τελευταία είναι η ηθική νοημοσύνη. Το κύριο χαρακτηριστικό της ηθικής χώρας ή κράτους είναι η αίσθηση της προσωπικής δράσης και του προσωπικού στοιχήματος, η συνειδητοποίηση ότι ο καθένας έχει ένα ρόλο και πρέπει να σέβεται τον άλλο.

Με βάση την θεωρία του Gardner γίνεται κατανοητό πόσο σημαντική είναι η μουσική νοημοσύνη και η καλλιέργεια της σε κάθε παιδί. Θα πρέπει να τονιστεί, όπως και οι υπόλοιπες μορφές νοημοσύνης, ιδιαίτερα κατά την είσοδο του παιδιού στο σχολείο για να μπορέσει ο μαθητής να διαμορφώσει μια ισορροπημένη προσωπικότητα. Για τον λόγο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να δοθεί στην μουσική νοημοσύνη η ίδια βαρύτητα που δίνεται και στις υπόλοιπες μορφές. Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει να κατανεμηθεί έτσι ο χρόνος και οι δραστηριότητες του αναλυτικού προγράμματος κάθε σχολείου, ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε κάθε μαθητή να ξεδιπλώσει την προσωπικότητά του και να γνωρίσει την χαρά της μουσικής.

Βάσει των προηγούμενων αναφορών διαπιστώνεται ότι η μουσική αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως άλλωστε έχουν δείξει διάφορες έρευνες (βλ. Σέργη 1995&1994). Ανάλογα με τις εμπειρίες που έχει το παιδί στα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του μπορεί να περάσει σε ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό μουσικής ανάπτυξης. Είναι λοιπόν σημαντικό να δοθεί έμφαση στο περιεχόμενο της μουσικής αγωγής που πρέπει να λάβει το παιδί για να διαμορφώσει την προσωπικότητά του και να βιώσει την πολύπλευρη σημασία της μουσικής. Πολύ εύστοχα τονίζει η Σέργη (στο: Καρτασίδου, 2004): «Η μουσική, ως τέχνη και ως ένας βασικός πολιτισμικός παράγοντας, προσφέρει στο άτομο ένα ισχυρό μέσο για έκφραση και επικοινωνία, ενώ, μέσα από

τη μουσική αγωγή, το άτομο αποκτά μουσικότητα και ευαισθησία, ικανότητα για ακρόαση και αισθητική εκτίμηση»

1.1.2.3. Η μουσική ως μορφή απόλαυσης ή πηγή ευχαρίστησης

Η Σέργη (1989) ισχυρίζεται πως η μουσική πάνω από όλα μπορεί να προσφέρει στο κάθε παιδί την πραγματική χαρά και ευχαρίστηση. Τη χαρά που ίσως προέρχεται από το άκουσμα μιας εύθυμης και αγαπητής μελωδίας, τη χαρά σαν αποτέλεσμα μιας δημιουργικής εργασίας. Αυτό το συναίσθημα της χαράς το παιδί δεν θα το κρατήσει μόνο για τον εαυτό του, αλλά θα το χαρίσει και στους άλλους στην οικογένειά του και στους φίλους του. Ένα από τα χαρακτηριστικά του να είναι κανείς καλά προσαρμοσμένος σε μια κοινωνία είναι η ικανότητά του να κερδίζει απόλαυση από τη ζωή. Οι Pugh & Pugh (1998) θεωρούν πως η πεποίθηση των εκπαιδευτικών είναι ότι η μουσική υπάρχει για να δώσει ευχαρίστηση στα παιδιά. Εάν η παροχή ευχάριστων εμπειριών είναι ο κύριος σκοπός της μουσικής τότε αυτός έχει αποτύχει, ειδικά γιατί τόσοι λίγοι μαθητές επιλέγουν να σπουδάσουν μουσική μετά τα 13; Χωρίς τον πόνο που περιέχει μια δραστηριότητα δεν θα μπορούσε κανείς να νιώσει την υπέρτατη χαρά της τελικής παράστασης. Ο Plummeridge (1991) θεωρεί πως η μουσική προσφέρει στους μαθητές περιόδους χαλάρωσης που τους βοηθούν να ασχοληθούν με πιο κοπιαστικές δραστηριότητες με ανανεωμένο σθένος και ενθουσιασμό. Παρόλα αυτά, θεωρεί πως αν οι μαθητές δεν δοκιμάσουν την μουσική σαν σοβαρή και συστηματική μελέτη, το νόημα της πιθανόν να χαθεί. Επιπρόσθετα, ισχυρίζεται ότι η μουσική δίνει μεγάλη ευχαρίστηση και ικανοποίηση και για πολλούς ανθρώπους θεωρείται σαν το πιο σημαντικό μέρος της ζωής τους. Στην πραγματικότητα οι άνθρωποι δεν ασχολούνται με τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες για να γεμίσουν τον ελεύθερό τους χρόνο και επειδή ψάχνουν μια απλή μορφή διασκέδασης και χαλάρωσης αλλά γιατί βλέπουν κάποιο νόημα σε κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα.

1.1.2.4. Η θεραπευτική διάσταση της μουσικής

Τον 19^ο αιώνα προκύπτουν οι πρώτες αναφορές για ελάχιστες μουσικοθεραπευτικές προσεγγίσεις σε ιδρυματικούς χώρους για ψυχικά ασθενή άτομα, που παρουσιάζουν κάποιες αλλαγές στη συμπεριφορά άλλοτε ενεργοποίησης και άλλοτε ηρεμίας παρόλο που κατά κανόνα χαρακτηρίζονταν ως αδρανή άτομα. Το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα

εφαρμόζεται η μουσική ως θεραπευτικό μέσο και γίνεται γνωστή ως μουσικοθεραπεία. Η μουσική επιδρά στις σωματικές λειτουργίες: αναπνοή, πίεση, καρδιακούς παλμούς. Εφαρμόζεται σε ψυχώσεις, στον αυτισμό, σε αρρώστους που βρίσκονται σε κωματώδη κατάσταση. Επίσης, χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση περιπτώσεων με ψυχικές αστάθειες. Στην Ειδική Παιδαγωγική, η μουσική συμβάλλει σημαντικά ως ενίσχυση, εξισορρόπηση και παρέμβαση στην ενασχόληση με παιδιά με ειδικές ανάγκες. Ιδιαίτερα ανταποκρίνεται στις ανάγκες για τις μαθησιακές δυσκολίες, για τη νοητική καθυστέρηση και τις συναισθηματικές διαταραχές (Καρτασιίδου, 2004). Η διδασκαλία της μουσικής επηρεάζει σημαντικά τις επιδόσεις των μαθητών με νοητική καθυστέρηση στον προφορικό λόγο ενώ βοηθάει τα βαρήκοα και κωφά παιδιά, καθώς με τα μουσικά μέσα δίνεται η δυνατότητα διαφοροποίησης των ηχητικών εκδηλώσεων έτσι ώστε να είναι εφικτή η λεκτική επικοινωνία.

1.1.2.5. Η συνεισφορά της μουσικής στη σωματική ανάπτυξη του παιδιού

Μέσα από τα τραγούδια, τα παιχνίδια, την ρυθμική εργασία, το φύσημα μουσικού οργάνου σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή και με ορισμένο τρόπο τα παιδιά αναπτύσσουν σωματικό και διανοητικό συντονισμό (Pugh & Pugh, 1998). Είναι ενδιαφέρον για παράδειγμα ότι ένα υποψήφιος που δεν κατάφερε να περάσει το πρόγραμμα να γίνει πιλότος του υποδείχτηκε να αρχίσει να παίζει ένα όργανο για τη βελτίωση του συντονισμού. Υπάρχουν σημαντικά αποδεικτικά στοιχεία ότι το τραγούδι και το παίξιμο πνευστών οργάνων μπορούν να βοηθήσουν την αναπνευστική διαδικασία, αυξάνουν τη ικανότητα των πνευμόνων και τον έλεγχο του διαφράγματος. Οι ασθματικοί ισχυρίζονται ότι ξεπέρασαν πολλά συμπτώματα με το να τραγουδούν και να παίζουν πνευστά όργανα. Με τον ίδιο τρόπο έχουν ξεπεραστεί προβλήματα ελαττωματικής ομιλίας. Παίρνοντας μέρος στη μουσική μπορεί να ωφεληθεί ένα σωματικά αδέξιο παιδί με το να χαλαρώνει την μυική ένταση. Η χαλάρωση μπορεί να βοηθήσει τη διάθεση των ανθρώπων. Με τις παραπάνω απόψεις συμφωνούν ο Γ. Κοντίσης και ο Δ. Ανδρώνης (στο: www.reemde.gr) οι οποίοι προσθέτουν ότι η σωστή τοποθέτηση του σώματος που απαιτείται κατά τη διάρκεια ενός τραγουδιού ή της μελέτης ενός μουσικού οργάνου προϋποθέτει την παραγωγή οργανωμένων κινήσεων, την ομαλή λειτουργία του εγκεφάλου και του μυϊκού συστήματος, εξασφαλίζοντας την εξάσκηση του στόματος, των μυών

του προσώπου, το δυνάμωμα των αναπνευστικών οργάνων, την καλή λειτουργία και ψυχική ισορροπία όλου του οργανισμού.

1.1.2.6. Η συνεισφορά της μουσικής στη μετάδοση του πολιτισμού

Μια από τις πρώτες χρησιμότητες των τραγουδιών ήταν να καταγράψουν ιστορίες ηρωισμού οι οποίες περιείχαν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις μιας ομάδας ανθρώπων. Με το να διδάσκουν αυτά τα τραγούδια σε μια καινούργια γενιά η πολιτιστική κληρονομιά συνεχιζόταν. Ο Witkin (1974) και ο Ross (1975) και κριτικάρουν το είδος της μουσικής εκπαίδευσης που δίνει έμφαση στην “τελετουργική” χρήση της μουσικής και την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο Richard Addison (στο: Mills, 1991) θεωρεί πως η μουσική εκπαίδευση έχει να κάνει περισσότερο με την εκπαίδευση των παιδιών και όχι με τη μετάδοση της μουσικής κληρονομιάς. Την ίδια άποψη ενστερνίζεται και η Mills (1991) η οποία τονίζει ότι η μουσική εκπαίδευση βοηθάει στην καλλιέργεια των παιδιών και όχι τόσο στην μετάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς. Ωστόσο, ο Plummeridge (1991) φαίνεται να έχει διαφορετική άποψη καθώς τονίζει πως αυτό που δεν μπορούν να εκτιμήσουν οι Ross και Witkin είναι ότι στα σχολεία ομάδες όπως οι χορωδίες και οι ορχήστρες έχουν έναν ρόλο στην σχολική κοινότητα ακριβώς όπως σε μια πόλη ή χωριό. Τέτοιες μουσικές ομάδες προσθέτουν κάτι στην ποιότητα της καθημερινής ζωής και δεν είναι μόνο για την ψυχαγωγία και την ικανοποίηση των συμμετεχόντων. Η πολιτισμική μας κληρονομιά είναι μέρος του περιβάλλοντος και μέσω αυτής αποκτούμε μια ενότητα που δίνει νόημα και στον εαυτό μας και στην κοινωνία. Ισχυρίζεται πως πρέπει να δίνουμε βαρύτητα στις φωνητικές και οργανικές ομάδες που συνεισφέρουν στην ποιότητα της ζωής και δεν είναι μόνο για ευχαρίστηση των συμμετεχόντων.

Οι Campbell & Kassner (1995) συμφωνούν με την προσφορά της μουσικής στον πολιτισμό προσθέτοντας ότι η μουσική είναι ένα συστατικό των εθίμων, των παραδόσεων και η εκτόνωση σε συνδυασμό με το χορό και την κίνηση. Ο ρόλος της μουσικής στη συνεισφορά της κατανόησης της κουλτούρας των παιδιών αναγνωρίζεται ακόμη και σήμερα αν και δεν τον βλέπουν όλοι σαν πρωταρχικό σκοπό. Οι Pugh & Pugh (1998) τονίζουν πως σε μια κοινωνία υπάρχουν πολλές διαφορετικές ομάδες και κοινωνικές τάξεις που η καθεμιά έχει τις δικές της πολιτισμικές φόρμες και απόψεις. Συνε-

πώς, δεν μπορούμε να μιλάμε για μετάδοση μιας κουλτούρας καθώς κάτι που είναι σημαντικό για τον δικό μας πολιτισμό μπορεί να μην είναι για κάποιον άλλο.

1.1.2.7. Η συνεισφορά της μουσικής στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών

Η Σέρρη (1989) υποστηρίζει πως στη μουσική η ικανοποίηση της επιτυχίας είναι διπλή. Το παιδί τη δέχεται καταρχήν σαν άτομο, αλλά και σαν μέλος της ομάδας και είναι πολύ βασικό για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του να ερεθιστεί στην ομαδική εργασία και στην απόκτηση εμπειριών. Μέσω του ομαδικού τραγουδιού, της κίνησης, των παιχνιδιών με τραγούδι και των ομαδικών εκτελέσεων ενόργανης μουσικής, προσφέρονται θαυμάσιες ευκαιρίες στα παιδιά για κοινωνικοποίηση. Η αίσθηση της κοινωνικότητας είναι εντελώς απαραίτητη, ιδιαίτερα στα ντροπαλά παιδιά και σε αυτά που για διάφορους λόγους αρνούνται τη συνεργασία. Οι Pugh & Pugh (1998) θεωρούν πως η μουσική όχι μόνο βοηθάει τα άτομα να σχετίζονται με το παρελθόν αλλά τους δίνει τη δυνατότητα να σχετίζονται με τους συγχρόνους τους. Η συνεργασία των ατόμων για μια ομαδική παράσταση παρέχει πολύ καλές ευκαιρίες στα άτομα με διαφορετικές ικανότητες, ηλικίες και κοινωνικό υπόβαθρο να συνεργάζονται ο ένας με τον άλλο. Παιδιά τα οποία δυσκολεύονται να ενταχθούν μπορούν να εκτιμηθούν από τους συνομήλικους τους για τις μουσικές ικανότητες.

Κατά τη διαδικασία του τραγουδιού ή του παιξίματος ή της σύνθεσης μέσα σε ομάδες μαθαίνουν να αναλαμβάνουν τον ρόλο του αρχηγού και αυτού που υπακούει. Για να επιτύχουν σε αυτούς τους ρόλους πρέπει να αναπτύξουν τα χαρακτηριστικά της συνεργασίας, υπευθυνότητας, αυτοελέγχου, αυτοπειθαρχίας και αρχηγίας. Η μουσική ως εκ τούτου μπορεί να είναι σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη ατόμων που εντάσσονται ομαλά σε μια κοινωνία. Επιπρόσθετα, οι Campbell & Kassner (1995) θεωρούν πως η μουσική είναι για τα παιδιά η ουσία της εξερεύνησης και του πειραματισμού του κόσμου γύρω τους, η καρδιά της κοινωνικοποίησης τους και η επικοινωνία με τους άλλους. Ο Plummeridge (1991) θεωρεί πως το να είναι κάποιος μέλος μιας σχολικής ορχήστρας προσφέρει ευκαιρίες για προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη. Οποιοσδήποτε δουλεύει σε ένα σχολείο γνωρίζει πως οι συναυλίες, τα θεατρικά έργα και άλλες δημόσιες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις φέρνουν τον ενθουσιασμό και την μαγεία των Καλών Τεχνών. Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, οι μαθητές μαθαίνουν και εμπνέονται ο ένας τον άλλον. Τα σχολεία δεν ασχολούνται μόνο με το να προσφέρουν γνώσεις και πληροφορίες στους μαθητές. Είναι κοινότητες με το δικό τους ξεχωριστό στυλ, τις πα-

ραδόσεις και τα έθιμα. Χωρίς καλλιτεχνικές δραστηριότητες, τα σχολεία θα ήταν βαρετά μέρη και θα τους έλειπε η αίσθηση της ταυτότητας και της κοινωνικής συνοχής, που είναι απαραίτητη σε κάθε κοινωνία. Η Καρτασίδου (2004) θεωρεί ότι η μουσική έχει θετικά αποτελέσματα στον τομέα της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης και μάθησης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η επικοινωνία με το περιβάλλον γίνεται εφικτή μέσω της κίνησης, της φωνής και των μουσικών οργάνων και έτσι ενισχύεται η δυναμική μέσα στην ομάδα.

1.1.2.8. Η μουσική ως γλώσσα

Μια εξίσου σημαντική λειτουργία της μουσικής είναι ο παραλληλισμός της με τη γλώσσα. Την άποψη αυτή υποστηρίζουν οι Berger (1972), Swanwick (1979), Plummeridge (1991), Campbell & Kassner (1995). Με δεδομένες τις διαπιστώσεις του διάσημου γλωσσολόγου F.de Saussure (1916) περί συνταγματικών-παραδειγματικών σχέσεων στο λόγο και περί συγχρονικής-διαχρονικής μελέτης της γλώσσας, έχουμε να διαπιστώσουμε σχετικές αναλογίες και στη μουσική. Η επεξεργασία που υφίσταται ένα θέμα στη ανάπτυξη της φόρμας σονάτα, αναλύεται υπό το πρίσμα των “παραδειγματικών σχέσεων”. Ο ίδιος ο Saussure άλλωστε δεν δίστασε σε μια έξαρση υπερβολής να γράψει σε κείμενό του: «Μπορούμε να συγκρίνουμε το Λόγο με μια μουσική συμφωνία, που η πραγματικότητά της είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο εκτέλεσής της». Ο γλωσσολόγος Noam Chomsky (1965) και ο θεωρητικός της μουσικής Heinrich Schenker διατύπωσαν θεωρίες για τις βαθιές και τις επιφανειακές δομές της γλώσσας και της μουσικής, αντίστοιχα. Ο Chomsky ισχυρίστηκε ότι σε βαθύτερο πεδίο όλες οι γλώσσες έχουν την ίδια δομική διάρθρωση, ενώ παράλληλα ο Schenker διατύπωσε τη θεωρία ότι όλη η τονική μουσική σε βαθύτερο επίπεδο μπορούσε να προσβληθεί σε μια απλή μελωδικο-αρμονική διάταξη με ολοκληρωμένο νόημα, που υποκρύπτει μέσα της όλα τα υπόλοιπα στοιχεία σε ένα μεσαίο και σε ένα ανώτερο επίπεδο. Ο Berger (στο: Pugh & Pugh, 1998) περιέγραψε πως κάποτε έγραψε ένα κομμάτι για πιάνο το οποίο είχε σαν στόχο να παρουσιάσει την ανακάλυψη του μωρού Μουσή από την κόρη του Φαραώ. Το έπαιξε σε 3 συνθέτες και τους ζήτησε να περιγράψουν αυτό που άκουσαν. Και οι τρεις έδωσαν διαφορετικό τίτλο στο έργο καθώς το είδαν από διαφορετική σκοπιά, δεν συμφώνησαν στο ίδιο νόημα του μουσικού κομματιού.

Ο Swanwick (1979) θεωρεί πως η μουσική είναι ένα είδος επικοινωνίας μεταξύ του συνθέτη και του ακροατή και αναπτύσσει το επιχειρήματά του για να δει την αλληλεπίδραση ανάμεσα στο συνθέτη, τη μουσική, τον ακροατή και εκτελεστή. Ο Plummeridge (1991) τονίζει πως η μουσική μπορεί να είναι γλώσσα και το εξηγεί σαν ένα ποδοσφαιρικό αγώνα. Οι ενέργειες ενός παίκτη έχουν νόημα για κάποιον που καταλαβαίνει τον αγώνα και μπορεί να “διαβάσει” τις κινήσεις. Η ιδέα της μουσικής σαν γλώσσα είναι ένα πολύπλοκο θέμα που μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό. Οι Campbell & Kassner (1995) ισχυρίζονται ότι η μουσική αναγνωρίζεται σαν γλώσσα όταν ζητάμε από τα παιδιά να περιγράψουν “τι είδος μουσικής είναι αυτό που ακούν “ή πότε ένας τόνος ενός τραγουδιού είναι “χαρούμενος” και “λυπημένος”. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι ερευνητές όπως ο Hindermith (1952), Scrimshaw (1974) οι οποίοι ισχυρίζονται ότι δεν μπορεί η μουσική να είναι γλώσσα καθώς δεν έχει συντακτικούς κανόνες και δεν μπορεί να μεταφραστεί. Ο Μαρόπουλος (2003) ισχυρίζεται πως η μουσική μπορεί να λειτουργήσει “μεταγλωσσικά”, με την έννοια ότι έχει τη δυνατότητα να αναφέρεται με δικά της μέσα στον ίδιο της τον εαυτό και να τον περιγράφει. Αν παίξουμε με μια σύγχρονη ορχήστρα ένα έργο παλαιότερης εποχής, δεν το ερμηνεύουμε σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής μας, αποδίδοντας μεταγλωσσικές λειτουργίες στην ερμηνεία μας αυτή; Στο θέμα των εξωμουσικών αναφορών της μουσικής ο Cooke (στο: Pugh & Pugh, 1998) θεωρεί πως: *«η μουσική γλώσσα είναι μεταξύ άλλων μια συλλογή τύπων προσαρτημένων μέσω μιας μακράς περιόδου σε συγκεκριμένα, ονοματικώς σαφή συναισθήματα που μέσω της όπερας, του τραγουδιού και της λειτουργίας, κατέληξαν να γεννούν στον ακροατή, μια σειρά από συγκεκριμένες αντιδράσεις»*. Είναι σαφές ότι μουσικές όπως το Χορωδιακό των Σκλάβων στο Nabucco του Verdi, η 3^η και 5^η Σύμφωνία του Μπετόβεν, οι Σύμφωνίες αρ.4 και 5 του Σοστακόβιτς επιβάλλεται να ειδωθούν και να αποκωδικοποιηθούν σημασιολογικά, σύμφωνα με τα εξωμουσικά πλαίσια που τις συνοδεύουν (Μαρόπουλος, 2003). Το οποιοδήποτε μουσικό θέμα δεν είναι τίποτα άλλο από ένα “σύνταγμα”, δηλαδή “*μία μουσική φράση ή πρόταση που έχει ολοκληρωμένο νόημα*”, σύμφωνα με το εγχειρίδιο Μουσικής Μορφολογίας (Μαρόπουλος, 2003).

1.1.2.9. Τα επαγγελματικά οφέλη της ενασχόλησης με τη μουσική

Ο Lawton (στο: Pugh & Pugh, 1998) υποστηρίζει ότι μια από τις κύριες αιτίες της δημόσιας εκπαίδευσης ήταν να δημιουργήσει περισσότερες ικανότητες για την αγορά εργασίας. Έρευνες που διεξήχθησαν από το πανεπιστήμιο του Westminster εκ μέρους του συμβουλίου της μουσικής εκπαίδευσης, έδειξαν ότι το 1995 η μουσική βιομηχανία στο Ηνωμένο Βασίλειο δημιούργησε 115.200 θέσεις εργασίας. Η αξία στην οικονομία υπολογίστηκε στα 2,5 δισεκατομμύρια λίρες. Η μουσική βιομηχανία είναι παρόμοιου μεγέθους με βιομηχανίες όπως η διάθεση νερού και μεγαλύτερη από ότι οργανικές και ανόργανες χημικές ουσίες, ηλεκτρικές μηχανές και ναυπηγική. Η μουσική έχει συνδεθεί με την διαφήμιση, την κινηματογραφική βιομηχανία και το εμπόριο αγαθών που σχετίζονται με καλλιτέχνες και μουσικό τύπο. Επιπλέον, πολλά προσόντα που απαιτούνται από εργοδότες μπορούν να αναπτυχθούν από τη μουσική: ευελιξία, προσαρμοστικότητα, αυτογνωσία, πεποίθηση, συνεργασία, ικανότητα πρόσληψης αποφάσεων.

1.1.2.10. Άλλες λειτουργίες της μουσικής

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι μουσική μέσα από τη διαδικασία της ομαδικής εργασίας μπορεί να προσφέρει την αυτοπεποίθηση στο παιδί. Η άποψη αυτή τονίζεται από την Σέργη (1989) η οποία θεωρεί πως κάποιες δραστηριότητες όπως το τραγούδι, ο ρυθμός με τα παλαμάκια μπορούν να βοηθήσουν το παιδιά να γνωρίσουν τη επιτυχία. Ιδιαίτερα σε ένα μαθητή προβληματικό και συναισθηματικά εσωστρεφή η επιτυχία αυτή μπορεί να του δώσει την απαιτούμενη αυτοπεποίθηση για να απελευθερώσει τις πραγματικές του ικανότητες.

Όπως πολύ εύστοχα τονίζουν οι Campbell & Kassner (1995), η μουσική είναι για τα παιδιά ένα λιμάνι στην καταιγίδα, ένα καταφύγιο από το τρελό πλήθος και την αγχωτική ζωή. Είναι η ασφαλιστική δικλείδα, μια απελευθέρωση ενέργειας σε εκείνες τις στιγμές που δεν υπάρχει καμία άλλη βοήθεια. Επιπρόσθετα, η μουσική συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτοσυγκέντρωσης και της αυτοπειθαρχίας, αφού ο μαθητής μαθαίνει όχι μόνο να διαβάζει ένα μουσικό κείμενο αλλά και να το μελετάει.

1.2. Το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής

Τα τελευταία 40 χρόνια υπάρχει μια έξαρση στην ανάπτυξη θεωριών γύρω από την μουσική εκπαίδευση. Πολλοί ερευνητές, μουσικοπαιδαγωγοί, κοινωνιολόγοι έχουν αναπτύξει τις απόψεις τους σχετικά με το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής καθώς θεωρούν ιδιαίτερα σημαντική την καθιέρωση της στα σχολεία μέσα από μια πληθώρα μουσικών δραστηριοτήτων που θα εξάρει το σημαντικό ρόλο της μουσικής στην αγωγή του παιδιού.

Ο ανθρωπολόγος Blacking (στο: Campbell & Kassner, 1995) παρατηρώντας τη μουσική φύση των παιδιών της φυλής Verda της νότιας Αφρικής και αναπτύσσοντας την θέση του για τις μουσικές ικανότητες των ατόμων, ισχυρίζεται πως όλα τα παιδιά είναι μουσικά ταλαντούχα. Ο Swanwick (1979) θεωρεί ότι χρειάζεται μια δημιουργική προσέγγιση της ίδιας της μουσικής μέσω δραστηριοτήτων μουσικής ακρόασης, εκτέλεσης και σύνθεσης. Αυτή η προσέγγιση υποστηρίζεται από μεγάλη μερίδα μουσικοπαιδαγωγών, αποτελεί στόχο της μουσικής μάθησης σε πολλές χώρες του δυτικού κόσμου κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες και αντανακλά σε αρκετά προγράμματα σπουδών υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ο ψυχολόγος Gardner (1983) πρότεινε στη θεωρία του της πολλαπλής νοημοσύνης ότι ενώ τα παιδιά μπορεί να δείχνουν μεγαλύτερη κλίση σε μια από τις επτά νοημοσύνες όλα τα παιδιά έχουν μουσικές ικανότητες που θα πρέπει να αναπτύσσονται μέσα από την καθοδήγηση του δασκάλου. Η Σέργη (1989) τονίζει πως η μουσική βρίσκεται πολύ μέσα στην ίδια τη φύση των παιδιών, γι αυτό και υπάρχουν πολλοί τρόποι ώστε να την απολαμβάνουν και να τη χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα παιδιά πρέπει να βρίσκουν τους εαυτούς τους μέσα σε μια ατμόσφαιρα όπου υπάρχει ποικιλία δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν το ρυθμό και την κίνηση, το τραγούδι, την ακρόαση, τη χρήση απλών οργάνων και τη δημιουργικότητα.

Όπως υποστηρίζει ο Plummeridge (1991) και η Mills (1991) η μουσική εκπαίδευση θα πρέπει να στηρίζεται σε δραστηριότητες σύνθεσης, εκτέλεσης και ακρόασης. Οι Campbell & Kassner (1995) θεωρούν ότι τα παιδιά διαθέτουν την ικανότητα να γίνουν πιο μουσικά απ'ότι δείχνουν. Από τη φύση τους ακούνε, τραγουδούν, χορεύουν, παίζουν και εκφράζονται μέσα από τη μουσική με λίγη ή καθόλου προηγούμενη εξάσκηση. Επειδή υπάρχουν διαφορές στα ενδιαφέροντα των παιδιών, υπάρχει διαφοροποίηση στα παιδιά όσον αφορά το βαθμό που μπορεί να αναπτυχθεί κάποιος σε μουσικό ταλέντο.

Οι μουσικές τους εκφράσεις επηρεάζονται από τη μουσική που γνωρίζουν και οι επιλογές τους εξαρτώνται από τις μουσικές εμπειρίες. Τα παιδιά περιμένουν από τους ενήλικες έμπνευση και ιστορίες, ποιήματα, φωτογραφίες. Ο μύθος ότι λίγα παιδιά είναι προικισμένα μουσικά είναι επικίνδυνος και απειλεί το δικαίωμα όλων να έχουν μουσική εκπαίδευση ενώ βάζουν σε κίνδυνο το μουσικό πολιτισμό. Με την κατανόηση των λειτουργιών και νοημάτων της μουσικής και με την ευαισθησία προς τις μουσικές ικανότητες των παιδιών, τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν τη δικιά τους προσωπική μέθοδο για να υποκινήσουν τη μουσική τους ανάπτυξη.

Ο γνωστός μουσικοπαιδαγωγός Gordon (1997) έχει χαρακτηρίσει τα πρώτα χρόνια των μαθητών ως την περίοδο της ανάπτυξης των μουσικών ικανοτήτων. Ήδη από τον πρώτο κιόλας χρόνο, τα παιδιά πειραματίζονται με τους ήχους, τη διάρκεια και το ρυθμό. Παράλληλα, έρευνες έχουν δείξει ότι τα μωρά αυτής της ηλικίας έχουν και μουσική αντίληψη, μπορούν να ξεχωρίζουν το τονικό ύψος, ικανότητα απαραίτητη για την κατάκτηση της γλώσσας. Ο Ανδρούτσος και ο Θεοδωρίδης (στο: <http://users.forthnet.gr>), ισχυρίζονται ότι η μουσική αγωγή στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό προβλέπει συνδυασμό δραστηριοτήτων από όλους τους τομείς: μουσική ακρόαση, κίνηση, τραγούδι, παίξιμο οργάνων, απλή μουσική σημειογραφία και δημιουργία μουσικής ή δημιουργία μέσω της μουσικής οι οποίες δίνουν την ευκαιρία στο δάσκαλο να συνθέσει/οργανώσει ελκυστικά ημερήσια μαθήματα μουσικής, επιλέγοντας ποικίλες δραστηριότητες από κάθε τομέα. Τα παιδιά μέσα από τις μουσικές δραστηριότητες αναπτύσσουν την ακουστική τους ικανότητα να διακρίνουν τους ήχους, το ύψος τους, τη διάρκεια και το χρωματισμό τους. Βιώνουν μουσικές εμπειρίες που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν μουσικές δεξιότητες. Είναι πολύ σημαντικό οι πρώτες εμπειρίες με τους ήχους και τις μελωδίες να αφήσουν στα παιδιά ευχάριστα συναισθήματα, κάτι που θα τους ωθήσει να λαμβάνουν μέρος σε ευχάριστες μουσικές δραστηριότητες.

Με βάση την διεθνή βιβλιογραφία, γίνεται σαφές ότι το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα πλούσιο. Τα παιδιά έχουν αναπτύξει ως ένα βαθμό πολλές από τις μουσικές τους ικανότητες όπως ακρόαση, ικανότητα εκτέλεσης οργάνων, μπορούν να τραγουδούν και να αντιλαμβάνονται τον ρυθμό του τραγουδιού όταν έρχονται στο Δημοτικό Σχολείο. Θα ήταν σκόπιμο να ερευνηθεί το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων γιατί εκτός από τις ικανότητες των παιδιών θα πρέπει να

γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί τι μπορούν να κάνουν για να βελτιώσουν τον βαθμό κατάρκτησής τους.

1)Τραγούδι

Οι Campbell & Kassner (1995) πιστεύουν πως σχεδόν όλα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να τραγουδούν σωστά τονικά αν και οι φωνητικές τους ικανότητες μπορεί να ποικίλλουν ελαφρώς από απαλό ψιθυριστό σε γεμάτο τονικά. Ακόμη και οι πιο νέοι τραγουδιστές πιθανόν να έχουν αναπτύξει τις ικανότητες τους μέσα από την εξάσκηση τραγουδώντας τακτικά επειδή τους αρέσει. Τα παιδιά των 7-8 ετών αρχίζουν να τραγουδούν σε όλη τη έκταση της οκτάβας (από Ντο μέχρι Ντο). Όπως υποστηρίζουν οι Βαρελάς & Μακροπούλου (2001), ακόμη και τα τραγούδια που μαθαίνουν τα παιδιά στο σχολείο δεν εκμεταλλεύονται πάντα ούτε τον πλούτο της παραδοσιακής μουσικής του τόπου τους, ούτε στοχεύουν στην ανάπτυξη όλων των δεξιοτήτων του παιδιού. Βασική προϋπόθεση είναι το τραγούδι να αποτελεί πηγή ευχαρίστησης για το παιδί. Μόνο έτσι θα μάθει να τραγουδάει σωστά, θα αγαπήσει τη μουσική, θα αναπτύξει το ρυθμό, την εσωτερική ακοή και τη μουσική μνήμη. Έτσι, καλό είναι το τραγούδι να συνδυάζεται με κίνηση (τραγούδια δράσης) ή με παιχνίδι (τραγουδοπαίχνιδα). Το τραγούδι αποτελεί μια θεμελιώδη δραστηριότητα που πολλοί εκπαιδευτικοί χαρακτηρίζουν ευχάριστη αλλά δεν θα πρέπει να το βλέπουμε ως ένα διάλειμμα ξεκούρασης. Τα παιδιά αγαπούν οτιδήποτε είναι δημιουργικό και αντλούν ευχαρίστηση από αυτό. Το ρεπερτόριο των τραγουδιών πρέπει να είναι πλούσιο τόσο σε αριθμό τραγουδιών όσο και σε είδη μουσικής για να μπορέσουν να κάνουν πλούσιους αυτοσχεδιασμούς. (Παπαπαναγιώτου, 2005).

2)Ρυθμός

Όπως υποστηρίζει ο Basic (στο: Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001) τα παιδιά προσπαθούν να αυτοσχεδιάσουν και να επινοήσουν ρυθμούς περίπλοκους για την ηλικία τους γιατί δεν ανέχονται ομοιόμορφους ρυθμούς στα στιχάκια τους. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού δημιουργούν ρυθμούς και μελωδίες που τις ζουν με όλο τους το είναι, με το σώμα και τον νου. Στην ηλικία των 6- 7 ετών αντιλαμβάνονται τις διαφορές στην ταχύτητα (γρήγορα, αργά) και στη διάρκεια (μακρύς-σύντομος ήχος), μπορούν να τραγουδούν ένα τραγούδι τότε αργά και τότε γρήγορα, αναγνωρίζουν τις ρυθμικές αξίες

ενός μουσικού κομματιού. Στην τάξη όμως τα ίδια παιδιά καλούνται να αναπαράγουν ρυθμούς που είναι αποκομμένοι από την πράξη, γι αυτό και δυσκολεύονται. Πρέπει ο εκπαιδευτικός να βρει τρόπους να οδηγήσει το παιδί στη νέα γνώση χωρίς να του μπλοκάρει τον αυθορμητισμό (Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001). Η αίσθηση του ρυθμού μπορεί να βελτιωθεί από τη συνεχή εξάσκηση, όχι μόνο σε απλούς αλλά και σε σύνθετους ρυθμούς. Η ρυθμική ικανότητα περιλαμβάνει την σωστή αίσθηση του παλμού, του τέμπεο και των μοτίβων γι αυτό και οι δραστηριότητές μας θα πρέπει να προσανατολίζονται προς την κατάκτηση αυτών των στοιχείων.

3)Κίνηση

Στην εποχή μας οι μουσικοπαιδαγωγοί κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η μουσική και κίνηση θα πρέπει να διδάσκονται ταυτόχρονα. Ήδη από το 1950 ο μουσικοπαιδαγωγός Carl Orff (στο: Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001) πίστευε ότι η εκμάθηση της μουσικής πρέπει να γίνεται μέσα από τη ρυθμισμένη κίνηση του σώματος καθώς επίσης και από το ρυθμό των λέξεων και του συνθετότερου λόγου. Όπως ισχυρίζεται ο Ελβετός μουσικός Jacques Dalcroze (στο: Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001), η κίνηση μοιράζεται με τη μουσική πολλά κοινά στοιχεία καθώς και οι δυο έννοιες χαρακτηρίζονται από το χρόνο, την ενέργεια, το χώρο και τη ροή. Η κίνηση βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν ένα λεξιλόγιο μουσικών εννοιών που το συνδέουν με συγκεκριμένες κινήσεις γεγονός που απαιτεί την ενσωμάτωση της μουσικοκινητικής αγωγής στο σχολείο. Επίσης, αν δεν νιώθει όλο το σώμα το ρυθμό, ο μελλοντικός μουσικός θα παράγει μουσική μηχανικά, χωρίς συναίσθημα και έτσι δεν θα μπορέσει να αναπτύξει την μουσική δεκτικότητα και ανταπόκριση που είναι απαραίτητες για την πραγματική μουσικότητα.

Οι Campbell & Kassner (1995) ισχυρίζονται ότι τα παιδιά μπορούν να ανταποκριθούν στη μουσική μέσα από την κίνηση. Τα παιδιά της ηλικίας των 6-7 ετών εκτελούν με μεγαλύτερη άνεση αναπηδήσεις στο ίδιο πόδι, ακολουθούν με το σώμα τους τον παλμό και τις δυναμικές της μουσικής. Πολλές δεξιότητες απαραίτητες για τη μουσική εκτέλεση, μπορούν να αναπτυχθούν μέσα από κινητικές δραστηριότητες: αναγνώριση και ανεξαρτητοποίηση του σώματος, ικανότητα να διασταυρώνονται τα χέρια, ανάπτυξη της ισορροπίας (Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001). Η μουσικοκινητική αγωγή σύμφωνα με τους Βαρελά & Μακροπούλου (2001) μπορεί να λάβει πολλές μορφές όπως: τραγούδια δράσης («περνά περνά η μέλισσα»), ρυθμική κίνηση Dalcroze, Μουσικοκι-

νητική αγωγή του Carl Orff, δημιουργική κίνηση (απόδοση μιας ιστορίας με κίνηση), χορό (κλασικό μπαλέτο, μοντέρνος ή παραδοσιακός χορός). Με τον χορό μπορούν να ανταποκριθούν στο ρυθμό και να επισημάνουν τις αλλαγές του ρυθμού. Μπορούν επίσης να δείξουν ότι κατανοούν το στυλ και το είδος της μουσικής. Τα παιδιά μπορούν να «ζωγραφίσουν» στον αέρα τη κίνηση της μελωδίας, να μιμηθούν το παίξιμο ενός οργάνου και να περπατήσουν στο ρυθμό της μουσικής (Παπαπαναγιώτου, 2005).

4) Μουσική ακρόαση

Πολλές έρευνες έχουν διατυπωθεί για την ακρόαση η οποία θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για τη μουσική αγωγή των μαθητών. Ο Huebner (στο: Κοκκίδου, 2003) ισχυρίζεται ότι η ακρόαση της μουσικής είναι ικανή να επηρεάσει τις κρίσεις, αντιδράσεις και τις διαθέσεις των ατόμων, κατά τρόπο συνειδητό ή μη. Όπως υποστηρίζει ο Pearce (στο: Κοκκίδου, 2003), τα βρέφη φτιάχνουν τη δική τους ομιλία, μια “μαγική γλώσσα”, που είναι η πρώτη τους μουσική, η πρώτη ποίηση, η πρώτη σύνθεση και δημιουργία. Είναι βασικό για το παιδί, από τη βρεφική του ηλικία, να ακούει καλή μουσική ανεξάρτητα από το είδος της. Η εύθυμη και με έντονο ρυθμό μουσική ευχαριστεί ιδιαίτερα τα παιδιά. Τα παιδιά της ηλικίας των 8 μέχρι 10 ετών δείχνουν τη προτίμησή τους σε συγκεκριμένα μουσικά είδη, κυρίως από τη ποπ μουσική. Οι Campbell & Kassner (1995) θεωρούν ότι τα παιδιά είναι ικανά να ακούν προσεχτικά και έτσι μπορούν να καταλάβουν τη μουσική γλώσσα που δημιουργούν. Μερικά θα χρειαστούν μεγαλύτερη βοήθεια στο να συγκεντρωθούν στο άκουσμα της μουσικής και ίσως χρειάζονται την απομάκρυνση ακουστικών και οπτικών ενοχλητικών στοιχείων ώστε να μπορούν να εναρμονιστούν με τα στοιχεία του τραγουδιού ή της μουσικής εργασίας. Ο Madaule (στο: Κοκκίδου, 2003), υποστηρίζει ότι η ενεργητική ακρόαση είναι μόνιμος σύντροφος του ανθρώπου: είναι η πρώτη αίσθηση που τίθεται σε ενέργεια και η τελευταία που σταματά να λειτουργεί.

Ο Ανδρούτσος και ο Θεοδωρίδης (στο: <http://users.forthnet.gr>), θεωρούν ότι η μουσική ακρόαση, ως μια διαδικασία που δραστηριοποιεί τόσο τις αντιληπτικές ικανότητες όσο και την συναισθηματική ανταπόκριση των παιδιών, διασφαλίζεται με ποικιλία δραστηριοτήτων, οργάνωση συστηματικών ακροάσεων και πολλές ακροάσεις έργων. Η ακρόαση είναι η βάση της μουσικής πραγμάτωσης και υφίσταται όταν κάποιος ακούει, κατανοεί και σκέφτεται μια μουσική η οποία μπορεί να υπάρχει ή και να μην υπάρχει

στο περιβάλλον. Η Κοκκίδου (2003), θεωρεί πως η ακρόαση μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους, όπως: οργανογνωσία, εκμάθηση θεωρητικών εννοιών, μορφολογική ανάλυση, ιστορία της μουσικής, φωνητικές και κινητικές μιμήσεις, δραματοποιήσεις, διηγήσεις και συνθέσεις. Για τα μικρά παιδιά η ακρόαση μουσικής με τραγούδι είναι κατάλληλη γιατί το κείμενο του τραγουδιού βοηθάει στη συγκέντρωση των μαθητών. Τα μεγαλύτερα παιδιά θα είναι σε θέση να αντιληφθούν την δομή μιας μουσικής σύνθεσης σε μουσικές φράσεις όπως είναι πολύ βασικό τα παιδιά να εισάγονται στο θέμα της ακρόασης π.χ. τι είδους μουσική σύνθεση είναι αυτή που ακούν, ποια εποχή αντιπροσωπεύει και λίγα λόγια για τον συνθέτη.

5) Μουσική εκτέλεση

Στην έρευνα που έκαναν οι Swanwick-Tillman (στο: Παπαπαναγιώτου, 2005), αποκάλυψαν ότι τα παιδιά χαίρονται ιδιαίτερα όταν παίζουν μουσικά όργανα. Η Mills (1991) θεωρεί πως τα μαθήματα οργάνων θα πρέπει να είναι ανοικτά σε όλους αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι αρκετός ο χρόνος του μαθήματος για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις. Τα παιδιά που γίνονται επιτυχημένοι μουσικοί είναι επιτυχίες αλλά εξίσου επιτυχημένα είναι τα παιδιά που έλαβαν μέρος σε μαθήματα εκμάθησης οργάνου. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα παιδιά που απέκτησαν αυτοπεποίθηση, κοινωνικές δεξιότητες καθώς και εκείνα που έμαθαν βασικές μουσικές δεξιότητες που λειτουργούν σαν βάση για κάποιες άλλες στο μέλλον. Οι Campbell & Kassner (1995) θεωρούν πως το παίξιμο οργάνου είναι μια περίπλοκη μουσική δραστηριότητα σε σχέση με τις άλλες δεξιότητες και έτσι ταίριαζει μόνο σε εκείνους που δείχνουν μεγάλο μουσικό ταλέντο. Ωστόσο, όλα τα παιδιά που είναι καλοί ακροατές και έχουν ενδιαφέρον και καθοδήγηση να αναπτύξουν τις μουσικές δεξιότητες μπορούν να γίνουν καλοί οργανοπαίχτες.

Το πρώτο μουσικό όργανο που γνωρίζουν τα παιδιά είναι το ίδιο τους το σώμα καθώς με διάφορες ηχητικές κινήσεις, παλαμάκια και χτυπήματα παράγουν ποικίλους ήχους. Ένα μωρό μπορεί να παράγει ήχο με μια μαράκα ή μια κουδουνίστρα, όμως η ικανότητα να παράγει και να σταματά τον ήχο συνειδητά την αποκτά γύρω στα 3 χρόνια του. Όταν φτάσουν στην ηλικία των 7-9 ετών παίζουν με μπαγκέτες, χρησιμοποιούν τα ηλεκτροφόρα όργανα για να παίξουν συγχορδίες και μελωδία. Τα έγχορδα, πνευστά και τα άλλα όργανα της ορχήστρας πρέπει να εισάγονται στις μεσαιές βαθμίδες της εκπαίδευσης. Για την διδασκαλία των μουσικών οργάνων θα πρέπει να γίνεται πρώτα η

γνωριμία του καινούργιου (ρυθμικό μοτίβο, μουσικές φόρμες) με το σώμα και μετά αυτό μεταφέρεται στα όργανα. Όπως υποστηρίζουν οι Βαρελάς & Μακροπούλου (2001) οι δάσκαλοι πρέπει να δείχνουν τον σωστό τρόπο παιξίματος των οργάνων ενώ χρειάζεται προσοχή ώστε αυτός ο τρόπος διδασκαλίας να μην μειώσει τον ενθουσιασμό των παιδιών και την ανάγκη τους για εξερεύνηση των οργάνων. Όλα τα όργανα μπορούν να παιχθούν με ποικίλους τρόπους δίνοντας βαρύτητα στον τρόπο που οι μαθητές θα σκεφτούν να τα παίζουν. Πολλά τραγούδια δράσης, βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν τον απαραίτητο μυικό και κινητικό συντονισμό ενώ άλλα τραγούδια δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να ανακαλύψουν τη «γεωγραφία» των μελωδικών κρουστών π.χ. τραγούδια με κίνηση σε ανιούσα και κατιούσα ή με επαναλαμβανόμενα διαστήματα. Ένα από τα πιο δημοφιλή όργανα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι η φλογέρα καθώς τα παιδιά κατανοούν καλύτερα την κίνηση και τα πηδήματα της μελωδίας. Οι μαθητές μπορούν να κάνουν αυτοσχεδιασμούς στη φλογέρα μέσα από απλά παιχνίδια μίμησης και ερωταποκρίσεων.

6) Μουσική δημιουργία

Το ένστικτο για δημιουργία υπάρχει στα παιδιά κάθε ηλικίας και αυτό φαίνεται από τα αυτοσχέδια τραγούδια που επινοούν για να συνοδεύσουν το παιχνίδι τους. Ο Πάμπλο Πικάσο διατύπωσε πολύ εύστοχα την άποψη: *«Κάθε παιδί είναι ένας καλλιτέχνης. Το πρόβλημα είναι πώς θα παραμείνει καλλιτέχνης ακόμη και όταν ενηλικιωθεί»*(στο: Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001). Το ένστικτο για δημιουργία υπάρχει σε κάθε παιδί και ο ρόλος του σχολείου είναι να μην καταστέλλει αυτή τους την ικανότητα. Η Σέργη (1989), θεωρεί πως κάθε παιδί έχει τη δυνατότητα και ικανότητα της δημιουργίας και πως η δημιουργικότητα υπάρχει όταν το άτομο σκέφτεται, αισθάνεται, βλέπει και εκφράζεται σε σχέση με το άτομό του, με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο. Τα παιδιά διαφέρουν στις δημιουργικές τους ικανότητες και γι αυτό θα πρέπει να ενθαρρυνθούν μέσα από τις ευκαιρίες για προσωπική έκφραση και την ποικιλία των μέσων και υλικών που θα προσφέρει ο δάσκαλος της μουσικής. Όπως ισχυρίζονται οι Βαρελάς, Μακροπούλου (2001), το να στερήσουμε από το μάθημα της μουσικής τις δραστηριότητες της σύνθεσης και του αυτοσχεδιασμού, θα ήταν σαν να διδάσκαμε καλλιτεχνικά χωρίς να επιτρέπουμε στα παιδιά να ζωγραφίζουν ή λογοτεχνία χωρίς να γράφουν. Πολλοί εκπαιδευτικοί φοβούνται να αφήσουν ελεύθερα τα παιδιά να δημιουργήσουν καθώς αυτό που τους

ενδιαφέρει είναι το αποτέλεσμα και όχι οι διαδικασίες που ακολουθούνται, υπάρχει έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών οι οποίοι δεν γνωρίζουν πώς να εισάγουν τον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση στις δημιουργικές δραστηριότητες των μαθητών. Θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές και να επιβραβεύουν τις προσπάθειές τους γιατί τα έργα που φαντάζουν «ατελή» μπορεί να γίνουν πλουσιότερα και αρτιότερα με το πέρασμα του χρόνου.

α) Αυτοσχεδιασμός

Με τον όρο «αυτοσχεδιασμός» εννοούμε όλες τις δραστηριότητες που εμπεριέχουν εξερεύνηση, μίμηση και πειραματισμό των ήχων που παράγουμε με τη φωνή, με όργανα, με το στόμα και με το σώμα (Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001). Η Παπαπαναγιώτου (2005) τονίζει πως ο αυτοσχεδιασμός αποτελεί μουσική δημιουργία η οποία όμως δεν καταγράφεται και επομένως ο δημιουργός δεν έχει τη δυνατότητα να επανέλθει και να τη διαφοροποιήσει. Ευκαιρίες για αυτοσχεδιασμό πρέπει να δίνονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών. Στις μικρές ηλικίες ο αυτοσχεδιασμός και η σύνθεση δεν διαφέρουν μεταξύ τους γι αυτό και δεν εξετάζονται ξεχωριστά. Τα όργανα της τάξης και κυρίως τα κρουστά με τον εύκολο τρόπο εκτέλεσής τους, δίνουν στο παιδί την ευκαιρία για μουσική δημιουργία. Τα παιδιά μπορούν να κάνουν απλές μελωδίες στα ονόματά τους, ονόματα ζώων ή και να δημιουργούν μουσικούς διαλόγους. Είναι δυνατόν να μελοποιήσουν στίχους, φράσεις, παροιμίες και σε ένα ανώτερο επίπεδο ποιήματα και χορικά. Πριν οδηγήσουμε την τάξη σε αυτοσχεδιασμό, θα πρέπει οι μαθητές να έχουν ανακαλύψει και εξοικειωθεί με τους ήχους διάφορων οργάνων και την εκτέλεσή τους. Μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές να παράγουν τον ήχο της βροχής, της αστραπής, των αυτοκινήτων. Τα παιδιά μπορούν να αυτοσχεδιάσουν πρώτα ένα-ένα και στη συνέχεια να κάνουν ομαδικούς αυτοσχεδιασμούς.

β) Σύνθεση

Η σύνθεση είναι μια πιο οργανωμένη μουσική δημιουργία. Διαφέρει από τον αυτοσχεδιασμό καθώς καταγράφεται και ο δημιουργός μπορεί να επανέλθει και να επανεξετάσει μια μουσική ιδέα. Στις πολύ μικρές τάξεις, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία της σύνθεσης για να βοηθήσει τους μαθητές να βρουν τους τρό-

πους να φτάσουν στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (Βαρελάς & Μακροπούλου, 2001). Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να γράψουν ένα δικό τους τραγούδι στο σπίτι πάνω σε στίχους που έχουν δημιουργήσει στην τάξη. Δίνουμε στα παιδιά μια ιδέα, ένα θέμα, μια κατάσταση και τους ζητάμε να φτιάξουν μια μουσική ή πιο απλή ήχους που να περιγράφουν αυτή την ιδέα. Για παράδειγμα, δείχνουμε την εικόνα μιας εξοχής όπου εικονίζονται άνθρωποι και τοπία. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητάμε να φτιάξουν ήχους που να περιγράφουν τα στοιχεία της εικόνας. Όταν η κάθε ομάδα καταλήξει σε αυτό που έχει δημιουργήσει, ηχογραφούμε την εκτέλεση σε κασετόφωνο ή βίντεο και γίνεται σχολιασμός. Αντί για ηχογράφιση, μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να καταγράψουν τη δημιουργία σε χαρτί χρησιμοποιώντας γραφικές παραστάσεις των ήχων. Δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε την αυτοαξιολόγηση καθώς αναπτύσσεται η κριτική σκέψη των παιδιών απέναντι στα έργα (Παπαπαναγιώτου, 2005). Ο δάσκαλος της μουσικής θα πρέπει να παρέχει πολύ υλικό (όργανα και μουσικά ακούσματα) στους μαθητές για να μπορούν να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν μουσικά έργα.

Με βάση τα στοιχεία των βιβλιογραφικών αναφορών, γίνεται σαφές ότι θα πρέπει να δοθεί η ανάλογη σημασία τόσο στο ρόλο όσο και στο περιεχόμενο της μουσικής αγωγής. Πώς διαμορφώθηκαν όμως τα Αναλυτικά Προγράμματα στην Ελλάδα και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες τις τελευταίες δεκαετίες και ποια ήταν η θέση της μουσικής στην εκπαίδευση; Λάμβαναν υπόψη τους τις μουσικές ικανότητες των παιδιών και τον πολύπλευρο ρόλο της μουσικής στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού; Μια αναδρομή στη θέση της μουσικής στα Αναλυτικά Προγράμματα θα μας διαφωτίσει γύρω από αυτό το θέμα.

Κεφάλαιο 2

Η θέση και το περιεχόμενο της σχολικής μουσικής εκπαίδευσης κατά τον τελευταίο αιώνα στην Ελλάδα και σε άλλες γώρες

2.1. Ο ρόλος της μουσικής εκπαίδευσης: Ιστορική ανασκόπηση

Από τις πρώτες αντιλήψεις σχετικά με τα σχολεία στο δυτικό κόσμο η μουσική θεωρείται βασικό μάθημα και η μουσική εξάσκηση θεωρούνταν μια από τις υψηλές βαθμίδες εκλέπτυνσης στο Μεσαίωνα από τον 12^ο-15^ο αιώνα. Η μουσική εκπαίδευση ήταν βασική σε εκείνους που ήθελαν να γίνουν «άνθρωποι της αναγέννησης». Η μουσική εκπαίδευση στις ΗΠΑ άρχισε με την ίδρυση σχολών τραγουδιού τον 17^ο-18^ο αιώνα. Εκπαιδευτικοί του τραγουδιού επισκέπτονταν τους ανθρώπους στις πόλεις και τις αγροτικές περιοχές που προσέφεραν καθοδήγηση στο τραγούδι και το διάβασμα του solfège. Η μουσική συμπεριλαμβανόταν στο πρόγραμμα των Ακαδημιών στις αποικίες της Αμερικής και στη μουσική του Μπαρόκ και έπειτα στη κλασική μουσική της Βιέννης. Η νέα Αγγλία παρείχε σε όλα τα παιδιά πολιτιστικές γνώσεις σε κοινά σχολεία. Τα σχολεία της Βοστώνης πείστηκαν από τον Μάνσον να δοκιμάσουν την εισαγωγή της μουσικής στο σχολικό πρόγραμμα και να δίνονται μαθήματα φωνητικής και μουσικής εκπαίδευσης 2 φορές την εβδομάδα. Σύντομα, τα παιδιά παρουσίασαν συναυλίες που έδειχναν την σημαντική μουσική πρόοδο. Ο Ελβετός εκπαιδευτής Pestalozzi αναμφισβήτητα επηρεάστηκε από τον Μάνσον και εφάρμοσε τις αρχές της μάθησης μέσα από τις αισθήσεις. Η μουσική εκπαίδευση βασίστηκε στη λογική του «ήχου πριν από το θέαμα» και «εξάσκηση πριν από τη θεωρία».

Η εμφάνιση της μουσικής στα Δημοτικά Σχολεία σαν υποχρεωτικό μάθημα έγινε τον 17^ο και 18^ο αιώνα. Η φωνητική μουσική επαινέθηκε για την συμβολή της στην ηθική κουλτούρα των παιδιών και για την καλλιέργεια της φωνής και την ανάπτυξη σω-

στής έκφρασης. Η εισαγωγή της ρυθμικής κίνησης και του χορού στις τάξεις άρχισε να ανθίζει στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, όταν η κίνηση αναγνωρίστηκε σαν τρόπος μουσικής έκφρασης, σωματικής και πολιτισμικής ανάπτυξης. Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, η μουσική πέρασε από διάφορες αλλαγές. Από την Ουγγαρία ήρθε η φιλοσοφία του Zordan Kodaly με την έμφαση του στην μουσική μέσα από ακουστικές και φωνητικές ασκήσεις. Η μουσική σήμερα στην Αμερική παίρνει τη θέση που της αξίζει στο σχολικό πρόγραμμα παρά τις κοινωνικές αλλαγές και η μουσική εκπαίδευση συνεχίζεται. Τα παιδιά μαθαίνουν να τραγουδούν όμορφα και παράγουν ήχους που ευχαριστούν τους ίδιους και τους ακροατές. Γίνονται ανεξάρτητοι μουσικοί καθώς μαθαίνουν να διαβάζουν solfège και γίνονται αναλυτές της μουσικής δομής.

2.2. Η μουσική στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση της Ελλάδας

Πριν ασχοληθούμε με τη θέση που κατέχει η μουσική σχολική εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα θα ήταν σκόπιμη μια ιστορική αναδρομή στα Αναλυτικά Προγράμματα της χώρας. Από το 1969 που εδραιώθηκε το πρώτο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική μέχρι το 2001 πολλά πράγματα έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά. Το 1969 το Α.Π. προέβλεπε την διδασκαλία ενόργανης μουσικής και ευκαιριακών τραγουδιών και της εκκλησιαστικής μουσικής ενώ δεν υπήρχε κάποια συγκεκριμένη ύλη και διδακτικό υλικό για το μάθημα. Το 1977 στο μάθημα της Μουσικής έπρεπε να γίνεται διδασκαλία ευκαιριακών τραγουδιών, μουσικής προπαιδείας, δημιουργία χορωδίας και ορχήστρας για να μπορούν να διοργανωθούν οι εθνικές και θρησκευτικές γιορτές. Μια σημαντική καινοτομία γίνεται το 1982, όπου για πρώτη φορά δίνεται η δυνατότητα το μάθημα της Μουσικής να ανατεθεί και σε άλλο εκπαιδευτικό πέρα από το δάσκαλο της τάξης γεγονός που μαρτυρεί πως αρχίζει μια προσπάθεια πιο ουσιαστικής προσέγγισης του μαθήματος. Δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην εκμάθηση μουσικών οργάνων και στοιχείων μουσικής προπαιδείας ενώ ο εκπαιδευτικός έχει την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθεια από ειδικούς μουσικοπαιδαγωγούς και μουσικολόγους. Το 1990, εκδόθηκε το πρώτο βιβλίο μουσικής για τον εκπαιδευτικό που του παρείχε γνώσεις σχετικά με αυτά που έπρεπε να διδάξει. Ωστόσο, το μάθημα περιοριζόταν στην κατανάλωση ενός ρεπερτορίου τραγουδιών. Η Μουσική αρχίζει να παίρνει τη θέση που της αξίζει στο Α.Π. του 1998, όπου το περιεχόμενο της μουσικής αγωγής περιλαμβάνει

ενεργητική ακρόαση, τραγούδι, κίνηση, αυτοσχεδιασμό, οργανική συνοδεία ώστε να συνδεθούν αρμονικά η σκέψη, αίσθηση και δράση.

Η μουσική εκπαίδευση ξεκινάει από το Νηπιαγωγείο και συνεχίζεται στις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στο Νηπιαγωγείο, η Μουσική εφαρμόζεται από τον/την Νηπιαγωγό, με ανεπαρκείς γνώσεις και ελλιπή ως ανύπαρκτη επιμόρφωση και όπως είναι φυσικό, με τρόπο, αμφιβόλου ποιότητας (στο: Παπαπαναγιώτου & Γανώση, 2003).

Στις 2 πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου η μουσική εφαρμόζεται από τον εκπαιδευτικό της τάξης, ενταγμένη στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, λόγω έλλειψης γνώσεων έκαναν επαναλήψεις σε διάφορα άλλα μαθήματα που έκριναν αυτοί αναγκαία. Επιλεκτικά σε κάποια Δημοτικά Σχολεία, ξεκίνησε κάποια στιγμή το πρόγραμμα «Μελίνα», στα πλαίσια του οποίου, το μάθημα στις δυο πρώτες τάξεις, γινόταν από εκπαιδευτικό Μουσικής. Το πρόγραμμα όμως είχε πολλές ελλείψεις, κακή οργάνωση, δεν στηρίχθηκε ανάλογα με αποτέλεσμα να ατονήσει σε σημαντικό βαθμό, να μείνει ανενεργό κι έτσι να επανέλθει σε αυτά τα σχολεία το προηγούμενο καθεστώς. Ανάλογα με το πρόγραμμα, υπάρχουν σχολεία που απασχολούν μουσικό από την Α'-ΣΤ' τάξη και σχολεία που ο μουσικός κάνει μάθημα από την Γ'-ΣΤ' τάξη. Το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Υπουργείου έχει τοποθετήσει τον μουσικό από τη Γ'-ΣΤ' τάξη ενώ στις 2 πρώτες τάξεις πρέπει να γίνεται το μάθημα της Μουσικής από τον εκπαιδευτικό. Πιο συγκεκριμένα, στις τάξεις Γ'-ΣΤ' μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980 το μάθημα γινόταν από τον εκπαιδευτικό της τάξης. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 εισάγονται δειλά-δειλά οι πρώτοι μουσικοί που διδάσκουν από 2 ώρες την εβδομάδα στην Γ' και Δ' τάξη και από 1 ώρα στην Ε' και ΣΤ'. Πρόγραμμα που όμως τέθηκε στη «διακριτική ευχέρεια» του κάθε Προϊσταμένου, που μπορούσε να το προσβάλλει και να το διαμορφώσει ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες της περιφέρειάς του, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του μαθήματος αλλά και των εργασιακών σχέσεων του μουσικού, που τώρα έπρεπε να συμπληρώνει το ωράριό του σε 3 ή 4 σχολεία. Στα ολόημερα σχολεία η κατάσταση είναι κάπως διαφορετική. Η διδασκαλία της Μουσικής καθορίζεται ανάλογα με τις δυνατότητες σε εκπαιδευτικό προσωπικό κάθε περιφέρειας και τον αριθμό των μαθητών που παραμένουν στο σχολείο και πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο να διδάσκεται περισσότερες ώρες από την πρωινή ζώνη ή ακόμα και να λείπει από το πρόγραμμα.

2.3. Η μουσική εκπαίδευση σε άλλες χώρες

Πέρα όμως από την ελληνική πραγματικότητα, θα ήταν σημαντικό να γίνει μια αναφορά στη θέση που κατέχει η Μουσική στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η καθιέρωση της μουσικής στο εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα της Αγγλίας στις αρχές του 1990 ήταν σημαντικός σταθμός της μουσικής εκπαίδευσης. Για πρώτη φορά έγινε νόμιμη απαίτηση όλοι οι μαθητές 5 μέχρι 14 ετών να διδάσκονται μουσική. Η μουσική του Αναλυτικού Προγράμματος δεν ήταν η μόνη που λάμβανε χώρα στα Δημοτικά Σχολεία (Mills, 1991). Πολλά σχολεία είχαν επιπρόσθετες δραστηριότητες που γίνονταν εκτός διδακτικής ώρας και ασχολούνταν επιπλέον εκπαιδευτικοί μουσικών οργάνων. Οι χορωδίες, οι ορχήστρες, τα μαθήματα οργάνων εμπλούτιζαν το μάθημα στη τάξη δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά να ασχοληθούν περισσότερο με τη μουσική σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους. Αν και αυτές οι δραστηριότητες συνέβαιναν σε διάφορες ώρες δεν λειτουργούσαν ανεξάρτητα. Αυτοί που έπαιζαν όργανα τα έφερναν στην τάξη και τα χρησιμοποιούσαν κατά τη διάρκεια της σύνθεσης και εκτέλεσης. Τα παιδιά άκουγαν και συχνά υποκινούνταν κι αυτά να συμμετάσχουν στις μουσικές δραστηριότητες. Σε κάποια σχολεία, η μουσική στην τάξη και οι εκτός προγράμματος δραστηριότητες δεν ήταν καλά ενσωματωμένες. Δύο διαφορετικά συστήματα λειτουργούσαν. Όλα τα παιδιά μάθαιναν μουσική στην τάξη και μερικά από αυτά συμμετείχαν και σε άλλες δραστηριότητες. Σε κάποιες περιπτώσεις, η συμμετοχή εξαρτιόταν από το ενδιαφέρον του παιδιού και σε άλλες τα παιδιά επιλέγονταν. Η ανεξάρτητη λειτουργία της μουσικής μέσα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και εκτός αυτού συνδυασμένο με το σχετικά υψηλό δημόσιο προφίλ που είχαν συχνά οι ομάδες εκτός Αναλυτικού Προγράμματος μπορούσαν να οδηγήσουν τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς στη διαπίστωση ότι η μουσική εκτός Α.Π. είναι πιο σημαντική. Αυτή όμως η άποψη ήταν επιβλαβής. Πρώτον, δεν συμμετείχαν όλα τα παιδιά σε δραστηριότητες υψηλότερου επιπέδου και χωρίζονταν σε 2 ομάδες: στη «μουσική» και τη «μη μουσική». Έτσι τα παιδιά θεωρούσαν ότι δεν μπορούσαν να τα καταφέρουν στη μουσική πριν αρχίσουν να σκέφτονται για τις ικανότητές τους στα άλλα μαθήματα. Δεύτερον, η μουσική στην τάξη ίσως οργανώνονταν πρόχειρα και χωρίς προσοχή στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών. Το 1993 με την ίδρυση του Γραφείου για την εκπαίδευση εισήχθη μια σειρά επιθεωρήσεων για να εξα-

σφαλισθεί ότι οι απαιτήσεις πραγματοποιούνται στα δημόσια σχολεία. Η μουσική έπρεπε να διδαχθεί σε όλους τους μαθητές μέχρι 16 ετών και οι μαθητές έπρεπε να περνούν από εξετάσεις στο τέλος κάθε επιπέδου, κάτι που δεν ήταν καθόλου απλό. Όπως τονίζουν οι Rugh & Rugh (1998), η κατάσταση άρχισε να φθίνει μέχρι που τελικά εφαρμόστηκε για τα επίπεδα 1-3 και οι μαθητές σταμάτησαν να εξετάζονται επίσημα. Αν και το Αναλυτικό Πρόγραμμα καθιέρωσε την υποχρέωση όλοι οι μαθητές να διδάσκονται ένα ευρύ πρόγραμμα υπήρξε σταδιακά μια καταπάτηση αυτής της αρχής. Η ποιότητα της εκπαίδευσης συγκεντρώθηκε στα κύρια μαθήματα και η απόδοση στο σχολείο βαθμολογήθηκε σε σχέση με τα αποτελέσματα στα Μαθηματικά και στις Φυσικές Επιστήμες. Δόθηκε λιγότερη έμφαση στη Μουσική και τις Τέχνες. Μια έρευνα που έγινε στη Βρετανία έδειξε ότι ειδικά για τη μουσική, παρόλο που δίνονται οδηγίες από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης δεν εμπιστεύονται τις μουσικές τους γνώσεις και γι αυτό δεν δίνουν τόσο μεγάλη έμφαση στη μουσική εκπαίδευση.

Η μουσική στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση της Αυστρίας διδάσκεται από τους εκπαιδευτικούς (οι οποίοι διδάσκουν όλα τα μαθήματα εκτός των Θρησκευτικών), όχι μόνο από δασκάλους μουσικής. Προβλέπεται μια ώρα την εβδομάδα μάθημα μουσικής για κάθε μια από τις 4 τάξεις (1-4 είναι τα επίπεδα στο Δημοτικό Σχολείο). Το πρόγραμμα διδασκαλίας περιλαμβάνει μουσική δημιουργία, τραγούδι, εκπαίδευση της ακοής και ακροάσεις μουσικών έργων, μουσικοκινητική αγωγή και ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Η ποιότητα του μαθήματος εξαρτάται από τις μουσικές ικανότητες και τα ενδιαφέροντα του εκάστοτε διδάσκοντος. Καθώς έχει γίνει κοινή συνείδηση ότι η ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων πρέπει να αρχίζει όσο το δυνατόν νωρίτερα, αναπτύχθηκαν δύο μοντέλα ενισχυμένης μουσικής εκπαίδευσης στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Μουσικά Δημοτικά Σχολεία (Musikvolksschulen): Δημοτικά με κέντρο βάρους τη μουσική εκπαίδευση. Σε 100 σχολεία των ομοσπονδιακών κρατιδίων, εκτός της Βιέννης, διδάσκεται η μουσική 3 ή 4 ώρες την εβδομάδα. Σε ορισμένα από αυτά τα σχολεία, τα οποία παρακολουθούν συνολικά 88 μαθητές και μαθήτριες, υπάρχει η δυνατότητα διδασκαλίας μουσικών οργάνων.

«Το μοντέλο της Βιέννης»: τάξεις του Δημοτικού με ενισχυμένη μουσική προσφορά. Στη Βιέννη δεν υπάρχουν ειδικά «Μουσικά Δημοτικά Σχολεία». Αντ' αυτών υπάρ-

χουν τάξεις σε κάθε Δημοτικό Σχολείο, στις οποίες γίνονται επιπλέον ώρες μουσικής διδασκαλίας. Έτσι, η επιλογή μιας τάξης με ενισχυμένη μουσική εκπαίδευση ανήκει στους γονείς των μαθητών κάθε Δημοτικού Σχολείου. Το μάθημα της μουσικής διδάσκειται από δασκάλους μουσικής. Στην 1^η και 2^η τάξη προβλέπεται μια επιπλέον ώρα διδασκαλίας ενώ στην 3^η και 4^η τάξη από 2 ώρες διδασκαλίας. Το μοντέλο αυτό έχει μεγάλη επιτυχία, γεγονός το οποίο πιστοποιείται από το ότι υπάρχουν σήμερα 265 ειδικές τάξεις μουσικής στα Δημοτικά Σχολεία της Βιέννης, δηλαδή το 1/10 όλων των τάξεων των Δημοτικών σχολείων της Βιέννης είναι τάξεις με ενισχυμένη μουσική εκπαίδευση.

Τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο το επίσημο Α.Π. για κάθε γνωστικό αντικείμενο αποτελεί το θεσμικό κείμενο του Α.Π. το οποίο εκπονείται συνήθως από μια ομάδα “ειδικών” και συνοδεύεται από τα Διδακτικά Εγχειρίδια για κάθε τάξη (Οικονομίδου-Σταύρου, 2004). Το επίσημο Α.Π. της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από μια σύντομη εισαγωγή, το σκοπό, τους στόχους, το περίγραμμα της ύλης για κάθε τάξη, ένα μέρος που παρουσιάζει τις μουσικές δραστηριότητες και τέλος ένα εκτενές κομμάτι σχετικό με την αξιολόγηση. Ο σχεδιασμός του συγκεκριμένου Α.Π. βασίστηκε στην Ακαδημαϊκή Θεωρία, σύμφωνα με την οποία επιλέγονται οι εμπειρίες μάθησης, οι γνώσεις και οι ικανότητες για το κάθε διδακτικό αντικείμενο και μεταδίδονται στο παιδί από τον εκπαιδευτικό, με τον τρόπο που ο συντάκτης έχει προκαθορίσει (Φλουρής, 1999). Είναι ξεκάθαρο ότι μέσω του επίσημου Α.Π. της Μουσικής γίνεται μια προσπάθεια για να εξασφαλιστεί η μετάδοση συγκεκριμένων γνώσεων, με μεγάλη έμφαση σε μουσικές έννοιες, οι οποίες επιλέχθηκαν ως η “αξιόλογη γνώση” στη Μουσική για το παιδί του Δημοτικού Σχολείου. Όσον αφορά στα Μοντέλα Σχεδιασμού Α.Π. στηρίχθηκαν στο μοντέλο σκοπών και στόχων, συνδυασμένο με το μοντέλο περιεχομένων. Ενώ δίνεται μεγάλη έμφαση στη διατύπωση στόχων προς επίτευξη, το περιεχόμενο του Α.Π. δε φαίνεται να επιλέχθηκε για να εξυπηρετήσει του συγκεκριμένου στόχους (Οικονομίδου-Σταύρου, 2004).

Στο Α.Π. της Μουσικής το περίγραμμα της ύλης δίνεται ξεχωριστά για καθεμιά από τις έξι τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Για την κάθε τάξη υπάρχει ένας πίνακας με πέντε στήλες, στις οποίες γίνεται διαχωρισμός των μουσικών εννοιών ανάλογα με την κατηγορία τους (ρυθμικές, μελωδικές, αρμονικές, μορφολογικές, εκφραστικές). Η ύλη είναι δομημένη ακολουθώντας ένα συνδυασμό γραμμικής και σπειροειδούς μορφής δό-

μησης. Ωστόσο, βλέπουμε ότι η επιλογή της ύλης είναι τέτοια που μόνο γνωσιολογικούς στόχους εξυπηρετεί, μια και αποτελείται μόνο από μουσικές έννοιες. Όπως ισχυρίζεται η Οικονομίδου-Σταύρου (2004), τρομάζει κανείς βλέποντας τι περιλαμβάνεται στην ύλη του Δημοτικού και αντικρίζοντας τις πολύπλοκες ρυθμικές αξίες, τις τρίφωνες ελάσσονες συγχορδίες, τα μικτά μέτρα, τους ιταλικούς όρους ρυθμικής αγωγής. Από τη Α' κιάλας τάξη, ζητείται από τα παιδιά μέσα από τα βιβλία της Μουσικής και από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, να είναι σε θέση να διαβάζουν ρυθμικά και μελωδικά νότες από το πεντάγραμμο, και μάλιστα στο μέσο της σχολικής χρονιάς, όταν τα παιδιά δεν μπορούν ακόμα να διαβάσουν και να γράψουν με άνεση, απαιτείται από αυτά να παίξουν νότες και στον αυλό. Μέχρι να τελειώσουν τα παιδιά το Δημοτικό Σχολείο, αναμένεται από αυτά να γνωρίζουν όλη σχεδόν τη θεωρία, τη μορφολογία και την οργανογνωσία της Μουσικής. Πόσο όμως απέχει η πρόθεση από την πραγματικότητα; Υπάρχει χάσμα μεταξύ της θεωρίας και της πράξης, μεταξύ των προσδοκιών του Α.Π. και της εφαρμογής του;

Για την διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων διεξήχθη το 2002 μια έρευνα από την Οικονομίδου-Σταύρου σε 1196 παιδιά της Στ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Τα συμπεράσματα της έρευνας είναι ιδιαίτερα σημαντικά και μάλλον απογοητευτικά. Επιβεβαιώθηκε ότι οι συντάκτες του Α.Π. έχουν πολύ μεγάλες προσδοκίες από τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, κάτι που εντοπίστηκε και μέσα από την κριτική ανάλυση του επίσημου Αναλυτικού Προγράμματος. Το κατακτηθέν Α.Π. της Μουσικής, όπως αποδεικνύεται μέσα από τις επιδόσεις των παιδιών στο δοκίμιο που τους δόθηκε να απαντήσουν, απέχει πολύ από το επίσημο Α.Π. Κρίνοντας από τα διδακτικά εγχειρίδια, θα ανέμενε κανείς ότι τα παιδιά θα είχαν πλούσιες μουσικές εμπειρίες αφού υπάρχουν 423 μουσικές ακροάσεις κλασικής μουσικής στο τέλος των βιβλίων τους. Όπως έδειξε όμως η έρευνα μόνο ένα μικρό ποσοστό μπορούσε να δώσει τίτλο κομματιού κλασικής μουσικής. Η ερευνήτρια τονίζει πως θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχουμε την περίπτωση της "σχολικής αποτυχίας", και σίγουρα δεν αποδίδεται στην ατομική παθολογία του μαθητή ή σε γενετικούς παράγοντες καθώς η αποτυχία ήταν εκατοντάδων μαθητών. Η σημαντικότερη απογοήτευση αφορά στις στάσεις των παιδιών για το μάθημα της Μουσικής καθώς το μάθημα της Μουσικής πήρε την έβδομη θέση από τα δώδεκα μαθήματα, με μόνο 55 παιδιά να την επιλέγουν ως το πιο αγαπημένο τους μάθημα, ενώ σε ερώτηση για το λιγότερο αγαπημένο τους μάθημα η Μουσική κατέλαβε την δεύτερη θέση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας πρέπει να προβληματίσουν τόσο τον εκπαιδευτικό όσο και τους υπεύθυνους για την εκπαιδευτική πολιτική του μαθήματος. Το τι τελικά μαθαίνουν οι μαθητές απέχει κατά πολύ από το επιθυμητό. Τα ενδιαφέροντα, οι στάσεις και οι προηγούμενες γνώσεις των μαθητών δεν φαίνεται να λήφθηκαν υπόψη στο συγκεκριμένο Α.Π. της Μουσικής στην Κύπρο. Τα παιδιά ούτε έμαθαν αυτά που πρότεινε το Α.Π., ούτε αγάπησαν το μάθημα της Μουσικής, γεγονός που πρέπει να προβληματίσει τον καθένα. Η ερευνήτρια πολύ εύστοχα τονίζει πως σκοπός του μαθήματος δεν είναι να κάνουμε όλα τα παιδιά μουσικούς, διδάσκοντας όσο το δυνατόν περισσότερες μουσικές γνώσεις και δεξιότητες, τις οποίες θα ξεχάσουν τελειώνοντας το σχολείο, αλλά να τα κάνουμε να αποκτήσουν μια θετική στάση προς τη Μουσική, να αποκτήσουν μουσικές εμπειρίες και βιώματα τα οποία θα τα συντροφεύουν μια ζωή. Η Μουσική Εκπαίδευση έχει να κάνει περισσότερο με πράξη, συναίσθημα, εμπειρίες, ευκαιρίες και όχι με τη διδασκαλία στεγνής γνώσης (Οικονομίδου-Σταύρου, 2004).

2.4. Η Μουσική στα Νέα Διαθεματικά Ενιαία Πλαίσια Προγράμματος Σπουδών

Το πιο πρόσφατο πρόγραμμα για τη μουσική αγωγή είναι το Δ.Ε.Π.Π.Σ. που δημιουργήθηκε το 2001 και μοιάζει να απευθύνεται αποκλειστικά σε δασκάλους μουσικής. Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) διατηρούνται τα διακριτά μαθήματα, αλλά ταυτόχρονα προωθούνται ποικίλοι τρόποι συσχέτισης της γνώσης σε δύο άξονες διαθεματικότητας, τον κατακόρυφο και τον οριζόντιο άξονα, όπως εξάλλου υποδηλώνεται και από τον προσδιορισμό του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών ως Διαθεματικού (=οριζόντιος άξονας) και Ενιαίου (=κατακόρυφος άξονας). Την συσχέτιση της Μουσικής με άλλα θέματα του Αναλυτικού Προγράμματος είχε τονίσει κάποια χρόνια νωρίτερα η Σέρρη (1989) η οποία υποστήριζε ότι η συσχέτιση αυτή είναι κάπως δύσκολη λόγω της δομής του ημερησίου προγράμματος. Κάποια από τα μαθήματα με τα οποία μπορεί να γίνει συσχέτιση είναι ο χορός, το δράμα, η χειροτεχνία, επιστήμη, Ιστορία, η Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά, η Κοινωνιολογία, τα Μαθηματικά. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) της Μουσικής Αγωγής τόσο στο Δημοτικό όσο και στο Γυμνάσιο αναπτύσσεται σπειροειδώς, ακολουθώντας μια πορεία από το απλό στο σύνθετο, από το γνωστό στο άγνωστο.

Σκοπός της μουσικής αγωγής είναι πρωταρχικά η ανάπτυξη και καλλιέργεια της ικανότητας για αισθητική απόλαυση κατά την ακρόαση, εκτέλεση και δημιουργία μουσικής ως μιας από τις εκδηλώσεις καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας του ανθρώπου. Μέσω αυτού του σκοπού και παράλληλα προς αυτόν, η μουσική αγωγή αποβλέπει στην γενικότερη καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της προσωπικότητας των μαθητών, μέσα από την ενεργητική ακρόαση, τις δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας και εκτέλεσης. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής χωρίζεται σε 3 επίπεδα. Το 1^ο αναφέρεται στο Νηπιαγωγείο, την Α' και Β' τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Το 2^ο στην Γ', Δ', Ε', ΣΤ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Το 3^ο επίπεδο αναφέρεται στις τάξεις του Γυμνασίου.

Στο 1^ο επίπεδο, οι άξονες του γνωστικού περιεχομένου αναφέρονται στον έλεγχο των ήχων μέσω δεξιοτήτων στο τραγούδι και στο παίξιμο οργάνων όπως επίσης και σε δεξιότητες εκτέλεσης, σε δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας, δεξιότητες αξιολόγησης, ακρόασης και εφαρμογής γνώσεων. Οι γενικότεροι στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες,

στάσεις και αξίες) που πρέπει να επιτευχθούν από τους μαθητές είναι: να αναπτύξουν θετική στάση και αγάπη προς τη μουσική, να εκτελούν ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, να τραγουδούν ομαδικά διάφορα τραγούδια, να παίζουν μια ποικιλία απλών οργάνων, να αναγνωρίζουν και να ταυτίζουν με εικόνες ήχους της φύσης, του αστικού εργασιακού περιβάλλοντος και της φωνής των ζώων. Επίσης, θα πρέπει να μάθουν να συνδυάζουν ήχους για να παράγουν απλές συνθέσεις, να καταγράφουν τη μουσική τους για να την θυμούνται αργότερα, να ακούν προσεχτικά διάφορα είδη μουσικής και να αναγνωρίζουν τα βασικά τους στοιχεία. Θα πρέπει να εξοικειωθούν με την ακρόαση και ανάκληση διαφόρων ήχων, με την οργάνωση και χρήση σε απλές δομές στοιχείων του τοπικού ύψους, διάρκειας, δυναμικής, ρυθμικής αγωγής.

Στο 2^ο επίπεδο οι άξονες του γνωστικού περιεχομένου αναφέρονται στα ίδια θέματα όπως και στο πρώτο επίπεδο. Η διαφοροποίηση έγκειται ως προς τους στόχους που πρέπει να κατακτηθούν από τους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές επιδιώκεται να ερμηνεύουν πιο πολύπλοκα ρυθμικά σχήματα με βάση μουσικά σύμβολα, κατανοώντας τα στοιχεία της σημειογραφίας, να τραγουδούν και να παίζουν μουσική από διάφορες εποχές και κουλτούρες, να δημιουργούν και να καταγράφουν συνθέσεις. Για να αναπτύξουν δεξιότητες αξιολόγησης θα πρέπει να ακούν προσεχτικά μουσική, να αναγνωρίζουν τα βασικά της στοιχεία και να τα ξεχωρίζουν με αυξανόμενη ακρίβεια, να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά διαφόρων μουσικών ειδών. Για να εξοικειωθούν με τις δεξιότητες ακρόασης θα πρέπει να ακούν με προσοχή, να εσωτερικεύουν και να ανακαλούν ήχους με αυξανόμενη ακουστική μνήμη, να κατανοούν ότι η μουσική παράγεται με διαφορετικούς τρόπους και περιγράφεται μέσω εδραιωμένης και επισημμένης μουσικής σημειογραφίας. Να κατανοήσουν την επίδραση που ασκεί ο χρόνος και ο χώρος στη δημιουργία, εκτέλεση και ακρόαση της μουσικής.

Στο 3^ο επίπεδο οι άξονες γνωστικού περιεχομένου παραμένουν ίδιοι αλλά διαφοροποιούνται οι στόχοι που θα πρέπει να επιτευχθούν. Οι μαθητές θα πρέπει να εξοικειωθούν με δεξιότητες εκτέλεσης δηλ. να εκτελούν μια σειρά μουσικών ειδών, ερμηνεύοντας μουσικά σύμβολα, να τραγουδούν και να παίζουν μόνοι ή σε ομάδες ένα πιο απαιτητικό ρεπερτόριο και να σχεδιάζουν, παρουσιάζουν και να αξιολογούν τις εκτελέσεις τους. Για να αναπτύξουν δεξιότητες μουσικής δημιουργίας θα πρέπει να αυτοσχεδιάζουν, συνθέτουν και διασκεδάζουν στα πλαίσια της ομάδας ή ατομικά μια ποικιλία μορφών, κατανοώντας την απλή αρμονία και πολυφωνία. Για την ανάπτυξη των δεξιο-

τήτων της αξιολόγησης θα πρέπει να μάθουν να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν μουσικά στοιχεία, να παρουσιάζουν τη γνώση της μουσικής που έχουν ακούσει μέσα από ένα εύρος μουσικών παραδόσεων διαφορετικών εποχών και περιοχών. Τέλος, για να εξοικειωθούν με τις δεξιότητες της ακρόασης θα πρέπει να μάθουν να ακούν και να ανακαλούν ήχους, να αναγνωρίζουν τις πηγές, τους κανόνες και τις διαδικασίες σύνθεσης της μουσικής, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης πληροφορικής και τεχνολογίας, να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους τα συμφραζόμενα επηρεάζουν τον τρόπο που δημιουργείται, εκτελείται και ακούγεται η μουσική.

2.5. Συμπεράσματα- Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Από την παράθεση των στόχων και του περιεχομένου του Α.Π. για τη Μουσική, προβάλλονται περιοχές που πολύ δύσκολα θα μπορούσε να διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός της τάξης, όπως πολλές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν εκτέλεση, σύνθεση, αξιολόγηση. Το Α.Π. είναι ιδιαίτερα απαιτητικό και ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει τόσο εξειδικευμένες γνώσεις όσο και αμέριστη αγάπη για αυτό που κάνει ώστε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του. Θεωρήσαμε σημαντικό να διερευνήσουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τον ρόλο και τη θέση της μουσικής σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου με έμφαση στις 2 πρώτες. Στις μεγαλύτερες τάξεις το μάθημα γίνεται από δάσκαλο μουσικής ενώ στις μικρότερες από τον εκπαιδευτικό της τάξης. Μια και δεν στάθηκε δυνατόν να εντοπίσουμε κάποια προηγούμενη εργασία που να πραγματεύεται παρόμοιο ζήτημα στη χώρα μας, τα ερωτήματα που μας γεννήθηκαν και θελήσαμε να ερευνήσουμε είναι τα ακόλουθα:

α) εάν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν σημαντική την διδασκαλία της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο

β) αν η διδασκαλία της Μουσικής στις 2 πρώτες τάξεις θα πρέπει να γίνεται από τον εκπαιδευτικό της τάξης ή από μουσικό

γ) εάν είναι γνώστες του περιεχομένου των δραστηριοτήτων που διατυπώνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα

δ) εάν οι εκπαιδευτικοί κρίνουν επαρκείς τις γνώσεις τους σε σχέση με τις απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος

ε) ποιο θεωρούν ότι θα πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων για τους μαθητές του Δημοτικού σχολείου.

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Μεθοδολογία

1.1. Δείγμα

Στην έρευνα πήραν μέρος 4 Δημοτικά Σχολεία της περιοχής του Βόλου. Και τα 4 σχολεία ανήκουν στην αστική περιοχή της πόλης του Βόλου και επιλέχθηκαν καθώς με αυτά υπήρχε κάποια συνεργασία στα πλαίσια της Σχολικής Πρακτικής και των διδασκαλιών στα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα διδάσκουν σε αυτά τα σχολεία. Η χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν η Άνοιξη του 2006.

1.2. Εργαλεία

1) Ερωτηματολόγιο

Στους εκπαιδευτικούς δόθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο ζητούσε τα παρακάτω στοιχεία: προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικών (ηλικία, φύλο, χρόνια διδασκαλίας, μουσικές γνώσεις), τις απόψεις τους σχετικά με το αν η εκμάθηση της Μουσικής ωφελεί τα παιδιά, αν η Μουσική πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο, ποιος πρέπει να διδάσκει τη Μουσική στις 2 πρώτες τάξεις και ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της, τι πρέπει να αποφεύγεται στη διδασκαλία της και αν μπορεί να υπάρξει διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος. Επίσης, ρωτήθηκαν για το αν γνωρίζουν το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής και αν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του. Τέλος, ποιες είναι οι μουσικές γνώσεις και δεξιότητες που θεωρούν πως πρέπει να έχουν αποκτήσει οι μαθητές κατά την αποφοίτησή τους από το Δημοτικό Σχολείο και αν όντως έχουν αποκτηθεί. Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο με σκοπό να διασφαλιστεί κάποιος βαθμός αξιοπιστίας στις απαντήσεις.

2) Συνέντευξη

Η μέθοδος της συνέντευξης χρησιμοποιήθηκε ως ένα εργαλείο μέσα από το οποίο θα παίρναμε περισσότερες πληροφορίες για τις απόψεις των εκπαιδευτικών και θα γινόταν εμβάθυνση στα ζητήματα που θέλαμε να ερευνήσουμε. Τα ερωτήματα που τέθηκαν στους εκπαιδευτικούς ήταν τα εξής: αν θεωρούν σημαντική τη μουσική για τους μαθητές, από ποιόν πρέπει να διδάσκεται το μάθημα στις 2 πρώτες τάξεις, ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων, ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη διδασκαλία του μαθήματος και αν θεωρούν την επιμόρφωση σημα-

ντική, αν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του Α.Π. και ποια πρέπει να είναι η θέση του μαθήματος στο Αναλυτικό Πρόγραμμα σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα. Στην συγκεκριμένη ερώτηση δόθηκε στους εκπαιδευτικούς το Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική να το ξεφυλλίσουν για λίγα λεπτά γιατί ορισμένοι ενδεχομένως να μην είχαν ενημερωθεί για το περιεχόμενο του (περιεχόμενο μουσικών δραστηριοτήτων και στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν).

Η συνέντευξη ήταν ανώνυμη και καταγράφηκε σε μαγνητοφωνάκι για να υπάρχει μεγαλύτερος βαθμός αξιοπιστίας. Η συνέντευξη ήταν ημι-δομημένη καθώς υπήρχαν κάποιες ερωτήσεις συγκεκριμένες που έγιναν στους συνεντευξιαζόμενους αλλά εάν δεν μπορούσαν να απαντήσουν ή ήθελαν να προσθέσουν κάτι περισσότερο υπήρχε αναδιατύπωση της ερώτησης ή οι ερωτήσεις ήταν διευκρινιστικές για να γίνει σαφές το σκεπτικό τους. Δεν υπήρχε κάποιος καθορισμένος χρόνος μέσα στον οποίο έπρεπε να γίνει η συνέντευξη καθώς εξαρτιόταν από την ευχέρεια λόγου του κάθε ομιλητή. Ωστόσο, η κάθε συνέντευξη δεν ξεπέρασε την 1 ώρα και έγινε σε ελεύθερο χρόνο του εκπαιδευτικού.

1.3. Διαδικασία- συμμετοχή

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στα τέλη Μαρτίου σε 28 εκπαιδευτικούς όλων των τάξεων των Δημοτικών Σχολείων που έλαβαν μέρος στην έρευνα αφού πρώτα έγιναν οι απαραίτητες επεξηγήσεις για τον τρόπο συμπλήρωσής τους. Στους εκπαιδευτικούς δόθηκε το χρονικό όριο των 2 εβδομάδων για να το συμπληρώσουν. Από τα 28 ερωτηματολόγια επιστράφηκαν τα 13. Κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς που δεν απάντησαν δήλωσαν πως δεν είχαν άποψη γι αυτό το θέμα ενώ κάποιοι άλλοι επικαλέστηκαν έλλειψη χρόνου καθώς καθημερινώς έπρεπε να συμπληρώσουν και άλλα ερωτηματολόγια για έρευνες που γίνονταν από φοιτητές του πανεπιστημίου.

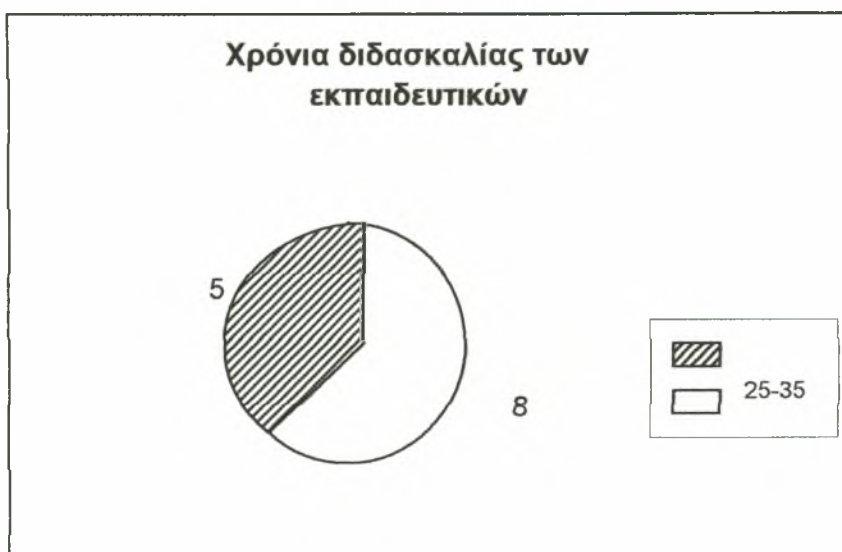
Η μέθοδος της συνέντευξης εφαρμόστηκε σε 5 εκπαιδευτικούς οι οποίοι δίδασκαν σε μια από τις 2 πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου κατά το σχολικό έτος 2005-06. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στον χώρο του σχολείου ύστερα από συνεννόηση μαζί τους. Όλοι οι εκπαιδευτικοί δέχτηκαν την χρήση του μαγνητοφώνου εκτός από έναν και για το λόγο αυτό η καταγραφή ήταν χειρόγραφη. Η συνέντευξη αυτή είναι η 5^η που υπάρχει στο παράρτημα με τις απομαγνητοφωνήσεις.

2. Αποτελέσματα

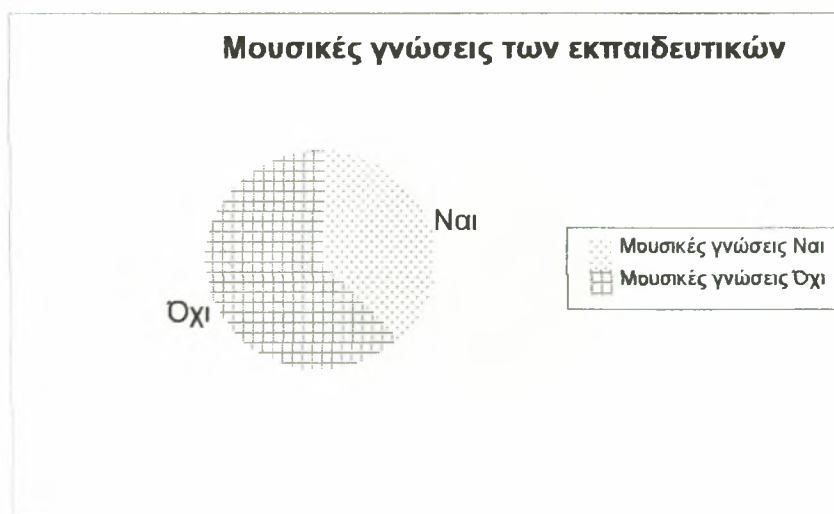
2.1. Αποτελέσματα των ερωτηματολογίων

- Προσωπικά στοιχεία του δείγματος

Από τα στοιχεία των ερωτηματολογίων συμπεραίνουμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό που απάντησε στις ερωτήσεις είναι γυναίκες (9 στους 13) ηλικίας από 45-55 ετών. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες (8 στους 13) διδάσκουν στο Δημοτικό Σχολείο από 25-35 χρόνια ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (8 στους 13) δηλώνει πως δεν έχει μουσικές γνώσεις (δες διαγράμματα 1, 2).

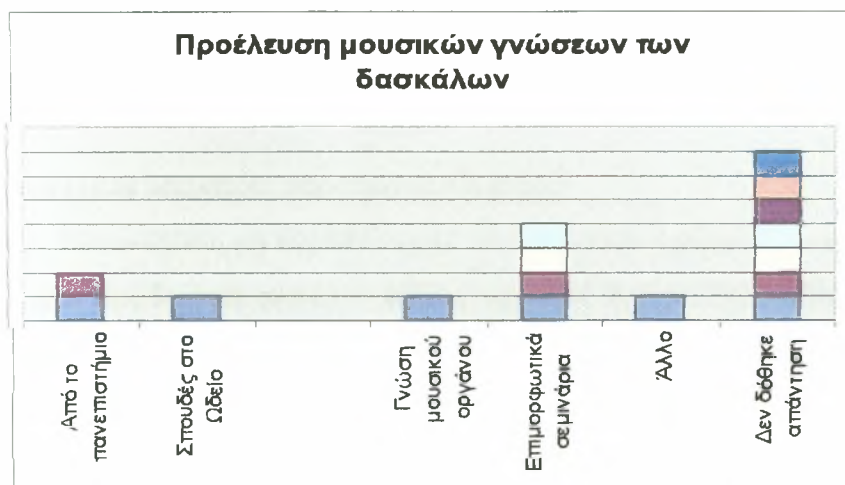
Διάγραμμα 1

Διάγραμμα 2

Όπως φαίνεται στο ραβδόγραμμα του πίνακα 1, το ποσοστό των εκπαιδευτικών που απάντησε πως έχει μουσικές γνώσεις δήλωσε πως αυτές προέρχονται είτε από το πανεπιστήμιο (2 στους 13), είτε από σπουδές στο Ωδείο (1 στους 13), είτε από επιμορφωτικά σεμινάρια (4 στους 13). Ένας από τους ερωτηθέντες είναι γνώστης μουσικού οργάνου καθώς είχε λάβει μέρος στην φιλαρμονική του στρατού.

Πίνακας 1

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (11 στους 13) όπως φαίνεται στο 3ο διάγραμμα έχει διδάξει το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο.

Διάγραμμα 3

- Ρόλος μουσικής

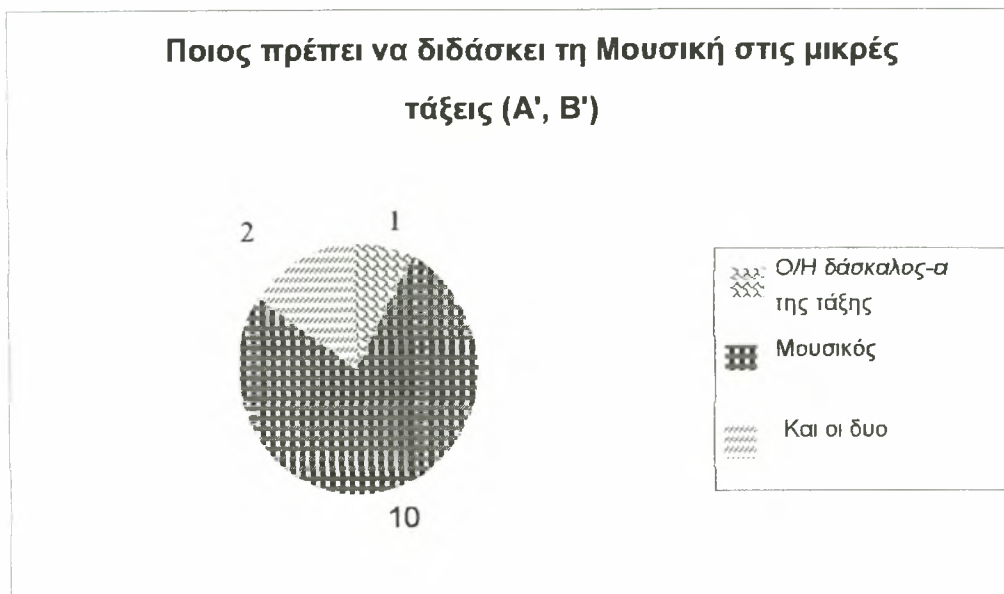
Όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι η μουσική ωφελεί τους μαθητές. Ο καθένας έδωσε διαφορετική εξήγηση. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες δήλωσαν πως η μουσική προσφέρει αισθητική καλλιέργεια (6 από τους 13) και τους γεμίζει με αισθήματα χαράς, ευχαρίστησης και ηρεμίας (4 από τους 13). Κάποιοι από αυτούς δήλωσαν πως βοηθά στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς των μαθητών (3 από τους 13). Επίσης, κάποιοι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως η μουσική καλλιεργεί δεξιότητες, πειθαρχεί, ταξιδεύει, προσφέρει ψυχοκινητική καλλιέργεια. Δυο από τους εκπαιδευτικούς δεν αιτιολόγησαν την απάντησή τους.

- Διδασκαλία Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο

Για την διδασκαλία η μη της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως θα ήταν σωστό να διδάσκεται μέσα σε αυτό. Στην αιτιολόγησή τους οι απόψεις ποικίλλουν. Υπήρχαν εκπαιδευτικοί που απάντησαν πως η διδασκαλία της στο σχολείο θα βοηθούσε στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς των μαθητών, στην δημιουργία χορωδίας, θα τους ταξίδευε και θα βοηθούσε από άποψη παιδευτική.

Σχετικά με το ποιος είναι ο πιο κατάλληλος για να διδάξει το μάθημα της Μουσικής στις 2 πρώτες τάξεις, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών όπως φαίνεται στο 4ο διάγραμμα, θεωρεί πως το μάθημα αυτό θα πρέπει να διδάσκεται από τον μουσικό της τάξης (10 στους 13), ένα μικρό ποσοστό (1 στους 13) ισχυρίζεται πως θα πρέπει να γίνεται από τον εκπαιδευτικό της τάξης, ενώ οι υπόλοιποι (2 στους 13) θεωρούν πως θα ήταν θεμιτή η συνδιδασκαλία από τον εκπαιδευτικό της τάξης και τον μουσικό. Οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν πως ο πιο κατάλληλος για την διδασκαλία του μαθήματος είναι ο μουσικός στήριξαν την άποψη τους στο γεγονός ότι οι ίδιοι έχουν ελλιπείς μουσικές γνώσεις, δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια και θεωρούν πως αυτός μπορεί να αναπτύξει την μουσική ικανότητα στο μαθητή. Στον αντίποδα αυτής της άποψης είναι ο εκπαιδευτικός που ισχυρίζεται ότι το μάθημα της Μουσικής θα πρέπει να γίνεται από τον εκπαιδευτικό της τάξης ο οποίος όμως δεν επιχειρηματολόγησε. Τέλος, υπάρχει η μερίδα εκείνη των εκπαιδευτικών που θεωρούν σκόπιμη την συνδιδασκαλία καθώς ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρέχει την παιδαγωγική κατάρτιση και ο μουσικός τις μουσικές γνώσεις του μαθήματος.

Διάγραμμα 4

- Περιεχόμενο μουσικής εκπαίδευσης στις 2 πρώτες τάξεις

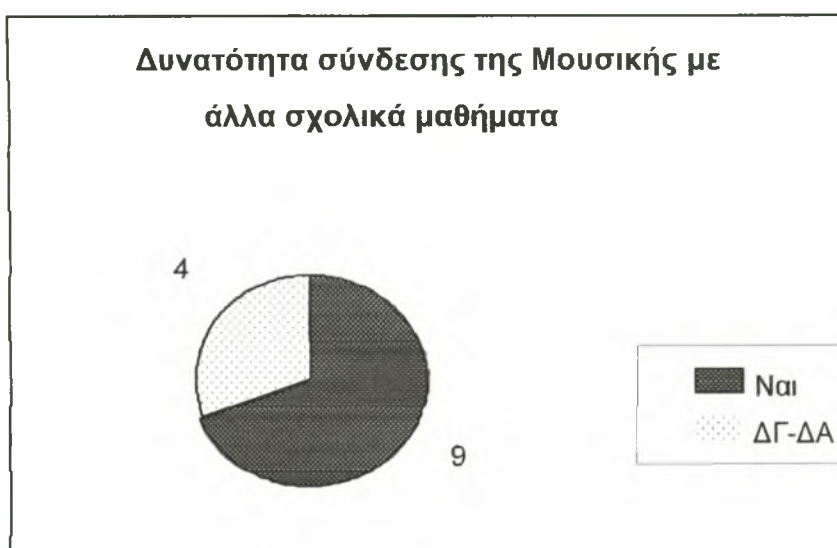
Οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με αυτό το θέμα ποικίλουν. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (9 στους 13) απάντησε πως το μάθημα της Μουσικής θα πρέπει να περιλαμβάνει μουσικά τραγούδια (παραδοσιακά και κλασσικής μουσικής), γνωριμία με τα μουσικά όργανα (άκουσμα ήχων και κατασκευή τους), μαθήματα μουσικής προπαιδείας. Λίγοι ήταν αυτοί (3 στους 13) που θεώρησαν καλό να διδάσκεται η σύνθεση και ο αυτοσχεδιασμός, ο ρυθμός όπως επίσης και μουσική ακρόαση. Ωστόσο, υπήρξαν εκπαιδευτικοί που δήλωσαν πως καλύπτονται από τις δραστηριότητες του Αναλυτικού Προγράμματος. Ορισμένοι απάντησαν πως θα ήταν καλό να γίνονται μουσικά παιχνίδια αλλά δεν δίνεται κάποια περαιτέρω επεξήγηση.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (8 στους 13) θεωρούν πως δεν θα πρέπει να διδάσκεται η θεωρία της μουσικής στις 2 πρώτες τάξεις. Συγκεκριμενοποιώντας, θεωρούν πως ακόμη κι αν διδάσκονται στοιχεία μουσικής προπαιδείας, θα πρέπει να δίνονται με ένα απλό και ελκυστικό τρόπο με την μορφή παιχνιδιού, μέσα από το παραμύθι και με έναν απρόσιτο και στείρο τρόπο. Οι μαθητές θα πρέπει να βιώνουν τις γνώσεις που μαθαίνουν γιατί μόνο έτσι θα γίνουν κατανοητές και να αφομοιωθούν. Υπήρξε επίσης η άποψη πως δεν θα πρέπει να γίνεται χωρισμός σε καλλίφωνους αλλά να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές στις μουσικές δραστηριότητες.

- Διαθεματική προσέγγιση της Μουσικής

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (9 στους 13) όπως φαίνεται στο 5^ο διάγραμμα απάντησε πως θα πρέπει να γίνεται διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος ενώ ένα μικρό ποσοστό (4 από τους 13) δεν απάντησε. Οι εκπαιδευτικοί που είναι θετικοί σε μια τέτοια άποψη επιχειρηματολογούν λέγοντας πως θα πρέπει να γίνεται σύνδεση με πολλά μαθήματα όπως τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, τη Φυσική (υπάρχει συγκεκριμένη ενότητα που αναφέρεται στον ήχο), την Αισθητική αγωγή, τη Φυσική αγωγή, τη Μελέτη Περιβάλλοντος καθώς η Μουσική αποτελεί ενιαίο μάθημα.

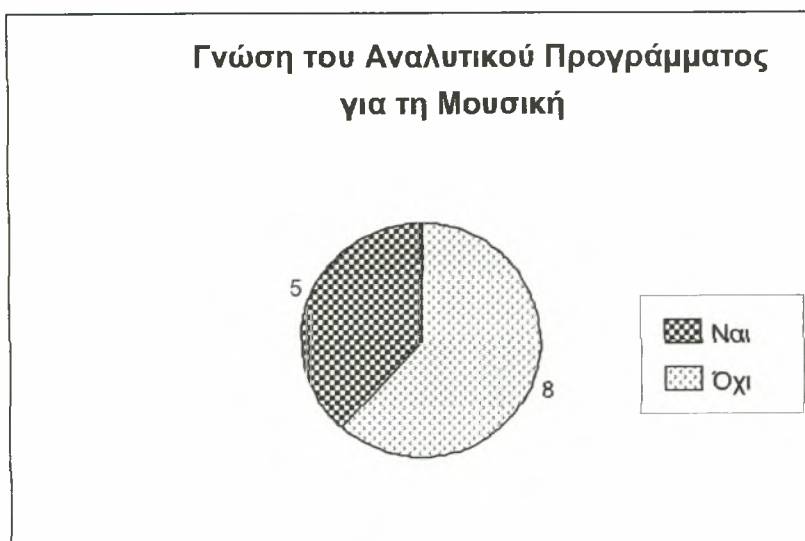
Διάγραμμα 5

- Το Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών απάντησε πως δεν το γνωρίζει (8 στους 13), ενώ οι 5 είναι γνώστες.

Διάγραμμα 6

Στη συνέχεια, έγινε μια σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο του Α.Π. στις μικρές τάξεις και η ερώτηση αν θα μπορούσαν να διδάξουν αυτές τις δραστηριότητες. Η πλειονότητα (10 στους 13) απάντησε πως δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του Α.Π. γιατί δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια, έχουν ελλιπείς μουσικές γνώσεις, ένας από αυτούς απάντησε πως δεν είναι γνώστης του Α.Π., ένας θα μπορούσε να τα διδάξουν μόνο με την συνεργασία του μουσικού ενώ δόθηκε και η απάντηση ότι θα πρέπει να διδάσκεται μόνο μουσικοκινητική και όχι οι υπόλοιπες δραστηριότητες. Μια από τις απαντήσεις που δόθηκαν ήταν πως το επειδή το μάθημα της Μουσικής γίνεται από μουσικούς και δεν μπορούν να διδάξουν τις δραστηριότητες που περιγράφονται στο Α.Π. Πέντε από τους ερωτηθέντες δήλωσαν πως είναι γνώστες του περιεχομένου του Α.Π. και έχουν κάποιες μουσικές γνώσεις (σπουδές στο Ωδείο και στο πανεπιστήμιο, επιμορφωτικά σεμινάρια, γνώση μουσικού οργάνου) αλλά μόνο ένας δήλωσε πως θα μπορούσε να διδάξει τις δραστηριότητες.

Οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν ποιο θα ήταν το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων εάν δίδασκαν το μάθημα της Μουσικής χωρίς να λάβουν υπόψη τους το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Οι περισσότεροι (6 από τους 13) απάντησαν πως θα δίδασκαν τραγούδια επετειακά ή παραδοσιακά, 3 ανέφεραν μουσικοκινητικά παιχνίδια, ένας απάντησε τη δημιουργία χορωδίας, ένας τη θεωρία μουσικής ενώ συμπεριέλαβαν ρυθμικές ασκήσεις, ένας αναφέρθηκε στη διδασκαλία μουσικών οργάνων και τη μουσική ακρόαση. Ένας από τους ερωτηθέντες απάντησε πως θα ακολουθούσε το περιεχόμενο του Α.Π. ενώ 2 δεν απάντησαν. Στην επιχειρηματολόγησή τους οι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως μέσω αυτών των δραστηριοτήτων τα παιδιά θα αγαπήσουν τη μουσική, θα μπορέσουν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, θα γνωρίσουν θέματα σχετικά με την μουσική. Μια μερίδα των ερωτηθέντων απάντησε πως έχει ελλειπείς γνώσεις για να διδάξει κάτι περισσότερο και είναι αυτοί οι οποίοι θα δίδασκαν τραγούδια και μουσικά παιχνίδια.

- Μουσικές γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές

Κάποιοι από τους ερωτηθέντες (6 από τους 13) δήλωσαν πως θα πρέπει να μπορούν να παίζουν ένα μουσικό όργανο,⁴ θεωρούν πως θα πρέπει να γνωρίζουν κάποιες στοιχειώδεις μουσικές γνώσεις και να τραγουδούν κομμάτια ευρωπαϊκής ή παραδοσιακής μουσικής κατά την αποφοίτησή τους από το Δημοτικό Σχολείο. Επίσης, 2 αναφέρθηκαν στην ικανότητα μουσικής ακρόασης είτε μέσω της αναγνώρισης ήχων και μουσικών μερών είτε της ακρόασης κομματιών κλασσικής μουσικής. Επιπρόσθετα, 4 εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι μαθητές θα πρέπει να καλλιεργήσουν την αισθητική τους εμπειρία, την ευαισθησία τους, την πειθαρχία και τον συγχρονισμό, να αγαπήσουν τη μουσική και ένας θεώρησε σκόπιμη τη συμμετοχή σε χορωδία. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών (7 από τους 13) απάντησε πως οι μαθητές έχουν κατακτήσει τα παραπάνω καθώς τα τελευταία χρόνια το μάθημα γίνεται από μουσικό, διδάσκονται Μουσική όλα τα χρόνια που είναι στο Δημοτικό Σχολείο συνεπώς έχουν αποκτήσει μουσικές γνώσεις και δεξιότητες. Υπήρχαν κάποιοι εκπαιδευτικοί (3 από τους 13) που είχαν αντίθετη άποψη και πιστεύουν πως μαθαίνουν μόνο αυτοί που έχουν μουσικό αυτί και ταλέντο ενώ υπάρχει ελάττωση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος 3 από τους εκπαιδευτικούς δεν έδωσαν καμία απάντηση.

2.2.Σχολιασμός ερωτηματολογίων

- Προσωπικά στοιχεία του δείγματος

Από την ηλικία και το φύλο του δείγματος φαίνεται πως η πλειονότητα είναι δασκάλες ηλικίας 45-55 ετών, με πολλά χρόνια υπηρεσίας στο Δημοτικό Σχολείο. Από αυτό γίνεται κατανοητό πως έχουν πολλή μεγάλη εμπειρία σε θέματα σχετικά με τη Μουσική καθώς οι ίδιοι έχουν διδάξει για αρκετά χρόνια. Είναι εκπαιδευτικοί που έχουν φοιτήσει στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες στις οποίες υπήρχε η στοιχειώδης εκμάθηση στοιχείων της θεωρίας και μουσικού οργάνου. Ωστόσο, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (8 στους 13) δήλωσε πως έχει ελλιπείς μουσικές γνώσεις γεγονός που είναι κάπως ανησυχητικό. Οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν πως έχουν μουσικές γνώσεις δήλωσαν πως αυτές προέρχονται είτε από επιμορφωτικά σεμινάρια είτε από το Πανεπιστήμιο. Είναι θετικό το γεγονός ότι κάποιοι έχουν λάβει μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια και δείχνουν την θέλησή τους για επιμόρφωση σε θέματα που δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να μάθουν από τη σχολή τους. Ο εκπαιδευτικός που απάντησε πως έχει μουσικές γνώσεις από το Ωδείο δήλωσε στη συνέχεια πως είναι ικανός να διδάξει το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων του Α.Π. Φαίνεται πως οι μουσικές του γνώσεις είναι επαρκείς και αισθάνεται ασφάλεια για να διδάξει. Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς ποιο είναι άραγε το περιεχόμενο των μουσικών τους δραστηριοτήτων από τη στιγμή που δεν έχουν μουσικές γνώσεις; Όπως υποστηρίζει η Σέργη (1989), ο κάθε εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι γνώστης πολλών αντικειμένων και θα πρέπει να συμβάλλει στην μουσική αγωγή του παιδιού. Θα πρέπει να υπάρχει λοιπόν μια κατάρτιση του εκπαιδευτικού ο οποίος συμβάλλει πολύπλευρα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή με τα ερεθίσματα που του προσφέρει. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν για το αν έχουν διδάξει το μάθημα της Μουσικής στο σχολείο η πλειονότητα δήλωσε πως έχει διδάξει. Οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν διδάξει το μάθημα (2 στους 13) έχουν λιγότερα χρόνια προϋπηρεσίας στο σχολείο και ενδεχομένως το μάθημα να γίνεται από δασκάλους μουσικής στα σχολεία όπου δουλεύουν.

- Ρόλος μουσικής

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ως πρωταρχικό ρόλο της μουσικής την παροχή αισθητικών εμπειριών, την χαρά και την ηρεμία που μπορεί να προσφέρει η μουσική ενώ δεν παραβλέπουν το γεγονός ότι μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Θα ήταν σκόπιμο να παραθέσουμε δυο απαντήσεις που δόθηκαν:

«Η μουσική ηρεμεί τα παιδιά, τα βοηθάει να ταξιδεύουν όπου και όποτε θέλουν, αισθάνονται υπέροχα, αντιλαμβάνονται τη χαρά ή τη λύπη ακούγοντας ανάλογα κομμάτια».

«Βάζει τα λιθαράκια τους για το χτίσιμο τους προσωπικότητάς τους».

Από αυτές τις απαντήσεις γίνεται σαφές πως η μουσική είναι περισσότερο ψυχική έκφραση και βοηθάει τα παιδιά να διαμορφώσουν την συμπεριφορά τους. Οι παραπάνω απόψεις συμπίπτουν εν μέρει και με την κατηγοριοποίηση των λειτουργιών της μουσικής που έγινε από τον Merriam το 1964. Ωστόσο, η μουσική δεν επιτελεί μόνο αυτές τις λειτουργίες καθώς σύμφωνα με την βιβλιογραφία βοηθάει στην κοινωνική ενσωμάτωση των εσωστρεφών μαθητών, στην μετάδοση του πολιτισμού, πολύ σημαντική είναι η λειτουργία της ως γλώσσα, μεταφέρει μηνύματα «κοινωνικής συμπεριφοράς».

- Διδασκαλία Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι η μουσική θα πρέπει να διδάσκεται σαν μάθημα στο σχολείο και στηρίζουν την άποψή τους στο ότι η μουσική βοηθάει στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους, είναι πηγή ευχαρίστησης και χαλάρωσης για μαθητές και εκπαιδευτικούς, η παιδευτική αξία της μουσικής είναι μεγάλη, βοηθάει στη σύσταση χορωδίας. Πολύ χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη απάντηση:

«Η παιδευτική τα αξία -από την αρχαιότητα - έχει αποδειχθεί στην πανανθρώπινη Ιστορία» που μαρτυρεί μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες της μουσικής όπως τονίζεται από τους αρχαίους Έλληνες μέχρι τους τωρινούς παιδαγωγούς. Από τις αιτιολογήσεις τους καταλαβαίνουμε ότι είναι αναγκαία η διδασκαλία της Μουσικής στο σχολείο γιατί προσφέρει δεξιότητες και ψυχική ανάταση που μόνο η Αισθητική αγωγή μπορεί να παρέχει.

Μας ενδιέφερε να ερευνήσουμε την άποψη τους σχετικά με το ποιος θα πρέπει να διδάσκει Μουσική στις 2 πρώτες τάξεις δεδομένου ότι σε αυτές γίνεται το μάθημα από

τον εκπαιδευτικό της τάξης ενώ στις υπόλοιπες πηγαίνει μουσικός. Στα σχολεία που έγινε η έρευνα η Μουσική και στις μικρές τάξεις γίνεται από μουσικό αλλά παρόλα αυτά θεωρήσαμε σημαντική την τοποθέτησή τους στο συγκεκριμένο θέμα. Η πλειονότητα του δείγματος όπως φαίνεται και στο 4^ο διάγραμμα, μαρτυρεί πως είναι αναγκαίος ο μουσικός καθώς οι εκπαιδευτικοί δεν είναι πλήρως καταρτισμένοι με μουσικές γνώσεις, δεν μπορούν να δημιουργήσουν χορωδία, να μάθουν στα παιδιά να τραγουδούν και να παίζουν ένα μουσικό όργανο σωστά και γενικότερα να κάνουν τους μαθητές να αγαπήσουν τη μουσική. Ωστόσο, υπάρχει η ανησυχία από μερίδα των ερωτηθέντων ότι οι μουσικοί δεν είναι παιδαγωγικά καταρτισμένοι και δεν ξέρουν πώς να προσεγγίζουν τους μαθητές όπως μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός, δεν γνωρίζουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τους και προσφέρουν στείρες μουσικές γνώσεις. Την άποψη αυτή έρχεται να ενθαρρύνει η ακόλουθη απάντηση: *«Ο Μουσικός με μεράκι που να ξέρει τι σημαίνει παιδί. Ξέρω δασκάλους με μεράκι που κατάφεραν με ελάχιστες γνώσεις και πολύ όνειρο να κάνουν τα παιδιά να λατρεύουν τη Μουσική».*

Ωστόσο, ένας από τους εκπαιδευτικούς φαίνεται να ανησυχεί πως αν το μάθημα γίνεται από τον ίδιο μπορεί να κάνει «παρατυπίες» όπως μας εξηγείται παρακάτω: *«Είναι όμως λίγοι, οι πιο πολλοί χρησιμοποιούμε το μάθημα για εμπέδωση μαθηματικών η γραμματικής. Στην καλύτερη περίπτωση τα παιδιά ακούνε τραγούδια από κασέτα ζωγραφίζοντας ενώ ο εκπαιδευτικός διορθώνει τις εργασίες των παιδιών».* Ο εκπαιδευτικός σύμφωνα με την παραπάνω άποψη συχνά χρησιμοποιεί την ώρα της Μουσικής για να καλύπτει πολύτιμο χρόνο κάνοντας εργασίες που δεν πρόλαβε ή διαθέτοντας την ώρα για άλλα μαθήματα.

Από τις 2 παραπάνω απαντήσεις υπονοείται η ύπαρξη ενός μουσικοπαιδαγωγού (άποψη που υποστηρίζεται από την Κοκκίδου, 2004), ενός μουσικού δηλ. που να έχει παιδαγωγική κατάρτιση ώστε να μπορεί να προσφέρει τα μέγιστα στο μαθητή τόσο από άποψη γνωστική όσο και πνευματική, συναισθηματική.

Στην ύπαρξη ενός τέτοιου προσώπου στηρίχτηκαν και οι 2 εκπαιδευτικοί που θεωρούν ότι θα πρέπει να γίνεται συνδιδασκαλία του μαθήματος από μουσικό και εκπαιδευτικό καθώς ο μεν πρώτος προσφέρει τα γνωστικά του «φώτα» ενώ ο δεύτερος εμπλουτίζει τη διδασκαλία με το παιδαγωγικό του στυλ, τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιεί για να προσεγγίσει το μαθητή ώστε να παραχθεί αβίαστα η γνώση.

- Περιεχόμενο μουσικής εκπαίδευσης στις 2 πρώτες τάξεις

Τα ερευνητικά δεδομένα μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς βλέπουν το μάθημα οι εκπαιδευτικοί, αν θεωρούν ότι θα πρέπει να δίνεται βαρύτητα στις δραστηριότητες ή όχι. Δεν μας εκπλήσσει το γεγονός ότι οι περισσότεροι δήλωσαν ότι θα πρέπει να διδάσκονται τραγούδια σε συνδυασμό με κίνηση, εκμάθηση μουσικών οργάνων και μουσική προπαιδεία. Λίγοι ήταν αυτοί που θεωρούν ότι η σύνθεση, η μουσική δημιουργία, ο ρυθμός και η μουσική ακρόαση θα πρέπει να αποτελούν ενότητες του Α.Π. για τη Μουσική γεγονός που μας ικανοποιεί. Ωστόσο, επειδή δεν έγινε αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων δεν είμαστε πλήρως πεπεισμένοι για το αν γνωρίζουν το περιεχόμενο των μουσικών ικανοτήτων που αναφέρουν, αν δηλ. η μουσική ακρόαση στηρίζεται στην ακρόαση ενός κλασσικού κομματιού και μόνο ή αν στηρίζονται σε κάποια συγκεκριμένη μέθοδο για την διδασκαλία της σύνθεσης. Θα πρέπει να τονιστεί πως παρόλο που αναφέρθηκαν σε όλους τους άξονες του γνωστικού περιεχομένου, δεν γίνεται σαφές για το ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες) που προσφέρονται από τις παραπάνω μουσικές ικανότητες. Όσον αφορά το ποιος μπορεί να διδάξει το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων που θεωρούν σημαντικές, ο μουσικός είναι αυτός που μπορεί να τα διδάξει καθώς δεν έχουν μουσικές γνώσεις για την διδασκαλία μουσικής προπαιδείας ή εκτέλεσης μουσικού οργάνου. Οι απόψεις αυτές συμπίπτουν εν μέρει και με τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε σε νηπιαγωγούς από την Παπαπαναγιώτου & Γανώση (2003) όπου τα ερευνητικά δεδομένα έδειξαν ότι οι δραστηριότητες που κυριαρχούν σημαντικά είναι αυτές του τραγουδιού και της μουσικής ακρόασης, ενώ μικρότερης συχνότητας είναι οι δραστηριότητες που αφορούν την σωματική έκφραση, τη γνωριμία με τα μουσικά όργανα και την κατανόηση του ρυθμού.

Σχετικά με τις δραστηριότητες που θα πρέπει να αποφεύγονται, τα ερευνητικά δεδομένα της έρευνας έδειξαν πως η μουσική προπαιδεία δεν πρέπει να έχει θέση στις 2 πρώτες τάξεις ή ακόμη και αν διδάσκεται να γίνεται μέσα από έναν ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο. Επίσης, δεν θα πρέπει να γίνεται διαχωρισμός των μαθητών σε καλλίφωνους ή μη. Η άποψη αυτή συμπίπτει με τις σύγχρονες θεωρίες για τη μουσική όπου ο κάθε μαθητής είναι ένας καλλιτέχνης και θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα σε όλους να συμμετέχουν στις δραστηριότητες οι οποίες θα το βοηθήσουν πολλαπλά. Όλοι οι μαθητές έχουν ικανότητες αφού ακολουθούνται συγκεκριμένα στάδια μουσικής ανά-

πτυξης. Η διαφορά έγκειται στις δυνατότητες που δίνονται σε κάθε παιδί να ξεδιπλώσει το ταλέντο και την προσωπικότητά του και να βελτιωθεί. Η επικρατούσα άποψη συνοψίζεται στην παρακάτω πρόταση που έδωσε κάποιος από τους ερωτηθέντες: *«Ό,τι δεν είναι ελκυστικό κι ενδιαφέρον γι αυτά. Να τα υποχρεώνουμε να μαθαίνουν νότες, θεωρία με ξερό τρόπο. Να ξεχωρίζουμε τους καλλίφωνους».*

- Διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος

Οφείλουμε να σχολιάσουμε το εξής: η μουσική θα πρέπει να προσεγγίζεται μέσα από όλα τα μαθήματα και να μην αποτελεί ξεχωριστό μάθημα αλλά να εντοπίζονται στοιχεία μουσικής μέσα στα μαθήματα της Ιστορίας, Γλώσσας, Αισθητικής αγωγής, Φυσικής. Είναι πολύ θετικό το ότι θεωρούν σημαντική την κάθετη και οριζόντια διάταξη του μαθήματος ώστε να διαπερνά όλα τα μαθήματα αλλά να γίνεται και διεξοδική μελέτη όλων των πλευρών της. Χαρακτηριστικές είναι οι ακόλουθες απαντήσεις:

«Με όλα βάζοντας μια υπέροχη πινελιά».

«Η γλώσσα είναι οριζόντιος στόχος. η μουσική γλώσσα το ίδιο».

Οι απόψεις αυτές συμφωνούν με την άποψη της Σέργη (1989) η οποία τονίζει την διαθεματική διάσταση της Μουσικής ώστε οι μαθητές να έχουν μια σφαιρική αντιμετώπιση του μαθήματος. Η σύνδεση της Μουσικής με πολλά μαθήματα δημιουργεί στο μαθητή την εντύπωση της ενότητας μεταξύ των μαθημάτων όπως τονίζεται και στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Μουσικής.

- Το Α.Π. για τη Μουσική

Από τα στοιχεία των ερωτηματολογίων συμπεραίνουμε πως οι εκπαιδευτικοί δεν είναι γνώστες του Α.Π. Πολύ πιθανότατα να οφείλεται στο ότι δεν διδάσκουν οι ίδιοι το μάθημα της Μουσικής αλλά ο μουσικός οπότε δεν θεωρούν χρέος τους να το γνωρίζουν. Επειδή υποθέσαμε κάτι τέτοιο, τους δώσαμε να το ξεφυλλίσουν επικεντρώνοντας την προσοχή τους στο επίπεδο του Δημοτικού. Η πλειονότητα δήλωσε πως δεν θα μπορούσε να διδάξει το περιεχόμενό του καθώς έχει ελλειπείς γνώσεις αλλά ακόμη κι αυτοί που έχουν το θεωρούν δύσκολο να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του. Σαν κύρια αιτία θεωρούμε το γεγονός ότι οι γνώσεις που θα πρέπει να δοθούν είναι εξειδικευμένες και πολύπλευρες (π.χ. έλεγχος ήχων, ανάπτυξη μουσικών ιδεών, δεξιότητες αξιολόγησης της μουσικής δημιουργίας, δημιουργία μουσικών προτύπων) απαιτώντας την μουσική

κατάρτιση του εκπαιδευτικού. Αυτός είναι πιθανότατα και ο λόγος που ένας από τους εκπαιδευτικούς απάντησε πως δεν θεωρεί σημαντικό να διδάσκονται αυτές οι δραστηριότητες παρά μόνο η μουσικοκινητική αγωγή. Το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων του Α.Π. στηρίζεται στους γνωστικούς άξονες που ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί με μόνη διαφορά ότι υπάρχει εξειδίκευση και ανάλυσή τους σε δραστηριότητες. Θεωρούν ότι δεν μπορούν να τα διδάξουν ενώ προηγουμένως αναφέρθηκαν σε αυτές τις μουσικές δραστηριότητες (μουσική ακρόαση, μουσική δημιουργία, μουσική εκτέλεση).

Θεωρήσαμε σημαντικό να συμπεριλάβουμε στην έρευνά μας την άποψή τους σχετικά με το τι θα δίδασκαν αν δεν ακολουθούσαν τους στόχους και τους γνωστικούς άξονες που αναφέρονται στο Α.Π. για τη Μουσική. Οι απαντήσεις που δόθηκαν συμπίπτουν με αυτές που αναφέρθηκαν στο περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων που θεωρούν σημαντικό κατά τη διδασκαλία του μαθήματος στο σχολείο. Συγκεκριμενοποιώντας, πιστεύουν ότι θα δίδασκαν τραγούδια, μουσικοκινητική, μουσική ακρόαση, μουσική προπαιδεία, ρυθμικές ασκήσεις, δημιουργία χορωδίας. Ο σκοπός των μουσικών αυτών δραστηριοτήτων είναι για να αγαπήσουν τη μουσική και να εκφράσουν τα αισθήματά τους. Αυτό το οποίο μας εκπλήσσει είναι πώς θα μπορέσουν να διδάξουν όλα τα παραπάνω από τη στιγμή που ισχυρίζονται ότι δεν έχουν μουσικές γνώσεις; Επίσης, εμμένουν στις απόψεις τους καθώς θεωρούν αυτές σημαντικές παρόλο που τους δόθηκε η ευκαιρία να δουν το περιεχόμενο του Α.Π. Ωστόσο, ο λόγος είναι προφανής καθώς λένε και οι ίδιοι πως δεν μπορούν να διδάξουν κάτι παραπάνω γιατί δεν τους το επιτρέπουν οι γνώσεις τους.

- Γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να έχουν αποκτηθεί από τους μαθητές

Από τα ερευνητικά δεδομένα γίνεται σαφές ότι οι μαθητές όταν αποφοιτήσουν από το Δημοτικό Σχολείο θα πρέπει να έχουν εφοδιαστεί με όλες τις μουσικές ικανότητες για να μπορέσουν να αναπτύξουν τις αισθητικές τους εμπειρίες και την ευαισθησία τους, να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους και να ασκηθούν στη πειθαρχία μέσα από την συμμετοχή τους στη χορωδία. Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη απάντηση: *«Θα ήθελα να γίνουν ευαίσθητοι δέκτες και να ξεχωρίζουν το χρυσάφι από τα σκουπίδια. Να έχουν ανακαλύψει, όσοι έχουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον τους για τη μουσική, κάποιο μουσικό όργανο»*. Από αυτή την απάντηση φαίνεται η βαρύτητα που δίνεται στην διαμόρφωση μιας ευαίσθητης προσωπικότητας που να μπορεί να κρίνει και να ξεχωρίζει

το καλό και θεμιτό από το άσχημο και ψεύτικο. Αυτός είναι και ένας «αθέατος» ρόλος της μουσικής ο οποίος ανήκει στην βαθιά δομή και θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη από αυτούς που διδάσκουν αυτό το μάθημα και θεωρούν ότι μπορούν να προσφέρουν ουσιαστικά. Ένας από τους γενικούς στόχους του μαθήματος είναι η καλλιέργεια στάσης ζωής που θα πρέπει να έχει την ίδια θέση με όλους τους άλλους γνωστικούς στόχους.

Οι περισσότεροι θεωρούν ότι οι γνώσεις και οι δεξιότητες έχουν κατακτηθεί από τους μαθητές καθώς το μάθημα γίνεται από μουσικό και τα χρόνια διδασκαλίας του μαθήματος δίνουν τη δυνατότητα της εμβάθυνσης σε όλα τα γνωστικά επίπεδα. Ωστόσο, παρόλο που τα χρόνια διδασκαλίας του μαθήματος είναι 6 για το Δημοτικό Σχολείο, αυτό δεν αρκεί. Θα πρέπει να δοθεί βάση στην ποιότητα της ύλης και όχι τόσο στην ποσότητα για να μη αποτελεί το μάθημα της μουσικής μόνο ένα «ευχάριστο διάλειμμα» μεταξύ των άλλων λιγότερο ευχάριστων και περισσότερο δύσκολων και απαιτητικών μαθημάτων. Όπως πολύ εύστοχα τονίζει η Παπαπαναγιώτου (2004) *«μια ισορροπία θα επέρχονταν αν τα κατά παράδοση μαθήματα προσεγγίζονταν μέσα από τη χαρά της ανακάλυψης και της δημιουργίας και αν στα ευχάριστα και «εύκολα», όπως η Μουσική, η Γυμναστική και οι ξένες γλώσσες προστίθεντο υψηλότεροι στόχοι».*

2.3. Αποτελέσματα των συνεντεύξεων

Με τη μέθοδο των συνεντεύξεων οι απαντήσεις που δόθηκαν περιείχαν μεγαλύτερη επεξήγηση και αναφέρονταν αναλυτικότερα στα θέματα που διερευνήθηκαν. Δόθηκε έτσι η δυνατότητα στους ερωτηθέντες να μιλήσουν και για θέματα που ίσως δεν είχαν συμπεριληφθεί στις ερωτήσεις (π.χ. έμφαση της μουσικής στον πανεπιστημιακό τομέα, διαθεματική προσέγγιση της μουσικής, ρόλος του σχολείου).

- **Ρόλος της μουσικής**

Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς δήλωσαν πως η μουσική είναι μέσο έκφρασης των συναισθημάτων, προσφέρει αισθητικές εμπειρίες, χρησιμοποιείται ως ώρα χαλάρωσης και χαροποιεί τους μαθητές. Είναι ένα από τα αγαπημένα μαθήματα των μαθητών που δεν τους κουράζει καθόλου και αποτελεί διάυλο καλύτερης επικοινωνίας

μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητών καθώς ο εκπαιδευτικός δεν είναι τόσο πιεσμένος για να προσφέρει στείρες γνώσεις. Η μουσική έχει και παιδευτική αξία: βοηθά στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, στην ομαδική συνεργασία μέσα από την χορωδία και την πειθαρχία καθώς θα πρέπει να υπακούν στους κανόνες που διαμορφώνει η ομάδα. Επίσης, καλλιεργεί δεξιότητες όπως την εκμάθηση και κατασκευή μουσικού οργάνου από απλά αντικείμενα (π.χ. δημιουργία τυμπάνου από κουτί). Τα παιδιά μαθαίνουν να τραγουδούν και να μελοποιούν ποιήματα, μαθαίνουν το ρυθμό που είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τον συλλαβισμό στην Α' τάξη, η μουσική μπορεί να συνδεθεί με την κίνηση και την δραματοποίηση. Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος της μουσικής στην ένταξη των εσωστρεφών μαθητών στις μουσικές δραστηριότητες και στην απελευθέρωση των συναισθημάτων τους. Ένας εκπαιδευτικός απάντησε πως δεν είναι σίγουρος αν το σχολείο βοηθά στην προαγωγή μουσικών γνώσεων.

- Διδασκαλία Μουσικής στις 2 πρώτες τάξεις

Και οι 5 από τους εκπαιδευτικούς δήλωσαν πως έχουν διδάξει το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο και κάποιος σε όλους τους τύπους σχολείων (12θέσια, 6θέσια, ολιγοθέσια) και στις 2 πρώτες τάξεις. Τρεις από τους εκπαιδευτικούς αναφέρθηκαν στο περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων που έκαναν. Χρησιμοποιούνται ποιήματα από την Γλώσσα που μελοποιούν οι μαθητές και τα εμπλουτίζουν με κινήσεις εάν υπάρχει η δυνατότητα του κατάλληλου χώρου. Κάποιος άλλος εκπαιδευτικός απάντησε πως η μουσική γίνεται μέσα από την διδασκαλία τραγουδιών που γράφονται στον πίνακα, ακούγοντας το μέσα από το κασετόφωνο προσπαθούν να το μάθουν και να το εμπλουτίσουν με κινήσεις.

Σχετικά με το ποιος πρέπει να διδάξει το μάθημα στις 2 πρώτες τάξεις, όλοι συμφώνησαν στο ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει Μουσική στις πρώτες τάξεις αλλά υπό κάποιες προϋποθέσεις. Στην Α' τάξη θεωρούν ότι μπορούν να διδάξουν καθώς η Μουσική μπορεί να εμπλακεί στο μάθημα της Γλώσσας με τη μορφή τραγουδιού, κάποιος ισχυρίζονται ότι η ώρα αυτή μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητή. Επίσης, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι γνώστης κάποιου μουσικού οργάνου όπως γινόταν και στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, να αγαπάει τη μουσική και να έχει μουσική συγκρότηση. Ο εκπαιδευτικός που έχει γνώση (συνεχή μόρφωση, σεμινάρια) και μεράκι θα πρέπει να διδάσκει και να έχει ποικιλία στις δρα-

στηριότητες, όχι να βρίσκει την εύκολη λύση της κασέτας. Κάποιος από τους εκπαιδευτικούς δήλωσε ότι ακόμη και αν γίνεται το μάθημα από μουσικό δεν είναι δεσμευτικό για αυτόν και μπορεί να το εντάξει στα μαθήματά του.

Όσον αφορά τον ρόλο του μουσικού, ένας από τους εκπαιδευτικούς δήλωσε ότι στις μικρές τάξεις θα πρέπει να είναι βοηθητικός ώστε να γίνεται συνδιδασκαλία του μαθήματος. Να δίνει συμβουλές στον εκπαιδευτικό και να ξέρει να χειρίζεται καλά ένα μουσικό όργανο, να βοηθάει στη δημιουργία χορωδίας και στις εκδηλώσεις που γίνονται στο σχολείο. Δεν ωφελεί να μπαίνει ειδικότητα καθώς οι ώρες είναι λίγες και δεν μπορούν να γνωρίσουν καλά τους μαθητές. Ορισμένες από τις απαντήσεις δήλωναν ότι ο μουσικός θα πρέπει να έχει παιδαγωγική κατάρτιση και μεράκι, να έχει μουσικές γνώσεις και να μαθαίνει την οργανογνωσία στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων.

- Περιεχόμενο μουσικών δραστηριοτήτων στις 2 πρώτες τάξεις

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δήλωσε πως θα πρέπει να γίνεται η εκμάθηση τραγουδιών που να εμπλουτίζεται με κινήσεις, τα τραγούδια να είναι ευκαιριακά και να συνδέονται με διάφορα μαθήματα όπως την Γλώσσα (μελοποίηση ποιήματος), το Εμείς κι ο κόσμος, την Ιστορία, το παραμύθι, το θέατρο, τη ζωγραφική (διαθεματική προσέγγιση). Επίσης, να γίνονται ασκήσεις με ρυθμό, να φτιάχνουν τη μελωδία ενός θεατρικού, να φτιάχνουν μουσικά παιχνίδια που να αρχίζουν ή να τελειώνουν ένα παραμύθι. Δεν έλειψαν οι απαντήσεις που αναφέρονταν στην διδασκαλία μουσικής προπαιδείας στην Β' και Γ' τάξη μέσα από έναν παιγνιώδη και απλοποιημένο τρόπο όπως και στην εκμάθηση μουσικού οργάνου στην Γ' τάξη.

- Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημα της Μουσικής

Οι απαντήσεις που δόθηκαν ποικίλουν. Κάποιοι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη σωστής υλικοτεχνικής υποδομής (γωνιές μουσικής, όργανα όπως το σουζούκι δεν υπάρχουν, δεν υπάρχει πιάνο αλλά αρμόνιο) και οργάνωσης του χώρου. Επίσης, θεωρούν ότι αν ο εκπαιδευτικός δεν έχει ταλέντο (σωστή φωνή, μουσικό αντί, γνώστης του ρυθμού του τραγουδιού, γνώστης μουσικού οργάνου) δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει στο ρόλο του μέσα στην τάξη καθώς δεν αρκεί μόνο να τραγουδούν με τη βοήθεια του κασετόφωνου. Μεγάλο βάρος δίνεται στις σπουδές που γίνονται στο πανεπιστήμιο όπου οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί δεν μαθαίνουν μελόντικα ή

φλογέρα. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί έχουν ελλείψεις μουσικές γνώσεις οπότε δεν γίνεται η σωστή προετοιμασία για το μάθημα της Μουσικής όπως γίνεται στα υπόλοιπα μαθήματα και δεν υπάρχει συγκεκριμένη ύλη. Ένας εκπαιδευτικός απάντησε πως το σημαντικότερο είναι πώς βλέπει ο καθένας την δουλειά του, αν την βλέπει με αγάπη ή για προσωπικό συμφέρον. Αν αγαπάει τη μουσική θα βρει τρόπους για να βελτιωθεί και να διδάξει σωστά το μάθημα.

Στη συνέχεια, έγινε μια προσπάθεια να δοθεί απάντηση στο θέμα που πολλοί εκπαιδευτικοί συχνά συζητούν. Ότι δεν επαρκούν οι ώρες για να γίνουν τα “βασικά” μαθήματα όπως η Γλώσσα, τα Μαθηματικά, η Ιστορία και παίρνουν ώρες από το μάθημα της Μουσικής για να καλυφθούν τα κενά. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν πως γίνεται κάθε δυνατή προσπάθεια να μην χαθούν οι ώρες των μαθημάτων της Μουσικής καθώς θεωρούν ότι τα παιδιά μπορούν να χαλαρώσουν και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Ακόμη κι αν οι ώρες δεν επαρκούν, καθώς η ύλη των άλλων μαθημάτων είναι εκτενέστερη, προσπαθούν να εντάξουν το μάθημα στα πλαίσια της διαθεματικότητας και της Ευέλικτης ζώνης κάνοντας κάποιο τραγούδι ή μελοποιώντας ένα ποίημα και δίνοντας βαρύτητα στην ποιότητα και όχι την ποσότητα της ύλης. Θεωρούν ότι στις μικρές τάξεις πρέπει να γίνεται η Μουσική και γενικότερα η Αισθητική αγωγή καθώς ο ρόλος του σχολείου δεν είναι μόνο η παροχή γνώσεων αλλά η προώθηση συναισθηματικών και ψυχοκινητικών στόχων. Δυο από τους εκπαιδευτικούς θεωρούν ότι επειδή συχνά χρησιμοποιούν τη ώρα της Μουσικής για την κάλυψη άλλων αναγκών είναι ικανοποιημένοι με την διδασκαλία του μαθήματος από τον μουσικό για να γίνεται σωστά το μάθημα. Επίσης, υπήρξε η άποψη ότι επειδή το μάθημα της Μουσικής γίνεται συνήθως τις τελευταίες ώρες, ο εκπαιδευτικός δεν έχει προλάβει να ολοκληρώσει με την ύλη των άλλων μαθημάτων και συχνά “κλέβει” λίγη από την ώρα αυτή.

- **Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα Μουσικής**

Δυο από τους εκπαιδευτικούς δήλωσαν πως η επιμόρφωση θα μπορούσε να βοηθήσει αν ξεκινούσε από το πανεπιστήμιο, να γίνεται σωστή εκπαίδευση των υποψήφιων εκπαιδευτικών σε θέματα μουσικής παιδείας ώστε να βγαίνουν ειδικότητες εκπαιδευτικών που να έχουν παιδαγωγική κατάρτιση. Ένας από τους εκπαιδευτικούς απάντησε πως θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη Φιλοσοφία της Παιδείας και να μην

απαξιώνεται το μάθημα, ενώ τονίζει πως στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες η Μουσική ήταν ένα από τα βασικότερα μαθήματα των σπουδών.

Διατυπώθηκε η άποψη ότι η επιμόρφωση από μόνη της δεν αρκεί και πως πολλές φορές οι επιμορφώσεις δεν είναι καλά σχεδιασμένες και κουράζουν τους εκπαιδευτικούς. Επίσης, οικογενειακές υποχρεώσεις δεν δίνουν την δυνατότητα συμμετοχής σε επιμορφωτικά σεμινάρια και δεν μπορούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τη μουσική. Δόθηκε η απάντηση ότι δεν αρκούν τα επιμορφωτικά σεμινάρια αν ο εκπαιδευτικός δεν έχει ταλέντο, μεράκι, έφεση και αγάπη γι αυτό που θα κάνει. Το παρομοιάζουν με το ρόλο του μουσικού, όπου εάν ο μουσικός δεν έχει παιδαγωγική κατάρτιση δεν αρκούν όσες μουσικές γνώσεις κι αν έχει αποκτήσει.

- Απόψεις των εκπαιδευτικών για το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής

Όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του Α.Π. καθώς δεν έχουν επαρκείς γνώσεις, δεν έχουν την κατάλληλη επιμόρφωση ενώ είναι αναγκαία η μουσική του συγκρότηση. Ένας από τους εκπαιδευτικούς απάντησε πως στις μικρές τάξεις θα πρέπει να γίνεται μουσικοκινητική αγωγή, καλλιέργεια αισθητικών εμπειριών, μουσική παράδοση σε συνδυασμό με το χορό ενώ στις μεγαλύτερες τάξεις μπορούν να γίνουν οι δραστηριότητες του Α.Π. ανάλογα με τις κλίσεις και το μαθητικό δυναμικό της τάξης. Όλοι συμφώνησαν ότι οι στόχοι και οι μουσικές δραστηριότητες που περιγράφονται στο Α.Π. είναι τόσο εξειδικευμένοι που μπορούν να επιτευχθούν μόνο από το μουσικό ενώ ένας εκπαιδευτικός απάντησε πως αν υπήρχε η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή (όργανα, χώρος) θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του μαθήματος. Επίσης, ένας εκπαιδευτικός δήλωσε πως το Α.Π. δεν είναι δεσμευτικό αλλά οι δραστηριότητες ανακύπτουν από τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών.

- Θέση της Μουσικής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα

Η σημαντικότητα της μουσικής ιδιαίτερα στις μικρές τάξεις τονίστηκε από όλους τους εκπαιδευτικούς. Η μουσική βοηθά στην εκμάθηση της Γλώσσας μέσα από έναν παιγνιώδη τρόπο, μέσα από τραγουδάκια και ποιηματάκια. Η προσφορά της είναι μεγάλη όπως και τα υπόλοιπα μαθήματα καθώς αποτελεί πεδίο έκφρασης για τους μαθητές. Διατυπώθηκε η άποψη ότι θα πρέπει να καταλαμβάνει λιγότερες ώρες στο ωρολόγιο

πρόγραμμα σε σχέση με τα άλλα μαθήματα (2-3 φορές τη βδομάδα για τις μικρές τάξεις) και θα πρέπει να υπάρχει πιο συγκεκριμένη ύλη. Αν υπάρχει οικονομική δυνατότητα θα πρέπει να διορίζονται οι μουσικοί ως βοηθητικό προσωπικό μαζί με τον εκπαιδευτικό.

2.4. Σχολιασμός των συνεντεύξεων

- Ρόλος της μουσικής

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν συμπεραίνουμε πως για τους εκπαιδευτικούς είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεισφορά της μουσικής στον ψυχοσυναισθηματικό τομέα και στην κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών μέσα από την ομαδική συνεργασία και την πειθαρχία που απαιτεί η συμμετοχή σε μια χορωδία. Επίσης, μέσα από την μουσική αναπτύσσονται κάποιες δεξιότητες όπως το παίξιμο ενός μουσικού οργάνου, ο συντονισμός και η ρυθμική κίνηση. Δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε την λειτουργία της μουσικής ως μορφή απόλαυσης και πηγή ευχαρίστησης όπως τονίστηκε από τους περισσότερους εκπαιδευτικούς. Οι λειτουργίες που αναφέρθηκαν συμπίπτουν εν μέρει με αυτές που αναφέρονται τόσο στην ελληνική (βλ. Σέργη) όπως και στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία (βλ. Merriam, Plummeridge, Campbell & Kassner). Μια εξίσου σημαντική άποψη που διατυπώθηκε ήταν η ακόλουθη: «...σκοπός δεν είναι το σχολείο να κάνει μουσικούς αλλά πιστεύω ότι σκοπός του σχολείου είναι να αγαπήσουν τα παιδιά τη μουσική...» απ'όπου φαίνεται ότι δεν πρέπει να μας ενδιαφέρει η εμφύσηση του ταλέντου σε όλους τους μαθητές καθώς καθένας είναι μια ξεχωριστή οντότητα και ως τέτοια θα πρέπει να εκλαμβάνεται. Ο μαθητής που θα θελήσει να ασχοληθεί περαιτέρω με τη μουσική θα το κάνει αφού προηγουμένως έχουν δοθεί οι βάσεις από το σχολείο. Το σχολείο λοιπόν, θα πρέπει να παρέχει τα μουσικά ερεθίσματα σε όλους τους μαθητές για να γνωρίσουν όλοι τις πολλαπλές διαστάσεις της και να αναπτυχθούν όλοι μουσικά.

- Διδασκαλία της Μουσικής στις 2 πρώτες τάξεις

Είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως μπορούν να διδάξουν το μάθημα στις πρώτες τάξεις χωρίς να έχουν όμως αρκετές μουσικές γνώσεις. Θεωρούν ότι μπορεί να εμπλέξουν τη Μουσική μέσα στη Γλώσσα με την μελοποίηση ενός ποιήματος και με άλλες δραστηριότητες που δεν είναι υψηλών απαιτήσεων. Από

τις απόψεις τους συμπεραίνουμε πως οι περισσότεροι όταν κάνουν Μουσική δεν την βλέπουν σαν διακριτό μάθημα το οποίο έχει σκοπούς και δραστηριότητες που πρέπει να επιτευχθούν αλλά μάλλον σαν ένα «ευχάριστο και διασκεδαστικό διάλειμμα» το οποίο προσφέρει χαλάρωση στους μαθητές και αισθητικές εμπειρίες. Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη απάντηση: *«την ώρα της Γλώσσας θα μπορούσε να ενταχθεί και ένα πεντάλεπτο, δεκάλεπτο με τραγούδι»*. Βλέποντας αυτή την πλευρά της μουσικής, θεωρούν ότι μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του μαθήματος τονίζοντας ότι θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να έχει αγάπη και μεράκι για αυτό που κάνει. Τονίστηκε επίσης ότι θα πρέπει να έχει κάποια μουσική συγκρότηση για να έχει ποικιλία στις δραστηριότητές του. Στην περίπτωση όμως που το μάθημα γίνεται από μουσικό, αυτός θα πρέπει να έχει αρκετές μουσικές και παιδαγωγικές γνώσεις ώστε να «δένει» αρμονικά τις δραστηριότητες μεταξύ τους έχοντας ως γνώμονα τον μαθητή και τις ανάγκες του. Εάν δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στον πολύπλευρο ρόλο του, τότε καλύτερα να γίνεται το μάθημα από τον εκπαιδευτικό της τάξης. Η ακόλουθη απάντηση είναι κατατοπιστική: *«Είπαμε δεν μπορεί να βάζει την κασέτα και να χορεύουν οι πιτσιρικάδες ή να ακούνε και να ζωγραφίζουν. Να βάζουν την κασέτα και να ζωγραφίζουν, αυτό το κάνουν στα Καλλιτεχνικά. Τέλεια», «Η μουσικός τους έδωσε να ζωγραφίσουν το κλειδί του Σολ»*. Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις οι εκπαιδευτικοί έχουν απαιτήσεις όσον αφορά το μάθημα της Μουσικής που θα πρέπει να ικανοποιούνται από τον μουσικό. Παρόλα αυτά, θεωρούν ότι ο μουσικός είναι ο πλέον κατάλληλος για την εκμάθηση μουσικού οργάνου και μουσικής προπαιδείας στους μαθητές ενώ μπορεί να δημιουργήσει μια χορωδία και να διοργανώσει τις εορταστικές εκδηλώσεις. Ακόμη κι αν γίνεται το μάθημα από τον μουσικό οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι μπορούν να κάνουν μουσική ώστε να βελτιωθεί η επικοινωνία με τους μαθητές. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση: *«Αλλά ήταν πολύ άσχημο ότι μου έπαιρνε μια ώρα από μένα που τα παιδιά δεν με έβλεπαν σαν μπαμπούλα γιατί τις άλλες ώρες είμαστε πολύ πιεσμένοι και πιέζουμε τα παιδιά», «...αλλά από την άλλη, δεν μας δεσμεύει και τίποτα δηλ. και Πρώτη τάξη που είχα πέρυσι που κάνανε Μουσική μπορούσα εγώ στην ώρα της Γλώσσας εάν το μάθημα προσφερόταν...»*.

Η συνδιδασκαλία του μαθήματος από τον εκπαιδευτικό και τον μουσικό ειπώθηκε από κάποιον και αποσπασματικά παραθέτουμε τα παρακάτω: *«...πρέπει να μπαίνει σαν βοηθητικό προσωπικό και μαζί με το δάσκαλο μέσα..., αρκεί να υπάρχει η προετοιμασία του δασκάλου, η συνεργασία με τον μουσικό και ο κατάλληλος χώρος και οι απαραίτητες*

βέβαια από το δάσκαλο γνώσεις... Ο μουσικός ναι, να δίνει συμβουλές ή να χειρίζεται κι αυτός το όργανο...». Ο εκπαιδευτικός τόνισε ιδιαίτερα την παροχή των μουσικών γνώσεων από τον μουσικό και της παιδαγωγικής κατάρτισης από τον δάσκαλο. Πολύ έντονα διατυπώνεται η ανάγκη ύπαρξης ενός μουσικοπαιδαγωγού όπως τονίζεται και από την ελληνική βιβλιογραφία (βλ. Μπέσσας & Κοκκίδου 2004).

- Περιεχόμενο μουσικών δραστηριοτήτων στις 2 πρώτες τάξεις

Με βάση τις πληροφορίες που συλλέξαμε, συμπεραίνουμε ότι δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στις δραστηριότητες που αφορούν την εκμάθηση τραγουδιού, την μουσικοκινητική και τις ρυθμικές ασκήσεις. Στις απαντήσεις τους δεν αναφέρθηκαν σε όλες οι μουσικές δραστηριότητες που είναι σε θέση οι μαθητές να κάνουν και που έχουν αναφερθεί από παιδαγωγούς όπως την Σέργη (1989), Plummeridge(1991), Mills (1991) και Campbell & Kassner (1995), Βαρελά & Μακροπούλου (2001) οι οποίοι τονίζουν την μεγάλη σημασία της μουσικής δημιουργίας (σύνθεση και αυτοσχεδιασμός), της μουσικής ακρόασης και αξιολόγησης στην μουσική ανάπτυξη του παιδιού.

Ένας μόνο από τους εκπαιδευτικούς αναφέρθηκε στα αυτοσχεδιαστικά παιχνίδια και παραθέτουμε τα παρακάτω λόγια: *«Επιλέγουμε την μουσική, άλλοτε θα φτιάξουν και μόνα τους το τραγούδι που μπορούν να βάλουνε, μια μελωδία. Παιχνίδια. Παιχνίδια που αρχίζουν ένα παραμύθι, τελειώνουν ένα παραμύθι, μια θεατρική δραστηριότητα»*. Ο ίδιος εκπαιδευτικός τονίζει και την ανάγκη σύνδεσης της μουσικής με άλλα γνωστικά πεδία λέγοντας ότι: *«Παντρεμένο με την Γυμναστική, με την Ζωγραφική, με την ιστορία, το παραμύθι που θα κάνουμε, με τη Γλώσσα, ένα ποιηματάκι θα του δώσουμε μουσική...»*.

Οι εκπαιδευτικοί πιθανότητα να στηρίχθηκαν στις δικές τους μουσικές γνώσεις και να έδωσαν τις παραπάνω απαντήσεις. Γνωρίζοντας, ότι οι γνώσεις τους είναι ελλιπείς αισθάνονται ασφάλεια και ικανοποίηση όταν διδάσκουν τις παραπάνω δραστηριότητες οι οποίες δεν απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Από όλα τα παραπάνω φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι στις μικρές τάξεις δεν θα πρέπει να γίνονται απαιτητικές ασκήσεις, άποψη η οποία είναι αρκετά διαφοροποιημένη από τους γνωστικούς άξονες που διατυπώνονται στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και αφορούν στις ασκήσεις μουσικής ακρόασης, αυτοσχεδιασμού, εξερεύνησης, επιλογής και οργάνωσης ήχων, εκμάθησης μουσικών οργάνων, ανάπτυξης μουσικών ιδεών, δεξιότητες αξιολόγησης.

- Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημα της Μουσικής

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί λόγω των περιορισμένων γνώσεων που διαθέτουν δεν μπορούν να προετοιμαστούν κατάλληλα για τη διδασκαλία του μαθήματος ενώ δεν υποστηρίζονται υλικοτεχνικά. Επίσης, η έλλειψη ταλέντου αποτελεί σημαντικό λόγο καθώς η διδασκαλία τραγουδιού μέσα από κασετόφωνο είναι εφικτή για όλους τους εκπαιδευτικούς. Μια νότα αισιοδοξίας έρχεται να δώσει η ακόλουθη απάντηση: *«Ο μερακλής έψαχνε να βρει και τη μουσική την παιδική και κασέτες με τραγούδια, κασέτες με θεατρικά, με τη μουσική... Πέρα από το μεράκι εσύ σαν άνθρωπος, πώς ζεις, πώς συμπεριφέρεσαι. Πως βλέπεις τα παιδιά. Πως βλέπεις τη διδασκαλία. Είπαμε, αν σταθείς εδώ πέρα δεν κάνεις Μουσική...»* όπου ο εκπαιδευτικός που αγαπάει πραγματικά τη μουσική και θέλει να προσφέρει θα βρει τρόπους για να το κάνει. Αν ο εκπαιδευτικός βλέπει με αγάπη την μουσική και θέλει να δώσει πολλά στοιχεία στα παιδιά γιατί πιστεύει ότι κάθε μαθητής είναι ένας εν δυνάμει καλλιτέχνης, τότε θα τα καταφέρει.

Μια από τις λύσεις που θα μπορούσαν να δοθούν είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να εμπλουτίσουν τις μουσικές τους γνώσεις. Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν πως δεν αρκεί η επιμόρφωση αν δεν υπάρχει η αγάπη και η διάθεση να ασχοληθεί κάποιος με τη μουσική. Είναι πολύ σημαντικό να δίνεται βάρος στην φιλοσοφία του σχολείου και το πρόγραμμα σπουδών να είναι έτσι διαμορφωμένο ώστε να είναι η Μουσική και η Αισθητική αγωγή ένα από τα βασικότερα μαθήματα και να μην παραγκωνίζεται ο ρόλος της. Όλα τα παραπάνω διατυπώνονται στις ακόλουθες φράσεις ενός εκπαιδευτικού: *«...απαζιώθηκαν ορισμένα αντικείμενα γνωστικά μέσα στα Παιδαγωγικά Τμήματα της η Φιλοσοφία του Σχολείου το πρώτο, το οποίο έχει γίνει μάθημα επιλογής, η Φιλοσοφία της Παιδείας γενικά και από αυτό πιστεύω ξεκινάνε όλα τα δεινά... Διότι εναλλαλαμβάνω πάλι, σκοπός της σχολείου είναι να προσφέρει αισθητικές εμπειρίες. Αν δεν γίνει αυτό οδηγούμαστε σε ανθρώπους μηχανές. Θέλουμε και ανθρώπους διανοούμενους, θέλουμε και ανθρώπους καλλιτέχνες, θέλουμε ανθρώπους ευαίσθητους αλίμονο. Πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας που είναι και ο νόμος 1566». Σχολιάζοντας το παραπάνω σκεπτικό μπορούμε να πούμε πως ο εκπαιδευτικός διατυπώνει πολύ σωστά τον προβληματισμό του σχετικά με τον ρόλο του πανεπιστημίου και του σχολείου. Θα ήταν άσκοπο εάν παραβλέπαμε το γεγονός ότι σκοπός του σχολείου δεν είναι μόνο η*

προαγωγή της γνώσης αλλά η δημιουργία ευαίσθητων πολιτών, πολιτών με αισθητικές εμπειρίες, πολιτών με κριτική σκέψη. Η παραπάνω άποψη συμπίπτει εν μέρει με το σκεπτικό του Πικάσο: *«Κάθε παιδί είναι ένας καλλιτέχνης. Το πρόβλημα είναι πώς θα παραμείνει καλλιτέχνης ακόμη και όταν ενηλικιωθεί».*

- Το Α.Π. για τη Μουσική

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται πως το Α.Π. έχει πολλές απαιτήσεις από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν. Η κύρια αιτία είναι η ελλιπής μουσική μόρφωση, το γεγονός ότι η μουσική διδάσκεται από μουσικό και δεν έχουν ασχοληθεί διεξοδικά. Θεωρούν ότι επειδή δεν έχουν τις ανάλογες γνώσεις, δεν θα πρέπει το πρόγραμμα να είναι τόσο εξειδικευμένο στις μικρές τάξεις. Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη απάντηση: *«...επαναλαμβάνω γι άλλη μια φορά είναι τρεις οι λέξεις: αισθητικές εμπειρίες, κίνηση, παράδοση, ο χορός πρέπει να εμπλέκεται μαζί με τη μουσική...».* Επίσης, δεν θεωρούν ότι το πρόγραμμα είναι δεσμευτικό *«δεν νομίζω όμως, νομίζω ότι πίσω από τις λέξεις από κάθε μια λέξη εσύ μπορείς να προχωρήσεις. Με τον τρόπο που πιστεύω εγώ. Δεν είναι δεσμευτικό για μένα».*

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι δραστηριότητες του Α.Π. δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν εάν δεν υπάρχουν μουσικές γνώσεις και αγάπη για την μουσική καθώς αναφέρονται στις μουσικές ικανότητες όπως τραγούδι, ρυθμό, μουσική εκτέλεση, μουσική ακρόαση, μουσική δημιουργία (αυτοσχεδιασμός, σύνθεση) και αξιολόγηση αυτών μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση.

- Θέση Μουσικής στο Αναλυτικό πρόγραμμα

Είναι θετικό το γεγονός ότι τονίζεται η σημαντικότητα της Μουσικής όπως τα υπόλοιπα μαθήματα καθώς μπορεί να προσφέρει πολύπλευρες γνώσεις και εμπειρίες στο μαθητή. Η Αισθητική Αγωγή θα πρέπει να είναι περισσότερο προσεγμένη καθώς αποτελεί πεδίο έκφρασης και εκτόνωσης για τους μαθητές. Ωστόσο, σύμφωνα με την παρακάτω άποψη: *«...δεν είναι δυνατόν η Μουσική να καταλαμβάνει δυο ώρες την ημέρα από το αναλυτικό πρόγραμμα...εγώ πιστεύω δυο με τρεις φορές την εβδομάδα ότι είναι καλά για τις μικρές τάξεις...»* το μάθημα δεν μπορεί να καταλαμβάνει τόσες ώρες όσες η Γλώσσα και τα Μαθηματικά που είναι “βασικά” μαθήματα. Η άποψη αυτή είναι ιδιαίτερα κατανοητή καθώς για τα ελληνικά δεδομένα πρέπει να αποκτηθούν πρώτα στο μι-

κρό μαθητή άλλες δεξιότητες όπως η ικανότητα ανάγνωσης, γραφής, απλής αριθμητικής.

3. Συμπεράσματα

Τα ευρήματα της έρευνας οδηγούν σε ένα αριθμό συμπερασμάτων τα οποία παρουσιάζονται και σχολιάζονται στη συνέχεια. Καταρχήν, δεν υπήρχε πολύ μεγάλη συμμετοχή από πλευράς των εκπαιδευτικών καθώς δεν συμπληρώθηκαν όλα τα ερωτηματολόγια και υπήρχε σημαντική απώλεια (13 από τα 28 επιστράφηκαν) γεγονός που μας ανησύχησε ιδιαίτερα ξέροντας ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν άποψη για το θέμα και μπορούν να την εκφράσουν. Παρόλα αυτά, η ανάλυση των δεδομένων μας έδωσε πολλά στοιχεία τα οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικά.

Αναμφίβολα, η μουσική αποτελεί ένα πεδίο το οποίο μπορεί να βοηθήσει πολύπλευρα τον μαθητή όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Τονίστηκε η συμβολή της μουσικής στην κοινωνικοποίηση του ατόμου, στην εκμάθηση δεξιοτήτων όπως το τραγούδι, ο ρυθμός, η μουσική ακρόαση, η μουσική εκτέλεση και δημιουργία. Θεωρούν ότι στις μικρές τάξεις (Α', Β') είναι πιο σημαντική καθώς χαλαρώνει τα παιδιά, βοηθάει στην καλύτερη επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητών και στην εξωτερίκευση των αισθημάτων τους. Για τους λόγους αυτούς η μουσική θα πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο και να αποτελεί ένα από τα βασικά τους μαθήματα όπως και η Αισθητική αγωγή. Διατυπώθηκε η άποψη ότι στο σχολείο θα πρέπει να επιτυγχάνονται όλοι οι στόχοι τόσο γνωστικοί όσο και συναισθηματικοί, ψυχοκινητικοί και να μην λειτουργεί ως εξεταστικό κέντρο που στηρίζεται στην παροχή γνώσεων.

Όσον αφορά τις μουσικές γνώσεις των εκπαιδευτικών, τα δεδομένα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά τους έχουν ελλιπείς μουσικές γνώσεις γεγονός που συνδυάζεται και με το ότι δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος για τη Μουσική. Λίγοι ήταν εκείνοι που έχουν λάβει μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία σύμφωνα με αυτούς βοηθούν στην περίπτωση εκείνη που ο εκπαιδευτικός έχει μεράκι, έφεση και αγάπη για αυτό που κάνει. Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν πως δεν αρκεί να έχουν μουσικές γνώσεις αν δεν στηριχθούν στα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών. Θεωρούν ότι για τις μικρές τάξεις (Α', Β') δεν χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις καθώς το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτή-

των που διδάσκουν δεν απαιτεί ιδιαίτερες σπουδές. Διατυπώθηκε η άποψη ότι τα πανεπιστημιακά ιδρύματα θα πρέπει να στηρίζουν ιδιαίτερα τα μαθήματα της Αισθητικής αγωγής και της Μουσικής ώστε να υπάρχει καλύτερη κατάρτιση των εκπαιδευτικών από άποψη γνωστική και παιδαγωγική. Τονίστηκε η ανάγκη δημιουργίας ειδικοτήτων μουσικής που να προέρχονται από Παιδαγωγικά Τμήματα.

Ωστόσο αξίζει κανείς να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το ποιος θα πρέπει να διδάσκει το μάθημα της μουσικής στις μικρές τάξεις. Η πλειονότητα τους δήλωσε πως ο μουσικός είναι ο πιο κατάλληλος καθώς έχει επαρκείς μουσικές γνώσεις (μουσική προπαιδεία, εκμάθηση μουσικού οργάνου, δημιουργία χορωδίας) και μπορεί να βελτιώσει τις μουσικές ικανότητες των παιδιών, να τους κάνει να αγαπήσουν τη μουσική και να ασχοληθούν με αυτή. Επίσης, είναι ο πλέον κατάλληλος για την προετοιμασία μιας μουσικής εκδήλωσης. Στον αντίποδα της άποψης αυτής τάσσονται οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν ότι ο μουσικός πολλές φορές δεν έχει ποικιλία στις δραστηριότητες που κάνει και δεν αξιοποιεί τις μουσικές του γνώσεις δεόντως. Ο εκπαιδευτικός που έχει μεράκι, μπορεί να κάνει το μάθημα και να διδάξει ορισμένες από τις μουσικές δραστηριότητες. Μια μειοψηφία εκπαιδευτικών δήλωσε πως ο καλύτερος τρόπος διδασκαλίας θα ήταν αν γινόταν συνδιδασκαλία δασκάλου και μουσικού. Ο μουσικός θα βοηθάει σχετικά με τη γνωστική επένδυση της διδασκαλίας και ο εκπαιδευτικός θα βάζει τη δική του πινελιά από άποψη παιδαγωγική καθώς γνωρίζει το μαθητικό υπόβαθρο της τάξης και πώς να κάνει το μάθημα πιο ελκυστικό. Θα μπορούσαμε να πούμε πως διαφαίνονται δυο τάσεις. Υπάρχουν οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν πως θα πρέπει να υπάρχει παιδαγωγική κατάρτιση του μουσικού και εκείνοι που πιστεύουν ότι ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εμπλουτίσει τις μουσικές του γνώσεις.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σχολιαστεί το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων που θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη διδασκαλία των μικρών τάξεων. Η πλειονότητα τους δήλωσε πως η εκμάθηση τραγουδιών, η γνωριμία με ήχους, η μουσική ακρόαση και μουσικά όργανα, η μουσικοκινητική αγωγή είναι δραστηριότητες σημαντικές για τους μαθητές. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε την μουσική προπαιδεία που είναι απαραίτητη αλλά μέσα από έναν παιγνιώδη και απλοποιημένο τρόπο. Σε μικρότερη συχνότητα αναφέρονται τα αυτοσχεδιαστικά παιχνίδια και η σύνθεση με βάση μια εικόνα, ένα παραμύθι, μια ιστορία. Ωστόσο, θα πρέπει να αποφεύγεται η θεωρία της μουσικής που στηρίζεται σε νότες, σολφές που εί-

ναι δύσκολα για τους μαθητές. Όσον αφορά τις μουσικές δραστηριότητες που γίνονται από τους εκπαιδευτικούς στη τάξη, η πλειονότητα τους δήλωσε πως η εκμάθηση του τραγουδιού, ο εμπλουτισμός ενός τραγουδιού με κινήσεις και η γνωριμία με ήχους έχουν τον πρώτο λόγο. Επίσης, εντάσσουν τη μουσική στη Γλώσσα, στο Εμείς κι ο κόσμος μέσα από ευκαιριακά τραγούδια και στη ζωγραφική. Θεωρούμε πιθανό ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών υποστηρίζει με άνεση τη διδασκαλία του τραγουδιού χωρίς να ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη μέθοδο ή διδακτικό εγχειρίδιο. Ομοίως, γίνεται η μουσική ακρόαση που πιθανόν να προσεγγίζεται μέσα από το απλό άκουσμα ηχογραφημένου υλικού και δεν απαιτεί καμία παρέμβαση του διδάσκοντα. Οφείλουμε να αναφέρουμε ότι τόσο η ποικιλία του Αναλυτικού Προγράμματος όσο και οι σύγχρονες αντιλήψεις για τη μουσική εκπαίδευση (βλ. Σέργη, 1989, Mills, 1991, Plummeridge, 1991) υπαγορεύουν την προσέγγιση της μουσικής μέσα από πολλές και διαφορετικές δημιουργικές δραστηριότητες.

4.ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο σχεδιασμός της έρευνας παρουσιάζει περιορισμούς οι οποίοι οφείλονται κυρίως στο μικρό δείγμα των συμμετεχόντων. Οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στη συναγωγή συμπερασμάτων και σε μελλοντικές εφαρμογές. Λόγω του περιορισμένου αριθμού του δείγματος, δεν μπορεί να γίνει οποιαδήποτε γενίκευση σε Δημοτικά Σχολεία εκτός από αυτά που αποτέλεσαν το δείγμα. Θεωρούμε απαραίτητο να χρησιμοποιηθεί μεγαλύτερο δείγμα σε μελλοντικές εφαρμογές που να δίνει μια πιο γενικευμένη εικόνα.

Το σχολείο δεν θα πρέπει να αποτελεί μόνο εξεταστικό κέντρο (άποψη που διατυπώθηκε από εκπαιδευτικό) αλλά θα πρέπει να αποσκοπεί στην επίτευξη γνωστικών, συναισθηματικών, ψυχοκινητικών, ψυχοκοινωνικών σκοπών. Γι αυτό το λόγο θα προτείναμε να γίνει μια έρευνα που να διερευνά τον ρόλο του σχολείου στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και συγκεκριμένα η φιλοσοφία του σχολείου.

Ένα άλλο ερευνητικό πεδίο που μπορεί να μελετηθεί είναι κατά πόσο το πανεπιστήμιο και ειδικότερα τα Παιδαγωγικά Τμήματα δίνουν την πρέπουσα βαρύτητα στην Αισθητική αγωγή και ειδικότερα στη Μουσική και δεν τη παραγκωνίζουν. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η άποψη των φοιτητών για τα θέματα της Μουσικής και κατά πόσο θεωρούν τον εαυτό τους ικανό και έτοιμο να διδάξουν το μάθημα αυτό τόσο στις μικρές τάξεις ενός πολυθέσιου σχολείου όσο και σε κάποιο μονοθέσιο όπου δεν υπάρχει η δυνατότητα διδασκαλίας του μαθήματος από ειδικό μουσικό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ποιοτική ανάλυση συνεντεύξεων

Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μαθητές;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Είναι πάρα πολύ σημαντική και πιστεύω ότι σκοπός δεν είναι το σχολείο να κάνει μουσικούς αλλά πιστεύω ότι σκοπός του σχολείου είναι να αγαπήσουν τα παιδιά τη μουσική και μέσα από το ρυθμό, τη κίνηση να εκφράσουν συναισθήματα και να τραγουδούν, να μαθαίνουν ομαδικά, να ζυπνήσουν συναισθήματα. Δηλαδή αυτός είναι ο βασικός ρόλος της μουσικής ειδικά στο Δημοτικό Σχολείο.</i>	Σκοπός: η αγάπη μέσα από ρυθμό, κίνηση, έκφραση συναισθημάτων, τραγούδι, ομαδική συνεργασία
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Για τους μαθητές της Α' τάξης είναι πάρα πολύ σημαντική. Και ως ώρα χαλάρωσης και ως καλύτερης επικοινωνίας με τον δάσκαλο και ως ώρας συντονισμού. Μέσα από το τραγούδι μπορούν να μάθουν τον συντονισμό, το ρυθμό που θα τους βοηθήσει στο συλλαβισμό αργότερα, ώρα προφορικής επικοινωνίας, ίσως δραματοποίησης.</i>	Για Α' τάξη: ώρα χαλάρωσης, επικοινωνίας με δάσκαλο, δραματοποίησης. Τραγούδι βοηθά συντονισμό, στο ρυθμό για συλλαβισμό
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Πιστεύω ότι είναι σημαντική γιατί είναι έκφραση και ότι πράγμα είναι έκφραση είτε αφορά μεγάλο αυτό είτε αφορά μικρό είναι απελευθερωτικό. Εγώ έτσι το βλέπω αυτό. Πιστεύω ότι είναι και παιδεία. Μπορούν να πάρουν κάποια πράγματα από την επιστήμη πια της Μουσικής, να αποκτήσουν δεξιότητες, να παίζουν μουσικό όργανο. Να κατασκευάζουν με απλά πράγματα μουσικά όργανα. Είναι κι αυτό Μουσική, είναι μέσα στη Μουσική. Δεν είναι μόνο να τραγουδήσω, να χορέψω, να κινηθώ είναι πολλά πράγματα. Να κατασκευάσουν με ένα απλό πράγμα, με ένα κουτί ένα τύμπανο.</i>	έκφραση και παιδεία, απόκτηση δεξιοτήτων και εκτέλεση, κατασκευή μουσικού οργάνου από απλά πράγματα. Όχι μόνο τραγούδι, χορός, κίνηση.
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Πάρα πολύ. Είναι ένα από τα αγαπημένα τους μαθήματα. Εκτονώνονται, διασκεδάζουν με τη μουσική πάρα πολύ. Πιστεύω ότι είναι ένα μάθημα από τα πολύ αγαπημένα τους, καθόλου βαρετό.</i>	Η μουσική αγαπημένο μάθημα όχι βαρετό, εκτόνωση, διασκέδαση
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Είναι σημαντική, τουλάχιστον τώρα. Είναι χαρούμενα, ευχάριστα εκείνη την ώρα, τα εναισθητοποιεί, μαθαίνουν μέσα από τη μουσική. Τα βοηθάει, θα μπορούσε να τα βοηθήσει αν γινόταν αλλιώς. Προσφέρει χαλάρωση, ξεκουράζονται, ευχαρίστηση. Κατά πόσον παίρνουν γνώσεις γύρω από τη μουσική δεν ξέρω.</i>	Η μουσική δίνει χαρά, εναισθητοποιεί, χαλαρώνει. Δεν είναι σίγουρο αν παίρνουν γνώσεις από μουσική

Έχετε διδάξει Μουσική σε μια από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Έχω διδάξει πριν κάποια χρόνια σε ολιγοθέσια σχολεία όπου δεν υπήρχε ειδικότητα της μουσικής αλλά και αυτή τη στιγμή αναλόγως το μάθημα εμπλέκεται και η μουσική στα πλαίσια δηλαδή των άλλων μαθημάτων μπορεί να γίνει και η μουσική μαζί διότι πιστεύω ότι στο σχολείο εκτός από τους γνωστικούς στόχους είναι και οι συναισθηματικοί και είναι και οι ψυχοκινητικοί και αυτούς τους στόχους οι οποίοι είναι πολύ παραγκωνισμένοι έρχεται να συμπληρώσει η μουσική. Είναι η έκφραση του παιδιού, υπάρχουν πάρα πολλά μελοποιημένα ποιήματα και στα μαθήματα της Γλώσσας και αναλόγως την ενότητα στα σχολικά εγχειρίδια τα ήδη υπάρχοντα ειδικά στη Δευτέρα έχω προμηθευτεί από μόνος μου από το εμπόριο μελοποιημένα τραγούδια. Μπορεί να γίνει πιστεύω και μουσική και κίνηση στην τάξη ακόμα αν είναι ο χώρος κατάλληλος και δημιουργείται ένα πάρα πολύ ωραίο κλίμα. Οι μαθητές οι οποίοι έχουν κάποιες δυσκολίες εκεί απελευθερώνονται τελείως.</i>	διδασκαλία σε ολιγοθέσια και πολυθέσια. Μπορεί να εμπλακεί στα μαθήματα λόγω καλλιέργειας συναισθηματικών, ψυχοκινητικών στόχοι.]μελοποίηση ποιημάτων, μουσικοκινητική βοήθεια στην απελευθέρωση των εσωστρεφών μαθητών
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Έχω διδάξει. Δίδασκα τραγούδια στην ηλικία τους από κασέτα, το έγγραφο στον πίνακα. Το έδινα σε φωτοτυπία. Μαθαίναμε τα λόγια. Τα τραγούδια αν παίζονταν με κινήσεις το κάναμε.</i>	διδασκαλία τραγουδιών από κασέτα σε συνδυασμό με κινήσεις
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Χρόνια κάνω. Μου αρέσει αλλά έχω πιάσει κι εγώ τον εαυτό μου να θέλω να διορθώσω εργασίες και να μην προλαβαίνω και να βάζω την κασέτα ή την ώρα της μουσικής να τους βάζω να ζωγραφίζουν γιατί εγώ πρέπει να ελέγξω για αυτό λοιπόν πιστεύω ότι πρέπει να μπαίνουν οι ειδικότητες.</i>	Λόγω έλλειψης χρόνου χρησιμοποιείται η ώρα για να καλυφθούν άλλες ανάγκες
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Ναι. Πριν χρόνια. Τώρα ακριβώς δεν θυμάμαι πότε αλλά ναι. Πρώτη, Δευτέρα, Τρίτη.</i>	Ναι, στις 3 πρώτες τάξεις
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Ναι, ναι έχω διδάξει. Και σε ολιγοθέσια σχολεία και σε 12θέσια, 6θέσια.</i>	Ναι, σε ολιγοθέσια, 12θέσια, 6θέσια

Πιστεύετε ότι στις μικρές τάξεις Α', Β', Γ' πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος ή ειδικός μουσικός;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<p><i>Εγώ πιστεύω ότι στις πρώτες τάξεις πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος απλώς ο μουσικός θα είναι βοηθητικός. Δηλαδή, δεν έχει σημασία μια ειδικότητα να έχει ένα ορισμένο ωράριο στο σχολείο. Πιστεύω ότι το σύγχρονο σχολείο, πρώτον πρέπει να αποσυνδεθεί, να μην είναι κέντρο εξετάσεων ή προετοιμασίας εξετάσεων σε αυτά τα πλαίσια και πιστεύω ότι πρέπει να μπαίνει σαν βοηθητικό προσωπικό και μαζί με το δάσκαλο μέσα. Καλό θα ήταν όπως και εμείς παλιά, γιατί προέρχομαι από τις παλιές Ακαδημίες και γνωρίζω κάποιο όργανο που θα βοηθάει σε τέτοιες στιγμές αρκεί να υπάρχει η προετοιμασία του δασκάλου, η συνεργασία με τον μουσικό και ο κατάλληλος χώρος και οι απαραίτητες βέβαια από το δάσκαλο γνώσεις. Να έχει μια μουσική συγκρότηση ο εκπαιδευτικός, να την αγαπάει και ο ίδιος τη μουσική και να πιστεύει σε αυτό που κάνει. Αλλά πιστεύω ότι είναι τόσο μεγάλη έκφραση η μουσική ότι θέλει σίγουρα επιτυχία αρκεί να είναι στη φιλοτιμία πιστεύω του δασκάλου. Ο μουσικός ναι, να δίνει συμβουλές ή να χειρίζεται κι αυτός το όργανο κ.λ.π. Η μουσική προσφέρει πολλά πράγματα. Εκτός από την έκφραση συναισθημάτων, πειθαρχία σε μια χορωδιακή, είναι μεγάλη η προσφορά της μουσικής και το κυριότερο είναι ότι προσφέρει αισθητικές εμπειρίες που είναι και ο κατεξοχήν στόχος της αισθητικής αγωγής και η μουσική είναι μια αισθητική εμπειρία την οποία παίρνει το παιδί.</i></p>	<p>Πρώτες τάξεις: δάσκαλος και μουσικός βοηθητικός. Δάσκαλος με μουσική συγκρότηση, αγάπη για μουσική, χώρος, κάποιες μουσικές γνώσεις και βοήθεια από μουσικό. Το σχολείο όχι εξεταστικό κέντρο. Ο μουσικός: συμβουλές, χειρισμός οργάνου. Προσφορά μουσικής: έκφραση συναισθημάτων, πειθαρχία σε χορωδία, αισθητική απόλαυση</p>
<u>Δάσκαλος 2</u>	<p><i>Ωχ! Και θες σάνταρ. Άσπρο ή μαύρο. Εγώ έχω τύχει με πάρα πολύ καλές μουσικούς που το είχανε σπουδάσει, δηλ. ειδικά Μουσική για τις μικρές τάξεις και τους έκαναν και μουσικοκινητική και τα παιδιά βοηθήθηκαν. Αλλά ήταν πολύ άσχημο ότι μου έπαιρνε μια ώρα από μένα που τα παιδιά δεν με έβλεπαν σαν μπαμπούλα γιατί τις άλλες ώρες είμαστε πολύ πιεσμένοι και πιέζουμε τα παιδιά. Και είναι η μοναδική ώρα χαλάρωσης γιατί και η Αισθητική Αγωγή κάπου δεν είναι ώρα χαλάρωσης. Δηλαδή είτε με την Ευέλικτη Ζώνη είτε με τα παιδιά τα αλλοδαπά τα οποία δεν έχουν χρώματα, γόμες, μολύβια τα παιδιά που δεν μπορούν να ζωγραφίσουν και ενοχλούν ακόμη και η ώρα της Αισθητικής Αγωγής είναι άσχημη επομένως μένει μόνο η ώρα της Μουσικής για να βελτιώσεις κάπως την σχέση σου και να σε δουν διαφορετικά τα παιδιά. Από την άλλη όμως αν θες να κάνεις κάποιες γιορτές ή να παρουσιάσεις κάτι ή να πεις ότι τα παιδιά θα μάθουν κάτι καλύτερα είναι απαραίτητη η Μουσικός.</i></p>	<p>Έτυχα σε καλούς μουσικούς που έκαναν μουσικοκινητική και βοηθηθήκαν τα παιδιά αλλά παίρνουν ώρες που θα χαλάρωναν και θα δημιουργούταν καλύτερη επικοινωνία με δασκάλα. Για γιορτές είναι απαραίτητος ο μουσικός</p>

<p><u>Δάσκαλος 3</u></p>	<p><i>Να μπαίνει ο δάσκαλος όχι μέχρι την Τρίτη. Αν είναι Πρώτη, Δευτέρα. Εγώ πιστεύω ότι Τρίτη μπορεί να μπαίνει η ειδικότητα. Μπορεί να μπαίνει. Τώρα είναι σχετικά αυτά. Να μπαίνει κάποιος που έχει μεράκι πρώτα και γνώσεις. Δεν μπορεί να είναι άσχετος. Είπαμε δεν μπορεί να βάζει την κασέτα και να χορεύουν οι πιτσιρικάδες ή να ακούνε και να ζωγραφίζουν. Να βάζουν την κασέτα και να ζωγραφίζουν, αυτό το κάνουν στα Καλλιτεχνικά. Τέλεια. Εντάξει; Πρέπει να έχουν μεράκι και γνώσεις. Σεμινάρια και αν έχει αυτός το μεράκι να ψάξει, να λάβει μέρος σε όσες ευκαιρίες του δοθούν. Και στις 2 πρώτες τάξεις ο μουσικός. Και είπαμε ο δάσκαλος με γνώση και μεράκι. Αλλά δεν μπορεί να τα κάνει αυτά και να κάνει αυτά που κάνω κι εγώ μερικές φορές να μην μπει καθόλου. Όταν είναι αυτός να βάζει την κασέτα και να διορθώνει τις εργασίες, καλύτερα ο μουσικός. Τουλάχιστον ο μουσικός θα μπει και θα κάνει την δουλειά του. Δεν θα ακούμε μια κασέτα κάθε μέρα, θέλουμε και ποικιλία. Πιστεύω. Θα σου πω όμως και μουσική δεν σημαίνει ότι όλοι οι μουσικοί θα κάνουν τα ίδια πράγματα, το ίδιο καλά. Έτσι; Γι αυτό κι αυτοί πρέπει να αποκτήσουν αυτό το μεράκι που θα μπορούσε να το έχει και ο δάσκαλος. Να είναι εκπαιδευμένος ο δάσκαλος. Εκπαιδευμένος, όχι εκπαιδευμένος και τελειώσε. Εκπαιδευμένος. Μπορούμε να είμαστε όλοι; και θα είσαι και στη Γυμναστική και θα είσαι και παντού; Δεν μπορείς.</i></p>	<p>Δάσκαλος Α', Β' τάξη και Γ' μουσικός με μεράκι και γνώσεις όχι μόνο κασέτα και χορός ή ζωγραφική με ακρόαση. Ο δάσκαλος με γνώση και μεράκι, εκπαιδευμένος και να έχει ποικιλία στις δραστηριότητες.</p>
<p><u>Δάσκαλος 4</u></p>	<p><i>Στην Πρώτη τάξη εντάξει πιστεύω ότι συνδύάζεται πάρα πολύ με τα μαθήματα της Γλώσσας που κάνουμε δηλ. την ώρα της Γλώσσας θα μπορούσε να ενταχθεί και ένα πεντάλεπτο, δεκάλεπτο με τραγούδι αλλά από την άλλη όμως εμείς δεν είμαστε ειδικοί δηλ. μπορεί να μην έχουμε σωστή φωνή, να μην τα τραγουδάμε σωστά οπότε ο μουσικός σε αυτή την περίπτωση είναι πιο κατάλληλος. Αλλά από την άλλη, δεν μας δεσμεύει και τίποτα δηλ. και Πρώτη τάξη που είχα πέρυσι που κάνανε Μουσική μπορούσα εγώ στην ώρα της Γλώσσας εάν το μάθημα προσφερόταν και ήταν ένα ωραίο ποιηματάκι που μπορούσαμε να το τραγουδήσουμε. Δεν μας δεσμεύει τόσο πολύ. Με το μουσικό μπορεί να κάνουν άλλα τραγούδια. Εμείς μπορούμε να τραγουδάμε ξέρω γω κάτι άλλο.</i></p>	<p>Στην Α' τάξη μουσική μέσα στη Γλώσσα αν βοηθάει το μάθημα(ποίημα) αλλά αν ο δάσκαλος δεν τραγουδάει σωστά, αναγκαίος ο μουσικός για τραγούδια. Δεν είναι δεσμευτικό, αν βοηθάει το μάθημα κάνω μουσική</p>

Λάσκαλος 5

Θεωρώ ότι αν μπει ειδικός πρέπει να κάνει πάνω στη μουσική. Να κάνει Μουσική προπαιδεία, να τα φέρει σε επαφή με όργανα, να δανειστεί όργανα π.χ. κιθάρα, πιάνο, παραδοσιακά. Να τα ζωγραφίσουν. Χορδές στην κιθάρα, στο αρμόνιο τα πλήκτρα. Κασέτες με ήχους οργάνων, να ξεχωρίζει τον ήχο της κιθάρας το παιδί από άλλους. Θα ήθελα να πάρει κάτι το παιδί από τη μουσική. Στην Γ' τάξη ξεκινούν να παίζουν όργανο. Δεν θα πρέπει να ξέρει ότι αυτό που παίζει είναι ένα από τα 10-20 που υπάρχουν; Εκτός κι αν το κάνει δάσκαλος με μεράκι. Πιο κοντά είναι ο ειδικός. Από τη στιγμή που είναι δίωρο η μια ώρα να ήταν για πράγματα πάνω στη μουσική (θεωρία) και η δεύτερη ώρα πρακτική. Η Μουσική όπως γίνεται τώρα θα μπορούσα να την κάνω κι εγώ. Η μουσικός τους έδωσε να ζωγραφίσουν το κλειδί του Σολ.

Ο μουσικός για μουσική προπαιδεία, εκμάθηση οργάνων, ζωγραφική οργάνων, οργανογνωσία, μουσική ακρόαση, όχι ζωγραφική του Σολ. Ο δάσκαλος με μεράκι μπορεί να διδάξει.

Ποιο νομίζετε ότι πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Εγώ πιστεύω ότι πρέπει να είναι μουσική και κίνηση, ασκήσεις διάφορες, παιχνίδια με ρυθμό, παλμό, τέτοιες ασκήσεις, κίνηση, τραγούδια. Σε σχέση πάντα με τους στόχους που είπαμε προηγουμένως. Για να επιτευχθεί ο στόχος πρέπει να κάνεις και την κατάλληλη άσκηση.</i>	Μουσικοκινητική αγωγή, παιχνίδια με ρυθμό, τραγούδια.
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Θεωρία μέσα από παιγνιώδη μορφή. Τραγούδια που να τα παίζουν τα παιδιά. Να τα παίζει πρώτα η μουσικός και να βάζουν κινήσεις πάνω σε αυτά. Να μην είναι μόνο "παίζω το τραγούδι στο αρμόνιο και τραγουδούν τα παιδιά".</i>	Θεωρία με παιγνιώδη τρόπο, τραγούδια με κινήσεις και να τα παίζουν σε όργανο
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Παντρεμένο με χίλια δυο. Έτσι πιστεύω εγώ δηλαδή. Και έτσι το κάνω εγώ που έχω το μεράκι. Παντρεμένο με την Γυμναστική, με την Ζωγραφική, με την ιστορία, το παραμύθι που θα κάνουμε, με τη Γλώσσα, ένα ποιηματάκι θα του δώσουμε μουσική. Το έχουμε κάνει και βγήκε πάρα πολύ καλό. Όχι εδώ τώρα. Σε Τρίτη τάξη, Δευτέρα και Τρίτη το κάνουμε. Τι άλλο. Θέατρο. Θέατρο οπωσδήποτε. Επιλέγουμε την μουσική, άλλοτε θα φτιάξουν και μόνα τους το τραγούδι που μπορούν να βάλουνε, μια μελωδία. Παιχνίδια. Παιχνίδια που αρχίζουν ένα παραμύθι, τελειώνουν ένα παραμύθι, μια θεατρική δραστηριότητα. Δεν ξέρω αν σε φώτισα τώρα. Είναι πολλά πράγματα.</i>	Στην Β', Γ' τάξη διαθεματική προσέγγιση μουσικής: με Γυμναστική, ζωγραφική, παραμύθι, Γλώσσα με μελοποίηση ποιήματος, θέατρο, αυτοσχεδιασμός
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Εντάξει Πρώτη τάξη δε το συζητάμε μόνο τραγούδι. Από Δευτέρα και Τρίτη τάξη εγώ πιστεύω ότι μπορούν να κάνουν και με μορφή παιχνιδιού για τις νότες υπάρχουν πολλά παιχνίδια με παλαμάκια και να μάθουνε τις νότες κι όλα αυτά. Μπορούν να πάρουν μια ιδέα δεν είναι κακό. Αν και εφόσον το διδάσκει ο ειδικός εντάξει εγώ δεν μπορώ εννοείται.</i>	Α' τάξη μόνο τραγούδι. Β', Γ' τάξη θεωρία με παιγνιώδη τρόπο, παιχνίδια με παλαμάκια από τον μουσικό
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Να είναι ακούσματα, να είναι μουσικοκινητική, να είναι κυρίως τραγούδια τα οποία θα συνοδεύονται από κάποιες κινήσεις. Και να έχουν περιεχόμενο που να σχετίζεται με το Εμείς κι ο κόσμος. Και ευκαιριακά δηλαδή.</i>	Μουσικοκινητική, τραγούδια με κινήσεις και ευκαιριακά, σύνδεση με Εμείς κι ο κόσμος

Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στο μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<p><u>Δάσκαλος 1</u></p>	<p><i>Η κοινωνία έχει οδηγηθεί σε ένα σημείο ώστε να απαξιώνει τους δασκάλους επειδή έχουν χρόνια προβλήματα και ζητάνε να υπάρχουν η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, οι αίθουσες οι κατάλληλες οι οποίες να είναι μεγάλες, οι οποίες θα περιέχουν υπολογιστές, γωνιές μουσικής, γωνιές εικαστικών όπου τα παιδιά θα φτιάξουν αυτά τα απλά όργανα το ορφικό σύστημα κλ.π., το σουζούκι τα οποία είναι τελείως πιστεύω απαραίτητα μέσα σε κάθε τάξη τα οποία δεν μπορούν να υπάρχουν. Ένας βέβαια μη ειδικός δεν μπορεί να τα καταλάβει τώρα αυτά που λέω, να έχει δηλαδή την πλήρη ελευθερία των κινήσεων μέσα στη τάξη και το κατάλληλο βοηθητικό προσωπικό. Βοηθητικό προσωπικό επαναλαμβάνω ειδικά στις μικρές τάξεις είναι και ο μουσικός. Εγώ πιστεύω ότι μόνο με αυτόν τον τρόπο επενδύεις πραγματικά και χαίρονται τα παιδιά στο σχολείο εφόσον έχουν αποσυνδεθεί όμως από το εξεταστικό κέντρο που έλεγα και προετοιμασία για εξετάσεις μέχρι το λύκειο. Εφόσον έχουν αποσυνδεθεί από αυτά τα πράγματα. Το σχολείο πρέπει είναι ο κατεξοχήν χώρος όχι μόνο προσφοράς γνώσεων αλλά και δεξιοτήτων και ψυχής και αυτά μπορεί να επιτευχθούν μόνο με αυτή την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή αν και έχω παρατηρήσει τελευταία ότι υπάρχουν μουσικοί οι οποίοι ζητούν τους χώρους, σε ορισμένα βέβαια πολύ λίγα σχολεία υπάρχουν αίθουσες κατάλληλες διαριθμισμένες και πιστεύω ότι ο χώρος είναι το κυριότερο, οργάνωση του χώρου.</i></p>	<p>Απαξίωση δασκάλων από κοινωνία λόγω υλικοτεχνικών. Ο μουσικός ως βοηθητικό προσωπικό στις μικρές τάξεις. Το σχολείο ως χώρος προσφοράς γνώσεων, δεξιοτήτων, καλλιέργειας ψυχής. Ανάγκη για υλικοτεχνική υποδομή, οργάνωση χώρου</p>
<p><u>Δάσκαλος 2</u></p>	<p><i>Τα αντικειμενικά. Άμα δεν έχει ταλέντο. Μπορεί να σου αρέσει αλλά να μην μπορείς. Το κυριότερο αυτό είναι γιατί πλέον κασετόφωνο υπάρχουν σε όλα τα σχολεία αλλά είναι διαφορετικά να το διδάξεις εσύ. Δηλαδή μακάρι στην Ακαδημία να μάθαιναν έστω μελόντικα έστω φλογέρα που έκαναν σε κάποιες άλλες Ακαδημίες από ότι ξέρω ενώ στην δικιά μου που ήταν στην Αθήνα, στο Μαράσλειο, δεν έκανα καθόλου. Ίσα ίσα μαθαίναμε θεωρία της μουσικής. Αυτό, κυρίως αυτό. Άλλο πρόβλημα δεν νομίζω ότι υπάρχει.</i></p>	<p>Έλλειψη ταλέντου, δεν αρκεί το κασετόφωνο για την διδασκαλία μουσικής. Δεν γίνεται εκμάθηση μουσικού οργάνου στις Ακαδημίες, θεωρία μουσικής</p>

<p><u>Δάσκαλος 3</u></p>	<p>Παλιά θεωρούσαν ότι πρέπει να είσαι καλλίφωνος. Και την κασέτα την ανακαλύψαμε λοιπόν γιατί εγώ είμαι παλιά καρφάνα, έτσι. Την κασέτα την ανακαλύψαμε πολύ αργότερα γιατί δεν είχαμε μαγνητόφωνο στο σχολείο ούτε και εμείς μπορούσαμε να φέρουμε το δικό μας μαγνητόφωνο, ούτε κασέτες αγοράζαμε περιμέναμε όλα να μας τα δίνουνε. Λοιπόν να αυτό που σου λέω το μεράκι. Ο μερακλής έψαχνε να βρει και τη μουσική την παιδική και κασέτες με τραγούδια, κασέτες με θεατρικά, με τη μουσική. Τι να σου πω τώρα. "Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο" ένα θεατρικό του Ξανθούλη. Κείμενα, μουσική. Έχουμε παραμύθι, θέατρο, κουκλοθέατρο, κατασκευές: οι πιτσιρικάδες κατασκευάζουν φιγούρες, μουσική, κίνηση, χορός. Θέλω να πω και κάτι άλλο. Είναι και η κουλτούρα. Ο καθένας έχει τη δική του κουλτούρα. Δεν μπορώ να στα περιορίσω τώρα σε κομματική τοποθέτηση, δυστυχώς μετράει κι αυτό. Δηλαδή, το πώς βλέπεις γενικά το δασκαλιλίκι. Πως βλέπεις το ρόλο σου σαν δάσκαλος. Είναι πολλά πράγματα. Δηλ, αν βλέπεις το ρόλο σου ότι θα καθίσεις στην έδρα, θα πεις το μάθημά σου και αυτά όλα από κάτω είναι υποχρεωμένα να σε ακούνε και να το μάθουν ας το είπες δεν προλαβαίνεις να κάνεις Μουσική. Αυτό φοβάμαι. Η μια ερώτηση φέρνει την άλλη, η μια απάντηση φέρνει την άλλη. Κατάλαβες; Πέρα από το μεράκι εσύ σαν άνθρωπος, πώς ζεις, πώς συμπεριφέρεσαι. Πως βλέπεις τα παιδιά. Πως βλέπεις τη διδασκαλία. Είπαμε, αν σταθείς εδώ πέρα δεν κάνεις Μουσική. Ας την κάνει τότε ο μουσικός, μην την κάνεις εσύ. Είπαμε, πρέπει να γίνει έκφραση. Και του δασκάλου και των παιδιών. Έτσι πρέπει να γίνει. Έκφραση όλου του εσωτερικού κόσμου που έχουμε. Γιατί όταν κάνεις την Τενεκεδούπολη θα βγάλεις χίλια δυο. Δεν θα βγάλεις μόνο την μουσική στην Τενεκεδούπολη. Εντάξει;</p>	<p>Ο δάσκαλος με μεράκι θα βρει υλικό (κείμενα θεατρικά με μουσική, μπορεί να γίνει αυτοσχεδιασμός στην κίνηση, χορός). Το σημαντικότερο είναι ο τρόπος που βλέπει ο δάσκαλος τη δουλειά του, Η μουσική ως έκφραση δασκάλου και μαθητών</p>
<p><u>Δάσκαλος 4</u></p>	<p>Το σωστό ρυθμό ενός τραγουδιού πιστεύω γιατί εντάξει μπορεί να το έχουμε ακούσει πολλές φορές αλλά να μην το διδάξουμε σωστά το ρυθμό. Και εγώ δεν έχω τόσο καλό μουσικό αυτί και φοβάμαι ότι μπορεί να πέσω σε αυτό το λάθος δηλ. να μην το διδάξω σωστά, στο σωστό ρυθμό. Ούτε όργανο εμείς. Εντάξει μπορεί στη σχολή να μάθαμε όργανο αλλά δεν μπορούμε να παίζουμε τόσο καλά το κομμάτι όπως το παίζει η μουσικός. Εμάς εδώ πέρα έχει πιάνο κάτω. Οι πιο πολλοί έχουν αρμόνιο γιατί είναι πιο εύκολο και το μεταφέρουν στις τάξεις. Ναι, και από αυτή τη πλευρά υστερούμε.</p>	<p>Πρόβλημα με τον σωστό ρυθμό του τραγουδιού, μουσικό αυτί. Άγνοια μουσικού οργάνου όπως κάνει ο μουσικός, στα σχολεία δεν υπάρχει πάντα πιάνο αλλά αρμόνιο και είναι πρόβλημα.</p>
<p><u>Δάσκαλος 5</u></p>	<p>Με τον τρόπο που διδάσκεται π.χ. κασέτα είναι εύκολο. Με άλλον τρόπο είναι δύσκολο π.χ. να ψάξω για ήχους οργάνων, να βρω θεωρία. Δεν μπορώ να κάνω μουσική προπαιδεία. Όλοι πάμε στην ευκολία π.χ. διδασκαλία τραγουδιού. Πολλές φορές λόγω φόρτου άλλων μαθημάτων είναι ευκαιριακή η μουσική π.χ. τραγούδια ευκαιριακά. Δεν ετοιμάζομαι κατάλληλα όπως στα άλλα μαθήματα για να διδάξω μουσική. Υπάρχουν άλλοι μουσικοί που διδάσκουν πε-</p>	<p>Άγνοια μουσικών γνώσεων (θεωρία, ήχοι) και εκμάθηση μόνο τραγουδιού, δεν γίνεται η ανάλογη προετοιμασία για τη διδασκαλία του μαθη-</p>

ρισσότερα και άλλοι λιγότερα. Δεν ξέρω αν υπάρχει ανάλογη συνέχεια αν φύγει ένας μουσικός και πάει στο άλλο σχολείο. Δεν ξέρω ακριβώς τι να κάνουν οι μουσικοί. Αν υπάρχει συγκεκριμένη ύλη σε κάθε περίοδο.

ματος, μη προσδιορισμός συγκεκριμένης ύλης

Υπάρχει η άποψη ορισμένων συναδέλφων οι οποίοι θεωρούν ότι δεν επαρκούν οι ώρες των "βασικών μαθημάτων" και παίρνουν κάποιες ώρες από τα μαθήματα της Μουσικής. Υποστηρίζετε αυτή την άποψη;

Πλήρες κείμενο

Περιεχόμενο σε περίληψη

Δάσκαλος 1

Εγώ δεν το πιστεύω αυτό. Χρόνος επαρκεί αν δώσεις βάρος στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα της ύλης. Η ποιότητα της ύλης είναι αυτά που έχω αναφέρει προηγουμένως. Και πιστεύω ότι και με τα νέα αναλυτικά προγράμματα και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όσον αφορά ευέλικτες ζώνες, διαθεματικότητα κ.λ.π. που δεν είναι και απαραίτητο βέβαια είναι και αυτός ένας τρόπος. Αλλά ο δάσκαλος που αγαπάει το παιδί είναι πάνω από όλα δάσκαλος και ο δάσκαλος ξέρει είτε ισχύει η διαθεματικότητα είτε δεν ισχύει πως και με ποιο τρόπο θα διδάξει και θα ικανοποιήσει τους παραπάνω στόχους αρκεί να είναι φιλότιμος και να αγαπάει τα παιδιά θα το κάνει και με οποιοδήποτε τρόπο διδακτικής κ.λ.π. που έχει διδαχτεί. Δεν είναι απαραίτητο δηλαδή μόνο στη διαθεματικότητα να παρουσιάσει και τη μουσική μέσα. Δεν είναι απαραίτητο επαναλαμβάνω. Και με το ήδη υπάρχον σύστημα.

Βάρος στην ποιότητα της ύλης. Με διαθεματικότητα λύνεται το πρόβλημα αρκεί να αγαπάει τη μουσική ο δάσκαλος, φιλότιμος. Η μουσική μπορεί να γίνεται και εκτός Ευέλικτης Ζώνης

Δάσκαλος 2

Το υποστηρίζω, ναι. Σίγουρα δεν φτάνουν οι ώρες των μαθημάτων αλλά γενικώς το αποφεύγω γιατί η Μουσική και η Αισθητική Αγωγή είναι απαραίτητη. Δεν μπορείς ειδικά στις μικρές τάξεις να τα έχεις τα παιδιά 5 ώρες και συνέχεια να τους προσφέρεις γνώση. Προσπαθώ έστω και πες ότι κάνω Μαθηματικά να το κάνω με ένα τραγουδάκι ή Εμείς κι ο κόσμος αν δεν έχω προλάβει να το κάνω θα το κάνω με τραγουδάκι. Δεν φτάνουν οι ώρες αλλά και πάλι αν δεν κάνεις Αισθητική Αγωγή βλέπεις ότι δεν έχουν μάθει τίποτα από αυτό που ήθελες να τους κάνεις να τους αποσπάσεις την ώρα.

Ανεπάρκεια ωρών αλλά γίνεται προσπάθεια να μην χαθεί το μάθημα. Διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος (μέσα από Εμείς κι κόσμος) και όχι μόνο γνώσεις.

Δάσκαλος 3

Χρόνια το κάνουμε, χρόνια. Και ευτυχώς που ήρθαν οι μουσικοί. Γι αυτό άλλαξα κι εγώ άποψη τώρα. Και λέω καλύτερα να μπαίνει ο μουσικός και κάνουνε τα παιδιά και Γυμναστική όχι μόνο Μουσική. Και κάνουμε Μαθηματικά, Γλώσσα και Μαθηματικά. Ούτε και Εμείς κι ο κόσμος.

Λύση του προβλήματος με την διδασκαλία από μουσικούς.

Δάσκαλος 4

Ναι, και εγώ το έχω κάνει. δυστυχώς δηλ. αυτά τα μαθήματα και επειδή είναι τελευταίες ώρες μπορεί να έχεις καθυστερήσει, να μην έχεις τελειώσει κάποια μαθήματα από τις προη-

Ναι, λόγω ανεπάρκειας χρόνου και διδασκαλία μουσικής στις τελευταίες ώρες

	<i>γούμενες ώρες κλέβεις λίγο αυτές τις τελευταίες ώρες.</i>	
--	--	--

Κάποιου είδους επιμόρφωση θα μπορούσε να βοηθήσει της εκπαιδευτικούς;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<p><u>Δάσκαλος 1</u></p>	<p><i>Εγώ πιστεύω ότι η επιμόρφωση σίγουρα, πάντα βοηθάει η επιμόρφωση αλλά όλα πρέπει να ξεκινήσουν από το πανεπιστήμιο δηλαδή αυτή τη στιγμή στα Παιδαγωγικά Τμήματα αν και ιδρύθηκαν για να αναβαθμίσουν ποιοτικά το δάσκαλο και την εκπαίδευση τελικά απαξιώθηκαν ορισμένα αντικείμενα γνωστικά μέσα στα Παιδαγωγικά Τμήματα της η Φιλοσοφία του Σχολείου το πρώτο, το οποίο έχει γίνει μάθημα επιλογής, η Φιλοσοφία της Παιδείας γενικά και από αυτό πιστεύω ξεκινάνε όλα τα δεινά. Πόσο περισσότερο η Μουσική η οποία απαξιώνεται ενώ της παλιές Παιδαγωγικές Ακαδημίες ήταν ένα από τα πάρα πολύ βασικά μαθήματα η μουσική παιδεία για τον εκπαιδευτικό.</i></p> <p><i>Φοιτήτρια: «Υπάρχει σαν μάθημα επιλογή». Δάσκαλος: «Ακριβώς, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να επανέλθουμε στο σύστημα να είναι και η Μουσική μέσα της βασικές γνώσεις του δασκάλου. Όχι μόνο η Μουσική εν γένει η Αισθητική Αγωγή, εν γένει. Διότι επαναλαμβάνω πάλι, σκοπός της σχολείου είναι να προσφέρει αισθητικές εμπειρίες. Αν δεν γίνει αυτό οδηγούμαστε σε ανθρώπους μηχανές. Θέλουμε και ανθρώπους διανοούμενους, θέλουμε και ανθρώπους καλλιτέχνες, θέλουμε ανθρώπους ευαίσθητους αλίμονο. Πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας που είναι και ο νόμος 1566.</i></p>	<p>Επιμόρφωση στο πανεπιστήμιο, η Αισθητική αγωγή περισσότερο βάρος, πολύπλευρη ανάπτυξη</p>
<p><u>Δάσκαλος 2</u></p>	<p><i>Αν γινόταν σωστά, γιατί όχι. Βέβαια συνήθως οι επιμορφώσεις είναι πολύ τραβηγμένες από ότι έχω δει. Δηλαδή πας και κάνουν ξέρω γω το σύστημα Orff. Εντάξει, εγώ δεν πολυσυμφωνά κιόλας μόνο Orff να κάνουμε. Χρειαζόμαστε επιμόρφωση αλλά και οι υποχρεώσεις όμως τώρα οι οικογενειακές όμως. Άμα περιμένεις τα νέα βιβλία και δεν ξέρεις λες "τώρα Μουσική θα πάω να μάθω;". Όμως ότι χρειάζεται, χρειάζεται.</i></p>	<p>Ναι, αλλά με σωστό τρόπο. Προσωπικές υποχρεώσεις δεν επιτρέπουν την εκμάθηση και εμπλούτιση γνώσεων γύρω από τη μουσική</p>
<p><u>Δάσκαλος 3</u></p>	<p><i>Θα βοηθούσε, ναι. Αλλά σου είπα, δεν φτάνει. Δεν φτάνει. Όπως δεν φτάνει και στο μουσικό ολόκληρη προπαιδεία που έχει ο μουσικός. Προπαιδεία και παιδεία. Από τα μικράτα του ασχολείται με τη μουσική άντε μετά παίρνουν και πτυχίο. Δεν φτάνει. Εγώ θα έλεγα επειδή οι πιο πολλοί έχουν μπει από τα ωδεία μέσα, από τη σχολή τους χωρίς παιδαγωγικό δηλαδή.</i></p>	<p>Δεν φτάνει, όπως για μουσικό δεν φτάνουν οι γνώσεις θέλει παιδαγωγική κατάρτιση</p>

	<p>Είναι πάρα πολύ άσχετοι με την παιδική ψυχολογία, δεν έχουν ιδέα από παιδί. Έχω γνωρίσει εγώ πάρα πολλούς. Και είναι χειρότεροι και από το δάσκαλο που κάνει τη Γλώσσα. Χρειάζονται και μια παιδαγωγική κατάρτιση.</p> <p>Φοιτήτρια: «Νομίζω ότι στις σχολές, στο πανεπιστήμιό των μουσικών υπάρχει γίνεται, υπάρχει παιδαγωγικό κομμάτι».</p> <p>Δασκάλα: «Ναι, αλλά όμως ποιοι. Οι μουσικοί όλοι που είναι στα σχολεία είναι από πανεπιστήμια;» Φοιτήτρια: «Υπάρχουν και από τα ωδεία».</p> <p>Δασκάλα: «Ε, αυτό σου λέω. Επειδή μας έχουν τύχει δηλ. τέτοια πρόσωπα. Κατάλαβες;»</p>	
<u>Δάσκαλος 4</u>	<p>Δεν νομίζω. Δεν νομίζω ότι όλοι οι δάσκαλοι θα πρέπει να έχουν ταλέντο στη μουσική. Ίσως κάποιοι από τους δασκάλους έχουν ταλέντο και έφεση και με κάποια σεμινάρια μπορούν να σταθούν πολύ καλά στο μάθημα όμως Μουσικής. Κάποιοι όμως οι οποίοι δεν τα καταφέρνουν καλά όσα σεμινάρια και να κάνεις άμα δεν είναι ένα αντικείμενο που σου αρέσει και αγαπάς.</p>	<p>Όχι, Πρέπει να υπάρχει έφεση και ταλέντο για να βοηθήσει η επιμόρφωση</p>
<u>Δάσκαλος 5</u>	<p>Νομίζω ναι. Από τη στιγμή που έχουν μπει οι μουσικοί έχουν πάρει τις ώρες. Από τα πανεπιστήμια θα έπρεπε να υπάρχουν ειδικότητες δασκάλων. Κι όχι όπως τώρα που ειδικότητες που προορίζονται για την Δευτεροβάθμια να μπαίνουν στην Πρωτοβάθμια. Θα ήθελα να το κάνω το μάθημα. Έτσι όπως διδάσκεται τα παιδιά είναι χαλαρά. Μπαίνει η Γλώσσα την άλλη ώρα και δυσανασχετούν. Πολλές φορές δεν θέλουν το μάθημα της Γλώσσας.</p>	<p>Ναι, ειδικότητες δασκάλων από πανεπιστήμια, όχι οι ειδικότητες της Δευτεροβάθμιας να μπαίνουν στο Δημοτικό</p>

Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να ανταπεξέλθετε στις απαιτήσεις του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος για τη Μουσική;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<p><i>Δεν το έχω υπόψη μου. Αλλά δε νομίζω ότι τα αναλυτικά προγράμματα μπορούν να εφαρμοστούν από τη στιγμή που υπάρχει η κατάλληλη επιμόρφωση και επαναλαμβάνω γι άλλη μια φορά είναι τρεις οι λέξεις: αισθητικές εμπειρίες, κίνηση, παράδοση, ο χορός πρέπει να εμπλέκεται μαζί με τη μουσική. Νομίζω ότι απλά πράγματα στο Δημοτικό Σχολείο ειδικά στα μικρές τάξεις είναι αρχή, είναι έκφραση συναισθημάτων, είναι τα βασικά αυτά. Τις είπα και στην αρχή ότι δεν είναι σκοπός να κάνουν με Μουσικό στις μικρές τάξεις. Στις μεγαλύτερες βέβαια ανάλογα και με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, το επίπεδο της τάξης όλα γίνονται. Αλλά πιστεύω ότι για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι με μια ματιά θέλει μια μουσική συγκρότηση του δασκάλου. Δεν είναι απλό, θέλει μουσική συγκρότηση.</i></p>	<p>Αδύνατη η εφαρμογή του λόγω μη επιμόρφωσης, χρειάζεται μουσική συγκρότηση. Στις μικρές τάξεις έκφραση συναισθημάτων, τα βασικά για να μην μπαίνει μουσικός. Στις μεγαλύτερες γίνονται. Να γίνεται μουσικοκινητική, καλλιέργεια αισθητικών εμπειριών, κίνηση, παράδοση</p>
<u>Δάσκαλος 2</u>	<p><i>Όχι. Το θεωρώ πάρα πολύ δύσκολο. Μόνο ο Μουσικός. Το θεωρώ πάρα πολύ δύσκολο. Δηλαδή πιστεύω ότι θα αποτύχω, ότι δεν θα μπορέσω να πετύχω τους σκοπούς</i></p>	<p>Όχι, μόνο μουσικός.</p>
<u>Δάσκαλος 3</u>	<p><i>Δύσκολα. Τα στερεότυπα. Τα συγκεκριμένα και στερεότυπα. Δεν νομίζω όμως, νομίζω ότι πίσω από τις λέξεις από κάθε μια λέξη εσύ μπορείς να προχωρήσεις. Με τον τρόπο που πιστεύω εγώ. Δεν είναι δεσμευτικό για μένα. Όπως δεν είναι δεσμευτικό κανένα πρόγραμμα. Βέβαια δεν θα κομπλάρω, δεν θα σταματούσα θα έψαχνε εγώ αυτά που διασκεδάζουν την τάξη μου, συμμετέχουν γιατί δεν είναι μονάχα να τους κάνουν μουσική και να μην θέλουν αυτά να κάνουν τίποτα γιατί Μουσική μας κάνανε και στο σχολείο μας και δεν μας άρεσε, Μουσική κάνουμε παντού και δεν μας αρέσει. Και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο κάνουν Μουσική και οι πιτσιρικάδες φεύγουν. Εντάξει. Θα έβρισκα ένα τρόπο, δεν ξέρω ποιος θα ήταν αυτός, οι μαθητές μου να συμμετείχαν.</i></p>	<p>Όχι, δύσκολα, τα συγκεκριμένα και στερεότυπα Δεν είναι δεσμευτικό το πρόγραμμα, υπάρχει τρόπος να γίνει ελκυστικό το μάθημα όχι μόνο οι καλλίφωνοι να τραγουδούν</p>

<p><u>Δάσκαλος 4</u></p>	<p><i>Όχι. Απόλυτα όχι. Γιατί είναι πολύ εξειδικευμένα όλα αυτά. Δεν έχουν σχέση με το τραγουδάμε ένα απλό τραγουδάκι μέσα στην τάξη. Είναι πολύ εξειδικευμένα πάνω στο αντικείμενο της Μουσικής.</i></p>	<p>Όχι λόγω εξειδικευμένων δραστηριοτήτων, απλή εκμάθηση τραγουδιού</p>
<p><u>Δάσκαλος 5</u></p>	<p><i>Δεν το θυμάμαι καλά αυτή τη στιγμή. Θα μπορούσα να τα διδάξω αυτά. Έκανα μουσικοκινητικό σύστημα Orff. Θα μπορούσαν να γίνουν κι άλλα πράγματα. Θα ήταν καλό να παρακολουθήσουν κάποιους δασκάλους που γνωρίζουν. Αν είχα το χρόνο και τα υλικά, χώρος, μουσικά όργανα που να τα έφτιαχναν οι μαθητές. Θα μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τον ήχο, ορχήστρα, δικά τους τραγούδια. Όπως είναι τώρα η τάξη μπορείς να κάνεις απλά παιχνιδάκια π.χ. μαέστρος όταν τα παιδιά είναι ζορισμένα, παιχνίδια που συμμετέχει όλο το σώμα. Στην Α' τάξη έκανα πολύ παιχνίδι. Βλέπω διαφορετικά τη Μουσική. Από τους μουσικούς θα ήθελα περισσότερα. Θα ήθελα να βλέπουν τα παιδιά με πιο παιγνιώδη μορφή. Όταν έγραφαν έβαζα κασέτα κλασικής μουσικής και ηρεμούσαν τα παιδιά. Στην Α' τάξη το έκανα. Στην Β' τάξη όχι.</i></p>	<p>Δεν το θυμάμαι. Θα μπορούσα να τα διδάξω λόγω γνώσης του Orff. Αν υπήρχε υλικοτεχνική υποδομή, γνώσεις θα γίνονταν τραγούδια, ορχήστρα. Τώρα η υποδομή της τάξης επιτρέπει απλά παιχνίδια π.χ. μαέστρος. Ο μουσικός πρέπει να έχει ποιικιλία στις δραστηριότητες</p>

Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η θέση της Μουσικής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα σε σχέση με τα άλλα μαθήματα;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<p><i>Η Μουσική πρέπει να έχει κι αυτή πρωτεύοντα θέση και στην Αισθητική Αγωγή πιστεύω ότι στις μικρές τάξεις επαναλαμβάνω αν υπάρχει αυτή η οικονομική δυνατότητα, διορισμός μουσικών όχι μόνο σαν διακριτά μαθήματα αλλά και σαν βοηθητικό προσωπικό ειδικά στις μικρές τάξεις μαζί με το δάσκαλο μια προετοιμασία και συνεργασία ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί. Όλα αυτά όμως είναι θέματα κρατικά, πρέπει να έχει πρωτεύοντα ρόλο.</i></p>	<p>Πρωτεύουσα θέση, θέμα κρατικό. Αν υπάρχει οικονομική δυνατότητα συνδιδασκαλία μουσικού-δασκάλου στις μικρές τάξεις</p>
<u>Δάσκαλος 2</u>	<p><i>Για τις μικρές τάξεις πολύ σημαντικότερη. Δηλαδή, να μας την εντάξουν μέσα στο Εμείς κι ο κόσμος. Να την κάνουμε εμείς και να είναι λίγο πιο συγκεκριμένη. Δηλαδή, αυτό που έχουν τώρα στο Εμείς κι ο κόσμος 'τι βλέπεις στην εικόνα και τι δεν βλέπεις στην εικόνα και τι παρατηρείς και τι λείπει και τι δεν λείπει Πρώτη, Δευτέρα τα παιδάκια που ξέρουν τα ξέρουνε. Αυτά που δεν ξέρουν δεν θα τα μάθουν κιόλας γιατί για διάφορους λόγους δεν τα ξέρουνε. Είτε γιατί είναι από ξένη χώρα είτε γιατί δεν προσέχουνε είτε γιατί είναι ανώριμα. Ενώ πιστεύω ότι μπορούν να μάθουν καλύτερα μέσα από ένα τραγούδι. Ακόμα και στη Γλώσσα κάτι τραγουδάκια που μαθαίναμε εμείς και κάτι ποιηματάκια πολύ παλιότερα τα δίγηφα και τους συνδυασμούς αυτούς νομίζουν ότι θα μπορούσαν να τους χρησιμοποιήσουν χωρίς να μας κοροϊδεύουνε. Όπως κοροϊδεύουμε εμείς τους παλιότερους δασκάλους. Νομίζω ότι έτσι είχαμε μάθει τότε στην Πρώτη Δημοτικού. Μέσα από τραγουδάκια και ποιηματάκια που μπορεί να θεωρούνται ξεπερασμένα αλλά κάτι μαθαίναμε. Ενώ τώρα βλέπω ότι δεν υπάρχει προαγωγή γνώσης. Τα παιδιά που ξέρανε ίσως τα καλά δηλαδή προχωράνε, αυτά που έπρεπε να μάθουν μέσα από το σχολείο ή μένονν στάσιμα ή είναι μια ώρα που δεν κάνουν τίποτα. Φοιτήτρια: «Θεωρείτε ότι δεν κάνουν κάτι πάνω στη Μουσική».</i></p> <p><i>Δασκάλα: «Ναι»</i></p> <p><i>Φοιτήτρια: «Στις πρώτες τάξεις».</i></p> <p><i>Δασκάλα: «Ναι».</i></p>	<p>Στις μικρές τάξεις ένταξη της στο Εμείς κι ο κόσμος, Γλώσσα</p>
		Καθοριστική η μουσική, πε-

<p><u>Δάσκαλος 3</u></p>	<p>Και ίσως σε μερικές, σε πάρα πολλά παιδιά ίσως ήταν καθοριστική η μουσική. Ίσως ήταν. Πιστεύω ότι είναι. Ίσως ήταν γιατί θα το εφάρμοζα δηλ. και θα έβλεπα ότι όπου είχα αποτύχει εγώ μπορεί εκεί με τη μουσική να τα κατάφερνα. Να τους έβρισκα ένα πεδίο έκφρασης. Όπως και με την ζωγραφική, το ίδιο συμβαίνει και με την ζωγραφική. Και με την κίνηση.</p>	<p>δίο έκφρασης</p>
<p><u>Δάσκαλος 4</u></p>	<p>Λιγότερες. Σαφώς λιγότερες ώρες. Δηλαδή, εντάζει Γλώσσα κάνουμε δυο ώρες την ημέρα δεν είναι δυνατόν η Μουσική να καταλαμβάνει ένα δίωρο την ημέρα από το αναλυτικό πρόγραμμα. Μετά εντάζει τα άλλα μαθήματα που πρέπει να γίνονται. Εγώ πιστεύω δυο με τρεις φορές την εβδομάδα ότι είναι πολύ καλά για τις μικρές τάξεις. Όχι περισσότερο. Γιατί μετά θα πρέπει να κοπούν από κάποιες άλλες ώρες μαθημάτων.</p>	<p>Λιγότερες ώρες σε σχέση με τα άλλα μαθήματα, 2-3 φορές την εβδομάδα για μικρές τάξεις</p>
<p><u>Δάσκαλος 5</u></p>	<p>Εξίσου σημαντική όπως τα άλλα μαθήματα. Όλα είναι σημαντικά. Και το κάθε μάθημα έχει να προσφέρει στο παιδί.</p>	<p>Σημαντική όπως τα άλλα μαθήματα, προσφέρει στο παιδί</p>

Ποιοτική ανάλυση ερωτηματολογίων

Πιστεύετε ότι η εκμάθηση της Μουσικής ωφελεί τα παιδιά; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Η μουσική ηρεμεί τα παιδιά, τα βοηθάει να ταξιδεύουν όπου και όποτε θέλουν, αισθάνονται υπέροχα, αντιλαμβάνονται τη χαρά ή τη λύπη ακούγοντας ανάλογα κομμάτια</i>	Ταξίδι, ηρεμία, συναισθήματα χαράς λύπης
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Βάζει τα λιθαράκια τους για το χτίσιμο τους προσωπικότητάς τους.</i>	Διαμόρφωση προσωπικότητας
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Προσφέρει αισθητικές εμπειρίες, αρμονία-συγχρονισμό – ψυχοκινητική, πειθαρχία, μουσική παράδοση.</i>	Πειθαρχία, αισθητική καλλιέργεια, ψυχοκινητική, παράδοση, συγχρονισμό
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Ωφελεί γιατί καλλιεργεί τα ευγενή αισθήματά τους. Με τη μουσική απασχολούνται και δεν ξοδεύουν το χρόνο τους σε άσκοπα πράγματα.</i>	Καλλιέργεια συναισθημάτων, ασχολία με κάτι ουσιώδες
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Η μουσική ηρεμεί τα παιδιά, τους αναπτρώνει το ηθικό, τα κάνει χαρούμενα και ανεβάζει το πολιτιστικό τους επίπεδο.</i>	Ηρεμία, χαρά και πολιτιστική επίδραση
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Η μουσική εξομαλύνει τα πάθη και βοηθά τα παιδιά να γίνονται καλύτερα στη συμπεριφορά τους και γενικά στο χαρακτήρα τους.</i>	Βοηθά στην κοινωνική συμπεριφορά και διαμόρφωση χαρακτήρα
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Η μουσική καλλιεργεί τα παιδιά, είναι σπουδαίο μέσο αγωγής, ευχάριστο και δημιουργικό και συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή.</i>	Καλλιέργεια, ευχαρίστηση, ανάπτυξη προσωπικότητας

<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Ναι, τους βοηθά να εκφράζονται και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους. Μπορεί κάποια παιδιά να αγαπήσουν τη μουσική και να θελήσουν να σπουδάσουν.</i>	Καλλιέργεια συναισθημάτων, αγάπη και ασχολία με μουσική
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Τα ηρεμεί και τα κάνει χαρούμενα.</i>	Ηρεμία και χαρά
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Θεωρώ ότι η διδασκαλία της μουσικής ωφελεί πολλαπλά τους μαθητές: καλλιεργεί δεξιότητες, συμβάλλει στην αισθητική ανάπτυξη, καλύπτει τις ανάγκες τους για χαλάρωση και δημιουργική ενασχόληση.</i>	Καλλιέργεια δεξιοτήτων, αισθητική καλλιέργεια, χαλάρωση, δημιουργία
<u>Δάσκαλος 11</u>	<i>Καλλιέργεια των παιδιών.</i>	καλλιέργεια
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Πιστεύετε ότι η Μουσική πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν.</i>	-
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Θα τα κάνει «καλύτερους ανθρώπους!», θα τα βοηθήσει να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, να βιώσουν, να ονειρεύονται, τα ταξιδεύουν, να μαγεύονται.</i>	Έκφραση συναισθημάτων, ταξίδι, μαγεία, όνειρο, διάπλαση προσωπικότητας
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Όπως στην προηγούμενη.</i>	-
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Το σχολείο προσφέρεται για τη δημιουργία χορωδιών. Στο σχολείο η ηλικία του παιδιού είναι η κατάλληλη για την εκμάθηση μουσικής.</i>	Δημιουργία χορωδίας
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Για όσα ανέφερα στην προηγούμενη ερώτηση.</i>	-
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Για τους λόγους που προανέφερα.</i>	-
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Είναι ένα ευχάριστο μάθημα για τα παιδιά στο οποίο εκφράζονται και εκτονώνονται.</i>	Έκφραση και εκτόνωση
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Η παιδευτική τα αξία -από την αρχαιότητα - έχει αποδειχθεί στην πανανθρώπινη Ιστορία.</i>	παιδευτική αξία
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Για όλα τα ανωτέρω.</i>	-
<u>Δάσκαλος 10</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-

Δάσκαλος 12	-	-
Δάσκαλος 13	-	-

Ποιος νομίζετε ότι πρέπει να διδάσκει το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις (Α', Β'); Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Το μάθημα της μουσικής πρέπει να διδάσκεται από Μουσικό ο οποίος έχει παρακολουθήσει σεμινάρια για τη δίδασκαλία του μαθήματος στις τάξεις Α', Β'.</i>	Μουσικός λόγω παρακολούθησης σεμιναρίων
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Ο Μουσικός με μεράκι που να ξέρει τι σημαίνει παιδί. Ξέρω δασκάλους με μεράκι που κατάφεραν με ελάχιστες γνώσεις και πολύ όνειρο να κάνουν τα παιδιά να λατρέψουν τη Μουσική. Είναι όμως λίγοι. Οι πιο πολλοί χρησιμοποιούμε το μάθημα για εμπέδωση μαθηματικών ή γραμματικής. Στην καλύτερη περίπτωση τα παιδιά ακούνε τραγούδια από κασέτα ζωγραφίζοντας ενώ ο δάσκαλος διορθώνει τις εργασίες των παιδιών.</i>	Μουσικός αλλά παιδαγωγός, οι δάσκαλοι τη χρησιμοποιούν για άλλα μαθήματα
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Και οι δυο. Ο δάσκαλος σε διαθεματικές προσεγγίσεις και ο Μουσικός σε θεωρητικά. Συνεργασία σε κάθε περίπτωση.</i>	Και οι δυο, ο δάσκαλος διαθεματικά και ο μουσικός για γνώσεις
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Ο Μουσικός, συνεργαζόμενος με το δάσκαλο της τάξης.</i>	Μουσικός
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Ο Μουσικός, είναι ειδικός και γνωρίζει τι πρέπει να διδάχτούν τα παιδιά.</i>	Μουσικός λόγω γνώσεων
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Ο μουσικός. Είναι το αντικείμενό της και μπορεί να ξεχωρίσει τη μουσική ικανότητα του κάθε παιδιού και να το βοηθήσει ανάλογα.</i>	Μουσικός, αναπτύσσει μουσική ικανότητα ατόμου
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Ο Μουσικός, γιατί θα μπουν οι σωστές βάσεις της μουσικής.</i>	Μουσικός λόγω γνώσεων
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Ο Μουσικός, επειδή είναι ειδικός με γνώσεις.</i>	Μουσικός λόγω γνώσεων
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Συνεργασία δασκάλου τα τάξης και Μουσικού. Ο δάσκαλος έχει την παιδαγωγική ευθύνη για τη δέουσα-κατά περίπτωση- προσέγγιση και ο Μουσικός την ειδική γνώση για να προσφέρει και προσαρμόσει τη γνώση αυτή στο συγκεκριμέ-</i>	Δάσκαλος λόγω παιδαγωγικής γνώσης και μουσικός λόγω μουσικών γνώσεων

	<i>νο μαθητικό δυναμικό.</i>	
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Ο Μουσικός, γιατί γνωρίζει το αντικείμενο</i>	Μουσικός λόγω γνώσεων
<u>Δάσκαλος 11</u>	<i>Ο Η δάσκαλος-α της τάξης</i>	δάσκαλος
<u>Δάσκαλος 12</u>	<i>Μουσικός</i>	μουσικός
<u>Δάσκαλος 13</u>	<i>Μουσικός</i>	μουσικός

Τι πιστεύετε ότι πρέπει να περιλαμβάνει το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Κομμάτια κλασικής μουσικής, παραδοσιακά μουσικά όργανα-γνωριμία με αυτά, παιδιά παραδοσιακά τραγούδια.</i>	Μουσικά κομμάτια και μουσικά όργανα
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Τη μουσική δεμένη στην κίνησή τους, στο παιχνίδι τους, στο παραμύθι τους.</i>	Μουσικοκινητική, μουσική με παραμύθι
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα θεωρώ ότι με καλύπτει.</i>	Α.Π.
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Γνωριμία με ήχους και μουσικά όργανα, μουσικά παιχνίδια-α μουσικοί αυτοσχεδιασμοί, αυτοσχέδια μουσικά όργανα (κατασκευή). προσπάθειες μουσικής επένδυσης διάφορων θεμάτων από τα ίδια τα παιδιά.</i>	Μουσικά όργανα (γνωριμία και κατασκευή), αυτοσχεδιασμός, σύνθεση
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Μαθήματα μουσικής προπαιδείας-ρυθμού-κατασκευής απλών μουσικών οργάνων.</i>	Θεωρία μουσικής, κατασκευή μουσικών οργάνων
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Μουσικά όργανα σε στυλ παιχνιδιού.</i>	Μουσικά όργανα
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Ότι λέει το αναλυτικό πρόγραμμα.</i>	Α.Π.
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Τραγούδια, και γενικά για μουσικά όργανα κάποιες γνώσεις για τη χρήση τους.</i>	Τραγούδια και μουσικά όργανα
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Δραστηριότητες μουσικής ακρόασης, μουσικά παιχνίδια, γνωριμία με τα μουσικά όργανα.</i>	Ακρόαση, μουσικά όργανα, παιχνίδια
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Εκμάθηση τραγουδιών και απλές γνώσεις για νότες, και ρυθμό.</i>	Τραγούδια, θεωρία, ρυθμό
<u>Δάσκαλος 11</u>	<i>Μουσικά παιχνίδια.</i>	Μουσικά παιχνίδια
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Τι πρέπει να αποφεύγεται στο μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Η θεωρία της μουσικής δεν προσφέρεται για αυτές τις τάξεις (Α', Β'). Μπορεί όμως να διδαχθεί μέσα από κατάλληλα παιχνίδια.</i>	Θεωρία μουσικής
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Ό,τι δεν είναι ελκυστικό κι ενδιαφέρον γι αυτά. Να τα υποχρεώνουμε να μαθαίνουν νότες, θεωρία με ξερό τρόπο. Να ξεχωρίζουμε τους καλλιφωνους.</i>	Θεωρία μουσικής, χωρισμός σε καλλιφωνους
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Θεωρία όχι τόσο σύνθετη, μόνο απλή (π.χ. πεντάγραμμα, κλειδί Σολ, νότες).</i>	Θεωρία σύνθετη
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Τεχνικές και μουσικά όργανα δύσκολα για τις μικρές τάξεις.</i>	Μουσικά όργανα και τεχνικές
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Να αποφεύγεται η διδασκαλία της μουσικής με σολφέζ-νότες.</i>	Θεωρία μουσικής
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Τεχνικές και μουσικά όργανα που είναι για μεγαλύτερα παιδιά.</i>	Τεχνικές και μουσικά όργανα
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Δεν νομίζω ότι είναι κατάλληλες δύσκολες γνώσεις για τη μουσική γενικώς.</i>	Θεωρία μουσικής
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Η διδασκαλία θεωρητικών γνώσεων χωρίς βιωματική προσέγγιση.</i>	Θεωρία μουσικής χωρίς βίωμα
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Οι δύσκολες γνώσεις που δεν αφομοιώνονται εύκολα από τα μικρά παιδιά.</i>	Δύσκολη θεωρία μουσικής
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Η διδασκαλία θεωρίας της μουσικής.</i>	Θεωρία μουσικής
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Πιστεύετε ότι η Μουσική μπορεί να συνδεθεί με τα άλλα Σχολικά μαθήματα; (διαθεματική προσέγγιση). Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Η μουσική μπορεί και πρέπει να συνδεθεί με όλα τα μαθήματα.</i>	Σύνδεση με μαθήματα
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Με όλα βάζοντας μια υπέροχη πινελιά.</i>	ναι
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Η γλώσσα είναι οριζόντιος στόχος. η μουσική γλώσσα το ίδιο.</i>	ναι
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Η μουσική διδάσκεται βήμα-βήμα και περνάει από διάφορες βαθμίδες γι αυτό αποτελεί ενιαίο μάθημα.</i>	Ναι, η μουσική αποτελεί ενιαίο μάθημα
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Σύμφωνα με όσα προανέφερα μπορεί να συνδεθεί με πολλά μαθήματα (Αισθητική αγωγή, Γλώσσα, Μαθηματικά).</i>	Ναι, με τη Γλώσσα, Μαθηματικά, Αισθητική αγωγή
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Ναι, με τη Φυσική στα μεγαλύτερες τάξεις –ήχος-, τα Γλώσσα, την Ιστορία, τη Φυσ.αγωγή, Μαθηματικά.</i>	Ναι, με Γλώσσα, Φυσική, Ιστορία, Μαθηματικά, Φυσ.αγωγή
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Στα πλαίσια της διαθεματικής.</i>	
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Με τη διαθεματικότητα μπορεί να ενταχθεί η μουσική σε πολλά μαθήματα όπως λ.χ. η Μελέτη Περιβάλλοντος δένει αρμονικά με τη Μουσική.</i>	Ναι, με Μελέτη Περιβάλλοντος
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Μπορεί να συνδεθεί και να αναφερθούν τα τραγούδια σε πολλά μαθήματα π.χ. Γλώσσα, Μελέτη.</i>	Ναι, με Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος
<u>Δάσκαλος 10</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τις μικρές τάξεις περιλαμβάνει δραστηριότητες μουσικής ακρόασης, μουσικής εκτέλεσης, μουσικής δημιουργίας (σύνθεση και αυτο-σχεδιασμός) και αξιολόγηση των παραπάνω. Πιστεύετε ότι έχετε τις απαραίτητες γνώσεις για να διδάξετε το μάθημα της Μουσικής σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Αυτά που αναφέρονται στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα και αφορούν το μάθημα της Μουσικής για να τα διδάξω σωστά θα πρέπει να παρακολουθήσω σεμινάρια.</i>	Όχι, μόνο με παρακολούθηση σεμιναρίων
<u>Δάσκαλος 2</u>	Όχι.	Όχι
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Διαφωνώ, πιστεύω ότι πρέπει να επιμείνουμε στην ψυχοκινητική δηλαδή μουσική και κίνηση.</i>	Μόνο μουσικοκινητική
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Έχω τις απαραίτητες γνώσεις.</i>	ναι
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Σε συνεργασία με τον μουσικό, ναι.</i>	Μαζί με μουσικό
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Δεν γνωρίζω το πρόγραμμα.</i>	Άγνοια Α.Π.
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Όχι δεν είμαι μουσικός και δεν γνωρίζω σχετικά με τα παραπάνω τίποτε.</i>	Όχι, λόγω έλλειψης γνώσεων
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Όχι, το "μάθημα" της Μουσικής το έχουν αναλάβει εδώ και χρόνια οι ειδικευμένοι μουσικοί.</i>	Όχι λόγω της διδασκαλίας από μουσικούς
<u>Δάσκαλος 9</u>	Όχι.	
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Όχι, δεν έχω, πρέπει να έχεις σπουδάσει το αντικείμενο αλλιώς είναι πολύ δύσκολο.</i>	Όχι, λόγω έλλειψης γνώσεων
<u>Δάσκαλος 11</u>	Όχι.	Όχι
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Αν διδάσκατε το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις και είχατε την ελευθερία τι θα διδάσκατε;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Τη χαρά, το παιχνίδι της μουσικής.</i>	Παιχνίδι μουσικής
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Απλή θεωρία, ρυθμικά παιχνίδια, τραγούδια με κίνηση-χορωδία, διαθεματικότητα, παραδοσιακά επετειακά τραγούδια, ακρόαση (αισθητική απόλαυση).</i>	Θεωρία, τραγούδια, ακρόαση, ρυθμός, παράδοση, χορωδία
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Μουσικοκινητικά παιχνίδια.</i>	μουσικοκινητική
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Παιχνίδια και γυμναστική με τραγούδι.</i>	Παιχνίδια και κίνηση
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Μόνο τραγούδια.</i>	τραγούδια
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Ρυθμικές ασκήσεις, γνωριμία με απλά μουσικά όργανα, τραγούδια και παιχνιδοτραγούδα.</i>	Μουσικά όργανα, τραγούδια, ρυθμός
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Ό,τι αναφέρει παραπάνω.</i>	Α.Π.
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Μόνο τραγούδια.</i>	τραγούδια
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Τραγούδια και παιχνίδια.</i>	τραγούδια
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Έχει απαντηθεί σε προηγούμενο σημείο.</i>	-
<u>Δάσκαλος 11</u>	<i>Έχει απαντηθεί.</i>	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Για ποιο λόγο θα διδάσκατε τα παραπάνω;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Για να βοηθήσω τα παιδιά να εκφραστούν, για να αγαπήσουν τη μουσική και να τη βάλουν χωρίς αναστολές στη ζωή τους.</i>	Έκφραση συναισθημάτων και αγάπη για μουσική
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Για τους στόχους που είπα στην αρχή.</i>	-
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Για να αγαπήσουν τη μουσική.</i>	Αγάπη για μουσική
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Γιατί δίνουν ευχαρίστηση στο παιδί.</i>	ευχαρίστηση
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Διότι μόνο αυτά γνωρίζω.</i>	Έλλειψη γνώσεων
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Για την πραγματοποίηση γνωστικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών στόχων.</i>	Γνωστικούς, συναισθηματικούς, ψυχοκινητικούς λόγους
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Ευχαριστεί και χαροποιεί τα παιδιά.</i>	ευχαρίστηση
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Γιατί δεν έχω γνώσεις για κάτι παραπάνω.</i>	Λόγω γνώσεων
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Γιατί αυτό γνωρίζω.</i>	Έλλειψη γνώσεων
<u>Δάσκαλος 10</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Ποιες μουσικές γνώσεις και δεξιότητες πιστεύετε ότι πρέπει να έχουν αποκτήσει οι μαθητές όταν αποφοιτούν από το Δημοτικό Σχολείο;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Θα ήθελα να γίνουν ευαίσθητοι δέκτες και να ξεχωρίζουν το χρυσάφι από τα σκουπίδια. Να έχουν ανακαλύψει, όσοι έχουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον τους για τη μουσική, κάποιο μουσικό όργανο.</i>	Ανάπτυξη ευαισθησίας, εκμάθηση μουσικού οργάνου αν υπάρχει το ταλέντο
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Στοιχεία θεωρίας μουσικής, αισθητική εμπειρία και απόλαυση, αρμονία-πειθαρχία-συγχρονισμός, μουσική παράδοση, απλά μουσικά όργανα (σύστημα Orff).</i>	Θεωρία μουσικής, πειθαρχία, μουσικά όργανα, συναίσθημα, μουσική παράδοση
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Το να μελετούν απλά τραγούδια με νότες. Να παίζουν ένα απλό μουσικό όργανο.</i>	Τραγούδια, μουσικό όργανο
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Να γνωρίζουν απλά μουσικά όργανα ευρωπαϊκά και παραδοσιακά.</i>	Γνώση μουσικών οργάνων
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Να χρησιμοποιούν ένα απλό μουσικό όργανο και να τραγουδούν σωστά με νότες.</i>	Μουσικό όργανο και θεωρία
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Να έχουν αποκτήσει στοιχειώδεις μουσικές γνώσεις, δεξιότητες στάσεις ζωής, να γίνουν σωστοί ακροατές και φιλόμουσοι.</i>	Γνώσεις, καλοί ακροατές, φιλόμουσοι
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Αισθητική καλλιέργεια (σύνδεση μουσικής ακρόασης και συναίσθηματος), αναγνώριση ήχων και μουσικών οργάνων, αναγνώριση μουσικών μερών.</i>	Μουσική ακρόαση και συναίσθημα, μουσικά όργανα, αναγνώριση ήχων
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Να μπορούν να ακούν απλά κομμάτια κλασσικά, να συμμετέχουν σε χορωδίες.</i>	Ακρόαση, συμμετοχή σε χορωδία
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Να γνωρίζει τις βασικές αρχές της μουσικής (νότες, ρυθμός). Ίσως και κάποιο μουσικό όργανο να μπορεί να παίζει κάποια απλά τραγούδια.</i>	Θεωρία, μουσικό όργανο
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Να τραγουδούν σωστά με νότες.</i>	τραγούδι
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

Θεωρείτε ότι οι μαθητές όταν αποφοιτούν έχουν κατακτήσει τα παραπάνω;

	Πλήρες κείμενο	Περιεχόμενο σε περίληψη
<u>Δάσκαλος 1</u>	<i>Κάποιοι ναι.</i>	Ναι
<u>Δάσκαλος 2</u>	<i>Ναι έχουν κατακτηθεί όταν εφαρμόζονται από τον εκπαιδευτικό.</i>	Ναι
<u>Δάσκαλος 3</u>	<i>Ναι, τώρα με τη μουσικό κατακτούν τα παραπάνω.</i>	Ναι λόγω μουσικού.
<u>Δάσκαλος 4</u>	<i>Νομίζω ναι διότι έξι χρόνια έχουν επαφή με μουσική που διδάσκεται από ειδικούς ανθρώπους.</i>	Ναι λόγω των πολλών ετών διδασχής
<u>Δάσκαλος 5</u>	<i>Αυτοί που έχουν μουσικό αυτί και ενδιαφέρον μπορούν να μάθουν πολλά πράγματα.</i>	Μαθαίνουν αυτοί με μουσικό αυτί
<u>Δάσκαλος 6</u>	<i>Όχι, οι ώρες για τη διδασκαλία της Μουσικής στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου έχουν ελαττωθεί.</i>	Όχι λόγω ελάττωσης ωρών
<u>Δάσκαλος 7</u>	<i>Ναι, έξι χρόνια σωστής διδασκαλίας βοηθούν να κατακτούν όλα τα παραπάνω.</i>	Ναι, λόγω πολλών ετών διδασκαλίας
<u>Δάσκαλος 8</u>	<i>Ναι. Όταν το μάθημα γίνεται από ειδικό μουσικό.</i>	Ναι, λόγω μουσικού
<u>Δάσκαλος 9</u>	<i>Εάν δεν διδάσκεται το μάθημα από μουσικό σε συνεργασία με το δάσκαλο της τάξης, όχι.</i>	Όχι αν δεν υπάρχει συνεργασία μουσικού -δασκάλου
<u>Δάσκαλος 10</u>	<i>Όσοι έχουν ενδιαφέρον για τη μουσική ναι.</i>	Ναι όσοι ενδιαφέρονται
<u>Δάσκαλος 11</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 12</u>	-	-
<u>Δάσκαλος 13</u>	-	-

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Συνέντευξη 1^η (Δάσκαλος Γ΄ τάξης)

Φοιτήτρια: «Καλημέρα. Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μικρούς μαθητές;»

Δάσκαλος: «Είναι πάρα πολύ σημαντική και πιστεύω ότι σκοπός δεν είναι το σχολείο να κάνει μουσικούς αλλά πιστεύω ότι σκοπός του σχολείου είναι να αγαπήσουν τα παιδιά τη μουσική και μέσα από το ρυθμό, τη κίνηση να εκφράσουν συναισθήματα και να τραγουδούν, να μαθαίνουν ομαδικά, να ξυπνήσουν συναισθήματα. Δηλαδή αυτός είναι ο βασικός ρόλος της μουσικής ειδικά στο Δημοτικό Σχολείο».

Φοιτήτρια: «Έχετε διδάξει μουσική στις πρώτες τάξεις, στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού;»

Δάσκαλος: «Έχω διδάξει πριν κάποια χρόνια σε ολιγοθέσια σχολεία όπου δεν υπήρχε ειδικότητα της μουσικής αλλά και αυτή τη στιγμή αναλόγως το μάθημα εμπλέκεται και η μουσική στα πλαίσια, δηλαδή των άλλων μαθημάτων μπορεί να γίνει και η μουσική μαζί διότι πιστεύω ότι στο σχολείο εκτός από τους γνωστικούς στόχους είναι και οι συναισθηματικοί και είναι και οι ψυχοκινητικοί και αυτούς τους στόχους οι οποίοι είναι πολύ παραγκωνισμένοι έρχεται να συμπληρώσει η μουσική. Είναι η έκφραση του παιδιού, υπάρχουν πάρα πολλά μελοποιημένα ποιήματα και στα μαθήματα της Γλώσσας και αναλόγως την ενότητα στα σχολικά εγχειρίδια τα ήδη υπάρχοντα ειδικά στη Δευτέρα έχω προμηθευτεί από μόνος μου από το εμπόριο κ.λ.π. μελοποιημένα τραγούδια. Μπορεί να γίνει πιστεύω και μουσική και κίνηση στην τάξη ακόμα αν είναι ο χώρος κατάλληλος και δημιουργείται ένα πάρα πολύ ωραίο κλίμα. Οι μαθητές οι οποίοι έχουν κάποιες δυσκολίες εκεί απελευθερώνονται τελείως».

Φοιτήτρια: «Πιστεύετε ότι στις μικρές τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄ πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος ή ειδικός μουσικός;»

Δάσκαλος: «Εγώ πιστεύω ότι στις πρώτες τάξεις πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος απλώς ο μουσικός θα είναι βοηθητικός. Δηλαδή, δεν έχει σημασία μια ειδικότητα να έχει ένα ορισμένο ωράριο στο σχολείο. Πιστεύω ότι το σύγχρονο σχολείο, πρώτον πρέπει να αποσυνδεθεί, να μην είναι κέντρο εξετάσεων ή προετοιμασίας εξετάσεων σε αυτά τα

πλαίσια και πιστεύω ότι πρέπει να μπαίνει σαν βοηθητικό προσωπικό και μαζί με το δάσκαλό μέσα. Καλό θα ήταν όπως και εμείς παλιά, γιατί προέρχομαι από τις παλιές Ακαδημίες και γνωρίζω κάποιο όργανο κ.λ.π. που θα βοηθάει σε τέτοιες στιγμές κ.λ.π. αρκεί να υπάρχει η προετοιμασία του δασκάλου, η συνεργασία με τον μουσικό και ο κατάλληλος χώρος και οι απαραίτητες βέβαια από τον δάσκαλο γνώσεις. Να έχει μια μουσική συγκρότηση ο εκπαιδευτικός, να την αγαπάει και ο ίδιος την μουσική και να πιστεύει σε αυτό που κάνει. Αλλά πιστεύω ότι είναι τόσο μεγάλη έκφραση η μουσική ότι θέλει σίγουρα επιτυχία αρκεί να είναι στη φιλοτιμία πιστεύω του δασκάλου».

Φοιτήτρια: «Κι ο μουσικός απλά να βοηθάει, να δίνει συμβουλές;»

Δάσκαλος: «Ο μουσικός ναι, να δίνει συμβουλές ή να χειρίζεται κι αυτός το όργανο κ.λ.π. Η μουσική προσφέρει πολλά πράγματα. Εκτός από την έκφραση συναισθημάτων, πειθαρχία σε μια χορωδιακή, είναι μεγάλη η προσφορά της μουσικής και το κυριότερο είναι ότι προσφέρει αισθητικές εμπειρίες που είναι και ο κατεξοχήν στόχος της αισθητικής αγωγής και η μουσική είναι μια αισθητική εμπειρία την οποία παίρνει το παιδί ».

Φοιτήτρια: «Ποιο νομίζετε ότι είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων; Δηλαδή τραγούδια; Τι νομίζετε ότι πρέπει να περιλαμβάνει;»

Δάσκαλος: «Εγώ πιστεύω ότι πρέπει να είναι μουσική και κίνηση, ασκήσεις διάφορες παιχνίδια με ρυθμό, με παλμό, τέτοιες ασκήσεις, συγχρονισμός και βεβαίως τραγούδια. Αυτά τα δυο. Δηλαδή μουσική και κίνηση, τραγούδια. Σε σχέση πάντα με τους στόχους που είπαμε προηγουμένως. Για να επιτευχθεί ο στόχος πρέπει να κάνεις και την κατάλληλη άσκηση».

Φοιτήτρια: «Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στο μάθημα της μουσικής στις μικρές τάξεις;»

Δάσκαλος: «Τα προβλήματα συνήθως. Η κοινωνία έχει οδηγηθεί σε ένα σημείο ώστε να απαξιώνει τους δασκάλους επειδή έχουν χρόνια προβλήματα και ζητάνε να υπάρχουν η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, οι αίθουσες οι κατάλληλες οι οποίες να είναι μεγάλες, οι οποίες θα περιέχουν υπολογιστές, γωνιές μουσικής, γωνιές εικαστικών όπου τα παιδιά θα φτιάξουν αυτά τα απλά όργανα το ορφικό σύστημα κ.λ.π., το σουζούκι τα οποία είναι τελειώς πιστεύω απαραίτητα μέσα σε κάθε τάξη τα οποία δεν μπορούν να υπάρχουν. Ένας βέβαια μη ειδικός δεν μπορεί να τα καταλάβει τώρα αυτά που λέω, να έχει δηλαδή την πλήρη ελευθερία των κινήσεων μέσα στη τάξη και το κατάλληλο βοηθητικό προσωπικό. Βοηθητικό προσωπικό επαναλαμβάνω ειδικά στις μικρές τάξεις εί-

ναι και ο μουσικός. Εγώ πιστεύω ότι μόνο με αυτόν τον τρόπο επενδύεις πραγματικά και χαίρονται τα παιδιά στο σχολείο εφόσον έχουν αποσυνδεθεί όμως από το εξεταστικό κέντρο που έλεγα και προετοιμασία για εξετάσεις μέχρι το λύκειο. Εφόσον έχουν αποσυνδεθεί από αυτά τα πράγματα. Το σχολείο πρέπει είναι ο κατεξοχήν χώρος όχι μόνο προσφοράς γνώσεων αλλά και δεξιοτήτων και ψυχής και αυτά μπορεί να επιτευχθούν μόνο με αυτή την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή αν και έχω παρατηρήσει τελευταία ότι υπάρχουν μουσικοί οι οποίοι ζητούν τους χώρους, σε ορισμένα βέβαια πολύ λίγα σχολεία υπάρχουν αίθουσες κατάλληλες διαριθμισμένες και πιστεύω ότι ο χώρος είναι το κυριότερο, οργάνωση του χώρου».

Φοιτήτρια: «Υπάρχει η άποψη συναδέλφων, δασκάλων οι οποίοι θεωρούν ότι δεν τους φτάνουν οι ώρες των μαθημάτων Γλώσσας και Μαθηματικών και παίρνουν κάποιες ώρες από τα μαθήματα Μουσικής, Καλλιτεχνικών, δηλαδή αυτών των μαθημάτων. Υποστηρίζετε κάτι τέτοιο;»

Δάσκαλος: «Εγώ δεν το πιστεύω αυτό. Χρόνος επαρκεί αν δώσεις βάρος στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα της ύλης. Η ποιότητα της ύλης είναι αυτά που έχω αναφέρει προηγουμένως. Και πιστεύω ότι και με τα νέα αναλυτικά προγράμματα και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όσον αφορά ευέλικτες ζώνες, διαθεματικότητα κ.λ.π. που δεν είναι και απαραίτητο βέβαια είναι και αυτός ένας τρόπος. Αλλά ο δάσκαλος που αγαπάει το παιδί είναι πάνω από όλα δάσκαλος και ο δάσκαλος ξέρει είτε ισχύει η διαθεματικότητα είτε δεν ισχύει πως και με ποιο τρόπο θα διδάξει και θα ικανοποιήσει τους παραπάνω στόχους αρκεί να είναι φιλότιμος και να αγαπάει τα παιδιά θα το κάνει και με οποιοδήποτε τρόπο διδακτικής κ.λ.π. που έχει διδαχτεί. Δεν είναι απαραίτητο δηλαδή μόνο στη διαθεματικότητα να παρουσιάσει και τη μουσική μέσα. Δεν είναι απαραίτητο επαναλαμβάνω. Και με το ήδη υπάρχον σύστημα ο εκπαιδευτικός που ξέρει τι ζητάει και τι αποτελέσματα θα έχει θα το κάνει».

Φοιτήτρια: «Κάποιου είδους επιμόρφωση θα μπορούσε να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς;»

Δάσκαλος: «Εγώ πιστεύω ότι η επιμόρφωση σίγουρα, πάντα βοηθάει η επιμόρφωση αλλά όλα πρέπει να ξεκινήσουν από το πανεπιστήμιο δηλαδή αυτή τη στιγμή στα Παιδαγωγικά Τμήματα αν και ιδρύθηκαν για να αναβαθμίσουν ποιοτικά το δάσκαλο και την εκπαίδευση τελικά απαξιώθηκαν ορισμένα αντικείμενα γνωστικά μέσα στα Παιδαγωγικά Τμήματα όπως η Φιλοσοφία του Σχολείου το πρώτο, το οποίο έχει γίνει μάθημα επι-

λογής, η Φιλοσοφία της Παιδείας γενικά και από αυτό πιστεύω ξεκινάνε όλα τα δεινά. Πόσο περισσότερο η Μουσική η οποία απαξιώνεται ενώ στις παλιές Παιδαγωγικές Ακαδημίες ήταν ένα από τα πάρα πολύ βασικά μαθήματα η μουσική παιδεία για τον εκπαιδευτικό».

Φοιτήτρια: «Υπάρχει σαν μάθημα επιλογής».

Δάσκαλος: «Ακριβώς, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να επανέλθουμε στο σύστημα να είναι και η Μουσική μέσα στις βασικές γνώσεις του δασκάλου. Όχι μόνο η Μουσική εν γένει η Αισθητική Αγωγή, εν γένει. Διότι επαναλαμβάνω πάλι, σκοπός τους σχολείου είναι να προσφέρει αισθητικές εμπειρίες. Αν δεν γίνει αυτό οδηγούμαστε σε ανθρώπους μηχανές. Θέλουμε και ανθρώπους διανοούμενους, θέλουμε και ανθρώπους καλλιτέχνες, θέλουμε ανθρώπους ευαίσθητους αλίμονο».

Φοιτήτρια: «Πολύπλευρη ανάπτυξη».

Δάσκαλος: «Πολύπλευρη, της προσωπικότητας που είναι και ο νόμος 1566».

Φοιτήτρια: «Άρα θεωρείται ότι η Μουσική ποια θέση πρέπει να έχει στο Δημοτικό Σχολείο σε σχέση με τα άλλα μαθήματα;»

Δάσκαλος: «Η Μουσική πρέπει να έχει κι αυτή πρωτεύοντα θέση και στην Αισθητική Αγωγή πιστεύω ότι στις μικρές τάξεις επαναλαμβάνω αν υπάρχει αυτή η οικονομική δυνατότητα, διορισμός μουσικών όχι μόνο σαν διακριτά μαθήματα αλλά και σαν βοηθητικό προσωπικό ειδικά στις μικρές τάξεις μαζί με το δάσκαλο μια προετοιμασία και συνεργασία ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί. Όλα αυτά όμως είναι θέματα κρατικά, πρέπει να έχει πρωτεύοντα ρόλο».

Φοιτήτρια: «Εδώ σε αυτά τα φυλλάδια ρίξτε μια ματιά, αναφέρονται στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου για τη Μουσική στις πρώτες τάξεις. Κοιτάξτε το και να συζητήσουμε κάποια πράγματα».

Έχετε υπόψη σας αυτό το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα;»

Δάσκαλος: «Δεν το έχω υπόψη μου. Αλλά δε νομίζω ότι τα αναλυτικά προγράμματα, μπορούν να εφαρμοστούν από τη στιγμή που υπάρχει η κατάλληλη επιμόρφωση και επαναλαμβάνω γι άλλη μια φορά είναι τρεις οι λέξεις: αισθητικές εμπειρίες, κίνηση, παράδοση, ο χορός πρέπει να εμπλέκεται μαζί με τη μουσική. Νομίζω ότι απλά πράγματα στο Δημοτικό Σχολείο ειδικά στα μικρές τάξεις είναι αρχή, είναι έκφραση συναισθημάτων, είναι τα βασικά αυτά. Σας είπα και στην αρχή ότι δεν είναι σκοπός να κάνουν με Μουσικό στις μικρές τάξεις. Στις μεγαλύτερες βέβαια ανάλογα και με τις κλί-

σεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, το επίπεδο της τάξης όλα γίνονται. Αλλά πιστεύω ότι για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι με μια ματιά θέλει μια μουσική συγκρότηση του δασκάλου. Δεν είναι απλό, θέλει μουσική συγκρότηση».

Φοιτήτρια: «Ευχαριστώ πολύ».

Συνέντευξη 2^η (δασκάλα Α΄τάξης)

Φοιτήτρια:«Καλημέρα. Λοιπόν να ξεκινήσουμε. Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μαθητές;»

Δασκάλα:«Για τους μαθητές της Πρώτης τάξης είναι πάρα πολύ σημαντική. Και ως ώρα χαλάρωσης και ως καλύτερης επικοινωνίας με τον δάσκαλο και ως ώρας συντονισμού. Μέσα από το τραγούδι μπορούν να μάθουν τον συντονισμό, το ρυθμό που θα τους βοηθήσει στο συλλαβισμό αργότερα, ώρα προφορικής επικοινωνίας, ίσως δραματοποίησης».

Φοιτήτρια:«Έχετε διδάξει Μουσική στις 3 πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου; Σε μια από τις τρεις τουλάχιστον».

Δασκάλα:«Ναι, ναι έχω διδάξει. Και σε oligothésia σχολεία και σε 12θέσια, 6θέσια».

Φοιτήτρια:«Στις μικρές τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄ πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος της τάξης ή ειδικός μουσικός και γιατί ;»

Δασκάλα:« Ωχ! Και θες σάνταρ. Άσπρο ή μαύρο».

Φοιτήτρια:«Τι θεωρείτε. Μπορεί και συνδυασμός. Εσείς πως το βλέπετε».

Δασκάλα:«Εγώ έχω τύχει με πάρα πολύ καλές μουσικούς που το είχανε σπουδάσει, δηλαδή ειδικά Μουσική για τις μικρές τάξεις και τους έκαναν και μουσικοκινητική και τα παιδιά βοηθήθηκαν. Αλλά ήταν πολύ άσχημο ότι μου έπαιρνε μια ώρα από μένα που τα παιδιά δεν με έβλεπαν σαν μπαμπούλα γιατί τις άλλες ώρες είμαστε πολύ πιεσμένοι και πιέζουμε τα παιδιά. Και είναι η μοναδική ώρα χαλάρωσης γιατί και η Αισθητική Αγωγή κάπου δεν είναι ώρα χαλάρωσης. Δηλαδή είτε με την Ευέλικτη Ζώνη είτε με τα παιδιά τα αλλοδαπά τα οποία δεν έχουν χρώματα, γόμες, μολύβια τα παιδιά που δεν μπορούν να ζωγραφίσουν και ενοχλούν ακόμη και η ώρα της Αισθητικής Αγωγής είναι άσχημη επομένως μένει μόνο η ώρα της Μουσικής για να βελτιώσεις κάπως την σχέση σου και να σε δουν διαφορετικά τα παιδιά. Από την άλλη όμως αν θες να κάνεις κάποιες γιορτές ή να παρουσιάσεις κάτι ή να πεις ότι τα παιδιά θα μάθουν κάτι καλύτερα είναι απαραίτητη η Μουσικός».

Φοιτήτρια:«Ποιο νομίζετε ότι πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων; »

Δασκάλα:«Για τις μικρές τάξεις».

Φοιτήτρια:«Για τις μικρές μιλάμε».

Δασκάλα: «Να είναι ακούσματα, να είναι μουσικοκινητική, να είναι κυρίως τραγούδια τα οποία θα συνοδεύονται από κάποιες κινήσεις. Και να έχουν περιεχόμενο που να σχετίζεται με το Εμείς κι ο κόσμος. Και ευκαιριακά δηλαδή».

Φοιτήτρια: «Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στο μάθημα της Μουσικής;»

Δασκάλα: «Τα αντικειμενικά. Άμα δεν έχει ταλέντο. Μπορεί να σου αρέσει αλλά να μην μπορείς. Το κυριότερο αυτό είναι γιατί πλέον κασετόφωνο υπάρχουν σε όλα τα σχολεία αλλά είναι διαφορετικά να το διδάξεις εσύ. Δηλαδή μακάρι στην Ακαδημία να μάθαιναν έστω μελόντικα έστω φλογέρα που έκαναν σε κάποιες άλλες Ακαδημίες από ότι ξέρω ενώ στην δικιά μου που ήταν στην Αθήνα, στο Μαρύσλειο, δεν έκανα καθόλου. Ίσα ίσα μαθαίναμε θεωρία της μουσικής. Αυτό, κυρίως αυτό. Άλλο πρόβλημα δεν νομίζω ότι υπάρχει ».

Φοιτήτρια: «Υπάρχει η άποψη ορισμένων συναδέλφων οι οποίοι θεωρούν ότι δεν επαρκούν οι ώρες των μαθημάτων και παίρνουν κάποιες ώρες από μαθήματα της Μουσικής. Υποστηρίζετε κάτι τέτοιο;»

Δασκάλα: «Το υποστηρίζω, ναι. Σίγουρα δεν φτάνουν οι ώρες των μαθημάτων αλλά γενικώς το αποφεύγω γιατί η Μουσική και η Αισθητική Αγωγή είναι απαραίτητη. Δεν μπορείς ειδικά στις μικρές τάξεις να τα έχεις τα παιδιά 5 ώρες και συνέχεια να τους προσφέρεις γνώση. Προσπαθώ έστω και πες ότι κάνω Μαθηματικά να το κάνω με ένα τραγουδάκι ή Εμείς κι ο κόσμος αν δεν έχω προλάβει να το κάνω θα το κάνω με τραγουδάκι. Δεν φτάνουν οι ώρες αλλά και πάλι αν δεν κάνεις Αισθητική Αγωγή βλέπεις ότι δεν έχουν μάθει τίποτα από αυτό που ήθελες να τους κάνεις να τους αποσπάσεις την ώρα».

Φοιτήτρια: «Κάποιου είδους επιμόρφωση θα βοηθούσε τους εκπαιδευτικούς;»

Δασκάλα: «Αν γινόταν σωστά, γιατί όχι. Βέβαια συνήθως οι επιμορφώσεις είναι πολύ τραβηγμένες από ότι έχω δει. Δηλαδή πας και κάνουν ξέρω γω το σύστημα Orff. Εντάξει, εγώ δεν πολυσυμφωνώ κιόλας μόνο Orff να κάνουμε. Χρειαζόμαστε επιμόρφωση αλλά και οι υποχρεώσεις μας τώρα οι οικογενειακές πολλές. Άμα περιμένεις τα νέα βιβλία και δεν ξέρεις λες "τώρα Μουσική θα πάω να μάθω;". Όμως ότι χρειάζεται, χρειάζεται».

Φοιτήτρια: «Εδώ έχω ένα φυλλάδιο το οποίο θα σας δώσω απλά κοιτάζτε το μια ματιά είναι το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής και να σας ρωτήσω μετά. Λοιπόν,

πιστεύετε ότι θα μπορούσατε με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις να ανταπεξέλθετε σε αυτές τις δραστηριότητες; Στους στόχους του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος;»

Δασκάλα: «Όχι. Το θεωρώ πάρα πολύ δύσκολο».

Φοιτήτρια: «Πιστεύετε ότι μόνο ο Μουσικός θα μπορούσε».

Δασκάλα: «Μόνο ο Μουσικός. Το θεωρώ πάρα πολύ δύσκολο. Δηλαδή πιστεύω ότι θα αποτύχω, ότι δεν θα μπορέσω να πετύχω τους σκοπούς».

Φοιτήτρια: «Και ποια νομίζετε ότι πρέπει να είναι τελικά η θέση της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο; Η βαρύτητά της».

Δασκάλα: «Για τις μικρές τάξεις πολύ πολύ σημαντικότερη. Δηλαδή, να μας την εντάξουν μέσα στο Εμείς κι ο κόσμος».

Φοιτήτρια: «Να την κάνετε εσείς δηλαδή;»

Δασκάλα: «Να την κάνουμε εμείς και να είναι λίγο πιο συγκεκριμένη. Δηλαδή, αυτό που έχουν τώρα στο Εμείς κι ο κόσμος 'τι βλέπεις στην εικόνα και τι δεν βλέπεις στην εικόνα και τι παρατηρείς και τι λείπει και τι δεν λείπει Πρώτη, Δευτέρα τα παιδάκια που ξέρουν τα ξέρουνε. Αυτά που δεν ξέρουν δεν θα τα μάθουν κιόλας γιατί για διάφορους λόγους δεν τα ξέρουνε. Είτε γιατί είναι από ξένη χώρα είτε γιατί δεν προσέχουνε είτε γιατί είναι ανώριμα. Ενώ πιστεύω ότι μπορούν να μάθουν καλύτερα μέσα από ένα τραγούδι. Ακόμα και στη Γλώσσα κάτι τραγουδάκια που μαθαίναμε εμείς και κάτι ποιηματάκια πολύ παλιότερα τα δίψηφα και τους συνδυασμούς αυτούς νομίζουν ότι θα μπορούσαν να τους χρησιμοποιήσουν χωρίς να μας κοροϊδεύουνε. Όπως κοροϊδεύουμε εμείς τους παλιότερους δασκάλους. Νομίζω ότι έτσι είχαμε μάθει τότε στην Πρώτη Δημοτικού. Μέσα από τραγουδάκια και ποιηματάκια που μπορεί να θεωρούνται ξεπερασμένα αλλά κάτι μαθαίναμε. Ενώ τώρα βλέπω ότι δεν υπάρχει προαγωγή γνώσης. Τα παιδιά που ξέρανε ίσως τα καλά δηλαδή προχωράνε, αυτά που έπρεπε να μάθουν μέσα από το σχολείο ή μένουν στάσιμα ή είναι μια ώρα που δεν κάνουν τίποτα».

Φοιτήτρια: «Θεωρείτε ότι δεν κάνουν κάτι πάνω στη Μουσική».

Δασκάλα: «Ναι».

Φοιτήτρια: «Στις πρώτες τάξεις».

Δασκάλα: «Ναι».

Φοιτήτρια: «Ευχαριστώ πάρα πολύ για την συνεργασία σας».

Δασκάλα: «Εγώ ευχαριστώ».

Συνέντευξη 3^η (δασκάλα Α΄τάξης)

Φοιτήτρια:«Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μαθητές και γιατί;»

Δασκάλα:«Δεν μπορώ στο μαγνητόφωνο κομπλάρω. Πιστεύω ότι είναι σημαντική γιατί είναι έκφραση και ότι πράγμα είναι έκφραση είτε αφορά μεγάλο αυτό είτε αφορά μικρό είναι απελευθερωτικό. Εγώ έτσι το βλέπω αυτό. Πιστεύω ότι είναι και παιδεία. Μπορούν να πάρουν κάποια πράγματα από την επιστήμη πια της Μουσικής, να αποκτήσουν δεξιότητες, να παίζουν μουσικό όργανο ».

Φοιτήτρια:«Να κατασκευάζουν μουσικά όργανα».

Δασκάλα:«Να κατασκευάζουν με απλά πράγματα μουσικά όργανα. Είναι κι αυτό Μουσική, είναι μέσα στη Μουσική. Δεν είναι μόνο να τραγουδήσω, να χορέψω, να κινηθώ είναι πολλά πράγματα. Να κατασκευάσουν με ένα απλό πράγμα, με ένα κουτί ένα τύμπανο».

Φοιτήτρια:«Έχετε κάνει Μουσική σε μια από τις 3 πρώτες τάξεις του Δημοτικού;»

Δασκάλα:«Χρόνια κάνω. Μου αρέσει αλλά έχω πιάσει κι εγώ τον εαυτό μου να θέλω να διορθώσω εργασίες και να μην προλαβαίνω και να βάζω την κασέτα ή την ώρα της μουσικής να τους βάλω να ζωγραφίζουνε γιατί εγώ πρέπει να ελέγξω γι αυτό λοιπόν πιστεύω ότι πρέπει να μπαίνουν οι ειδικότητες».

Φοιτήτρια:«Πιστεύετε ότι στις μικρές τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄ πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος ή ειδικός μουσικός;»

Δασκάλα:«Να μπαίνει ο δάσκαλος όχι μέχρι την Τρίτη. Αν είναι Πρώτη, Δευτέρα. Εγώ πιστεύω ότι Τρίτη μπορεί να μπαίνει η ειδικότητα. Μπορεί να μπαίνει. Τώρα είναι σχετικά αυτά. Να μπαίνει κάποιος που έχει μεράκι πρώτα και γνώσεις. Δεν μπορεί να είναι άσχετος. Είπαμε δεν μπορεί να βάζει την κασέτα και να χορεύουν οι πιτσιρικάδες ή να ακούνε και να ζωγραφίζουν. Να βάζουν την κασέτα και να ζωγραφίζουν, αυτό το κάνουν στα Καλλιτεχνικά. Τέλεια. Εντάξει; Πρέπει να έχουν μεράκι και γνώσεις. Σεμινάρια και αν έχει αυτός το μεράκι να ψάξει, να λάβει μέρος σε όσες ευκαιρίες του δοθούν».

Φοιτήτρια:«Και στις μικρές τάξεις στις δυο πρώτες;»

Δασκάλα:«Και σε αυτές ».

Φοιτήτρια:«Ο μουσικός;»

Δασκάλα:«Ο μουσικός. Και είπαμε ο δάσκαλος με γνώση και μεράκι. Αλλά δεν μπορεί

να τα κάνει αυτά και να κάνει αυτά που κάνω κι εγώ μερικές φορές να μην μπει καθόλου. Όταν είναι αυτός να βάζει την κασέτα και να διορθώνει τις εργασίες, καλύτερα ο μουσικός. Τουλάχιστον ο μουσικός θα μπει και θα κάνει την δουλειά του. Δεν θα ακούμε μια κασέτα κάθε μέρα, θέλουμε και ποικιλία. Πιστεύω. Θα σου πω όμως και μουσική δεν σημαίνει ότι όλοι οι μουσικοί θα κάνουν τα ίδια πράγματα, το ίδιο καλά. Έτσι; Γι αυτό κι αυτοί πρέπει να αποκτήσουν αυτό το μεράκι που θα μπορούσε να το έχει και ο δάσκαλος. Να είναι εκπαιδευμένος ο δάσκαλος. Εκπαιδευόμενος, όχι εκπαιδευμένος και τέλειωσε. Εκπαιδευόμενος. Μπορούμε να είμαστε όλοι; και θα είσαι και στη Γυμναστική και θα είσαι και παντού; Δεν μπορείς».

Φοιτήτρια: «Ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων;»

Δασκάλα: «Παντρεμένο με χίλια δυο. Έτσι πιστεύω εγώ δηλαδή. Και έτσι το κάνω εγώ που έχω το μεράκι. Παντρεμένο με την Γυμναστική, με την Ζωγραφική, με την ιστορία, το παραμύθι που θα κάνουμε, με τη Γλώσσα, ένα ποιηματάκι θα του δώσουμε μουσική. Το έχουμε κάνει και βγήκε πάρα πολύ καλό. Όχι εδώ τώρα. Σε Τρίτη τάξη. Δευτέρα και Τρίτη το κάνουμε. Τι άλλο. Θέατρο. Θέατρο οπωσδήποτε. Επιλέγουμε την μουσική, άλλοτε θα φτιάξουν και μόνα τους το τραγούδι που μπορούν να βάλουνε, μια μελωδία. Παιχνίδια. Παιχνίδια που αρχίζουν ένα παραμύθι, τελειώνουν ένα παραμύθι, μια θεατρική δραστηριότητα. Δεν ξέρω αν σε φώτισα τώρα. Είναι πολλά πράγματα».

Φοιτήτρια: «Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι και δεν μπορούν να διδάξουν την μουσική;»

Δασκάλα: « Παλιά θεωρούσαν ότι πρέπει να είσαι καλλίφωνος. Και την κασέτα την ανακαλύψαμε λοιπόν γιατί εγώ είμαι παλιά караβάνα, έτσι. Την κασέτα την ανακαλύψαμε πολύ αργότερα γιατί δεν είχαμε μαγνητόφωνο στο σχολείο ούτε και εμείς μπορούσαμε να φέρουμε το δικό μας μαγνητόφωνο, ούτε κασέτες αγοράζαμε περιμέναμε όλα να μας τα δίνουνε. Λοιπόν να αυτό που σου λέω το μεράκι. Ο μερακλής έψαχνε να βρει και τη μουσική την παιδική και τις κασέτες με τραγούδια, κασέτες με θεατρικά, με τη μουσική. Τι να σου πω τώρα. ``Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο`` ένα θεατρικό του Ξανθούλη. Κείμενα, μουσική. Έχουμε παραμύθι, θέατρο, κουκλοθέατρο, κατασκευές: οι πιτσιρικάδες κατασκευάζουν φιγούρες, μουσική, κίνηση, χορός. Θέλω να πω και κάτι άλλο. Είναι και η κουλτούρα. Ο καθένας έχει τη δική του κουλτούρα. Δεν μπορώ να στα περιορίσω τώρα σε κομματική τοποθέτηση, δυστυχώς μετράει κι αυτό. Δηλαδή, το πώς βλέπεις γενικά το δασκαλίσικι. Πως βλέπεις το ρόλο σου σαν δασκα-

λος. Είναι πολλά πράγματα. Δηλ, αν βλέπεις το ρόλο σου ότι θα καθίσεις στην έδρα, θα πεις το μάθημά σου και αυτά όλα από κάτω είναι υποχρεωμένα να σε ακούνε και να το μάθουν όπως το είπες δεν προλαβαίνεις να κάνεις Μουσική. Αυτό φοβάμαι. Η μια ερώτηση φέρνει την άλλη, η μια απάντηση φέρνει την άλλη. Κατάλαβες; Πέρα από το μεράκι εσύ σαν άνθρωπος, πώς ζεις, πώς συμπεριφέρεσαι. Πως βλέπεις τα παιδιά. Πως βλέπεις τη διδασκαλία. Είπαμε, αν σταθείς εδώ πέρα δεν κάνεις Μουσική. Ας την κάνει τότε ο μουσικός, μην την κάνεις εσύ».

Φοιτήτρια: «Μπορεί να ενταχθεί και στα μαθήματα. Η Μουσική εντάσσεται και στα μαθήματα».

Δασκάλα: «Είπαμε, πρέπει να γίνει έκφραση. Και του δασκάλου και των παιδιών. Έτσι πρέπει να γίνει. Έκφραση όλου του εσωτερικού κόσμου που έχουμε. Γιατί όταν κάνεις την Τενεκεδούπολη θα βγάλεις χίλια δυο. Δεν θα βγάλεις μόνο την μουσική στην Τενεκεδούπολη. Εντάξει;»

Φοιτήτρια: «Υπάρχει η άποψη ορισμένων συναδέλφων οι οποίοι θεωρούν ότι δεν επαρκούν οι ώρες των μαθημάτων και παίρνουν κάποιες ώρες από τα μαθήματα της Μουσικής. Τι πιστεύετε γι αυτό;»

Δασκάλα: «Χρόνια το κάνουμε, χρόνια. Και ευτυχώς που ήρθαν οι μουσικοί. Γι αυτό άλλαξα κι εγώ άποψη τώρα. Και λέω καλύτερα να μπαίνει ο μουσικός και κάνανε τα παιδιά... και Γυμναστική όχι μόνο Μουσική. Και κάνουμε Μαθηματικά, Γλώσσα και Μαθηματικά. Ούτε και Εμείς κι ο κόσμος.

Φοιτήτρια: «Είναι καλό αυτό;»

Δασκάλα: «Από αυτά που σου είπα πριν τι κατάλαβες;»

Φοιτήτρια: «Κάποιου είδους επιμόρφωση θα βοηθούσε τους εκπαιδευτικούς;»

Δασκάλα: «Θα βοηθούσε, ναι. Αλλά σου είπα, δεν φτάνει. Δεν φτάνει. Όπως δεν φτάνει και στο μουσικό ολόκληρη προπαιδεία που έχει ο μουσικός. Προπαιδεία και παιδεία. Από τα μικράτα του ασχολείται με τη μουσική άντε μετά παίρνουν και πτυχίο. Δεν φτάνει. Εγώ θα έλεγα. Επειδή οι πιο πολλοί έχουν μπει από τα ωδεία μέσα, από τη σχολή τους χωρίς παιδαγωγικό δηλαδή. Είναι πάρα πολύ άσχετοι με την παιδική ψυχολογία, δεν έχουν ιδέα από παιδί. Έχω γνωρίσει εγώ πάρα πολλούς. Και είναι χειρότεροι και από το δάσκαλο που κάνει τη Γλώσσα. Χρειάζονται και μια παιδαγωγική κατάρτιση».

Φοιτήτρια: «Νομίζω ότι στις σχολές, στο πανεπιστήμιό των μουσικών υπάρχει γίνεται, υπάρχει παιδαγωγικό κομμάτι».

Δασκάλα: «Ναι, αλλά όμως ποιοι. Οι μουσικοί όλοι που είναι στα σχολεία είναι από πανεπιστήμια;»

Φοιτήτρια: «Υπάρχουν και από τα ωδεία».

Δασκάλα: «Ε, αυτό σου λέω. Επειδή μας έχουν τύχει δηλ. τέτοια πρόσωπα. Κατάλαβες;»

Φοιτήτρια: «Γνωρίζετε το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική;»

Δασκάλα: «Όχι πολύ. Το να τραγουδάνε που νομίζω έχει δοθεί ένα βάρος στη μουσική με νότες μόνο εμένα δεν θα με πείραζε να σηκωθεί και ο πιο φάλτσος και να μου τραγουδήσει και να κλάψει και να γελάσει. Όλα αυτά μουσική είναι. Έχουν σχέση με την μουσική για μένα. Εντάξει».

Φοιτήτρια: «Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε όμως να τα διδάξετε πιο συγκεκριμένα ή είναι λίγο δύσκολα;»

Δασκάλα: «Δύσκολα. Τα στερεότυπα. Τα συγκεκριμένα και στερεότυπα. Δεν νομίζω όμως, νομίζω ότι πίσω από τις λέξεις από κάθε μια λέξη εσύ μπορείς να προχωρήσεις. Με τον τρόπο που πιστεύω εγώ. Δεν είναι δεσμευτικό για μένα. Όπως δεν είναι δεσμευτικό κανένα πρόγραμμα. Βέβαια δεν θα κομπλάριζα, δεν θα σταματούσα θα έψαχνε εγώ αυτά που διασκεδάζουν την τάξη μου, συμμετέχουν γιατί δεν είναι μονάχα να τους κάνω μουσική και να μην θέλουν αυτά να κάνουν τίποτα γιατί Μουσική μας κάνανε και στο σχολείο μας και δεν μας άρεσε, Μουσική κάνουμε παντού και δεν μας αρέσει. Και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο κάνουν Μουσική και οι πιτσιρικάδες φεύγουν. Εντάξει. Θα έβρισκα ένα τρόπο, δεν ξέρω ποιος θα ήταν αυτός, οι μαθητές μου να συμμετείχαν».

Φοιτήτρια: «Άρα θεωρείτε από όλα αυτά ότι η Μουσική είναι σημαντική. Εξίσου όπως τα άλλα μαθήματα;»

Δασκάλα: «Ναι. Και ίσως σε μερικές, σε πάρα πολλά παιδιά ίσως ήταν καθοριστική η μουσική. Ίσως ήταν. Πιστεύω ότι είναι. Ίσως ήταν γιατί θα το εφάρμοζα δηλ. και θα έβλεπα ότι όπου είχα αποτύχει εγώ μπορεί εκεί με τη μουσική να τα κατάφερνα. Να τους έβρισκα ένα πεδίο έκφρασης. Όπως και με την ζωγραφική, το ίδιο συμβαίνει και με την ζωγραφική. Και με την κίνηση».

Φοιτήτρια: «Ωραία, ευχαριστώ»

Συνέντευξη 4^η (δασκάλια Γ΄ τάξης)

Φοιτήτρια: «Καλημέρα».

Δασκάλια: «Καλημέρα».

Φοιτήτρια: «Θα ήθελα να ξεκινήσουμε την συνέντευξη. Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μαθητές και για ποιο λόγο;»

Δασκάλια: «Πάρα πολύ. Είναι ένα από τα αγαπημένα τους μαθήματα. Εκτονώνονται, διασκεδάζουν με την μουσική πάρα πολύ. Πιστεύω ότι είναι ένα μάθημα από τα πολύ αγαπημένα τους καθόλου βαρετό».

Φοιτήτρια: «Έχετε διδάξει Μουσική σε μια απ' τις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου;»

Δασκάλια: «Ναι».

Φοιτήτρια: «Πριν χρόνια».

Δασκάλια: «Ναι, πριν χρόνια. Τώρα ακριβώς δεν θυμάμαι πότε αλλά ναι. Πρώτη, Δευτέρα, Τρίτη».

Φοιτήτρια: «Πιστεύετε ότι σε αυτές τις μικρές τάξεις πρέπει να διδάσκει Μουσική ο δάσκαλος της τάξης ή ο μουσικός και για ποιο λόγο;»

Δασκάλια: «Στην Πρώτη τάξη εντάξει πιστεύω ότι συνδυάζεται πάρα πολύ με τα μαθήματα της Γλώσσας που κάνουμε δηλ. την ώρα της Γλώσσας θα μπορούσε να ενταχθεί και ένα πεντάλεπτο, δεκάλεπτο με τραγούδι αλλά από την άλλη όμως εμείς δεν είμαστε ειδικοί δηλ. μπορεί να μην έχουμε σωστή φωνή, να μην τα τραγουδάμε σωστά οπότε ο μουσικός σε αυτή την περίπτωση είναι πιο κατάλληλος. Αλλά από την άλλη, δεν μας δεσμεύει και τίποτα δηλ. και Πρώτη τάξη που είχα πέρυσι που κάνανε Μουσική μπορούσα εγώ στην ώρα της Γλώσσας εάν το μάθημα προσφερόταν και ήταν ένα ωραίο ποιηματάκι που μπορούσαμε να το τραγουδήσουμε. Δεν μας δεσμεύει τόσο πολύ. Με το μουσικό μπορεί να κάνουν άλλα τραγούδια. Εμείς μπορούμε να τραγουδάμε ξέρω γω κάτι άλλο».

Φοιτήτρια: «Ποιο νομίζετε ότι πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων;»

Δασκάλια: «Σε ποιες τάξεις;»

Φοιτήτρια: «Σε αυτές τις μικρές τάξεις».

Δασκάλια: «Τι εννοείς δηλαδή, αν πρέπει να κάνουν και κάτι θεωρητικό;»

Φοιτήτρια: «Ναι, τι νομίζετε. Τραγούδια, ρυθμός. Τι πρέπει να περιλαμβάνει η μουσική για αυτά τα μικρά παιδιά;»

Δασκάλα: «Εντάξει Πρώτη τάξη δε το συζητάμε μόνο τραγούδι. Από Δευτέρα και Τρίτη τάξη εγώ πιστεύω ότι μπορούν να κάνουν και με μορφή παιχνιδιού για τις νότες υπάρχουν πολλά παιχνίδια με παλαμάκια και να μάθουνε τις νότες κι όλα αυτά. Μπορούν να πάρουν μια ιδέα δεν είναι κακό. Αν και εφόσον το διδάσκει ο ειδικός εντάξει εγώ δεν μπορώ εννοείται».

Φοιτήτρια: «Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στο μάθημα της Μουσικής και δεν μπορούν να το διδάξουν σωστά».

Δασκάλα: «Το σωστό ρυθμό ενός τραγουδιού πιστεύω γιατί εντάξει μπορεί να το έχουμε ακούσει πολλές φορές αλλά να μην το διδάξουμε σωστά το ρυθμό. Και εγώ δεν έχω τόσο καλό μουσικό αυτί και φοβάμαι ότι μπορεί να πέσω σε αυτό το λάθος δηλ. να μην το διδάξω σωστά, στο σωστό ρυθμό».

Φοιτήτρια: «Από άποψη τεχνική, υλικοτεχνική».

Δασκάλα: «Ούτε όργανο εμείς. Εντάξει μπορεί στη σχολή να μάθαμε όργανο αλλά δεν μπορούμε να παίξουμε τόσο καλά το κομμάτι όπως το παίζει η μουσικός. Εμάς εδώ πέρα έχει πιάνο κάτω. Οι πιο πολλοί έχουν αρμόνιο γιατί είναι πιο εύκολο και το μεταφέρουν στις τάξεις. Ναι, και από αυτή τη πλευρά υστερούμε».

Φοιτήτρια: «Υπάρχει η άποψη ορισμένων συναδέλφων οι οποίοι υποστηρίζουν ότι δεν επαρκούν οι ώρες των μαθημάτων και παίρνουν κάποιες ώρες από τα μαθήματα της Μουσικής. Πιστεύετε κάτι τέτοιο;»

Δασκάλα: «Αφού τώρα μπαίνουν οι μουσικοί μέσα πως τις παίρνουν τις ώρες;»

Φοιτήτρια: «Μπορεί να μην τους φτάσει η ώρα και να παίρνουν κάποιες ώρες ή Καλλιτεχνικών».

Δασκάλα: «Ναι, και εγώ το έχω κάνει. δυστυχώς δηλ. αυτά τα μαθήματα και επειδή είναι τελευταίες ώρες μπορεί να έχεις καθυστερήσει, να μην έχεις τελειώσει κάποια μαθήματα από τις προηγούμενες ώρες κλέβεις λίγο αυτές τις τελευταίες ώρες».

Φοιτήτρια: «Κάποιου είδους επιμόρφωση πάνω σε θέματα Μουσικής θα μπορούσε να βοηθήσει τους δασκάλους;»

Δασκάλα: «Δεν νομίζω. Δεν νομίζω ότι όλοι οι δάσκαλοι θα πρέπει να έχουν ταλέντο στη μουσική. Ίσως κάποιοι από τους δασκάλους έχουν ταλέντο και έφεση και με κάποια σεμινάρια μπορούν να σταθούν πολύ καλά στο μάθημα της Μουσικής. Κάποιοι

όμως οι οποίοι δεν τα καταφέρνουν καλά ε όσα σεμινάρια και να κάνεις άμα δεν είναι ένα αντικείμενο που σου αρέσει και αγαπάς».

Φοιτήτρια:«Θα σας δώσω τώρα να κοιτάξετε κάποια φυλλάδια που αναφέρονται στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής και θα ήθελα να σας ρωτήσω μετά κάποια πράγματα.

Φοιτήτρια:«Έχετε υπόψη σας το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική;»

Δασκάλα:«Ναι».

Φοιτήτρια:«Πιστεύετε ότι σε όλες αυτές τις δραστηριότητες και αυτούς τους στόχους θα μπορούσατε να ανταπεξέλθετε;»

Δασκάλα:«Όχι. Απόλυτα όχι».

Φοιτήτρια:«Για ποιο λόγο;»

Δασκάλα:«Γιατί είναι πολύ εξειδικευμένα όλα αυτά. Δεν έχουν σχέση με το τραγουδάμε ένα απλό τραγουδάκι μέσα στην τάξη. Είναι πολύ εξειδικευμένα πάνω στο αντικείμενο της Μουσικής».

Φοιτήτρια:«Ποια νομίζετε ότι πρέπει να είναι η θέση της Μουσικής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα σε σχέση με τα άλλα μαθήματα; Η βαρύτητά της. Πρέπει να έχει την ίδια θέση με τα βασικά, Γλώσσα και Μαθηματικά ή λιγότερες ώρες;»

Δασκάλα:«Λιγότερες. Σαφώς λιγότερες. Δηλαδή, εντάξει Γλώσσα κάνουμε δυο ώρες την ημέρα δεν είναι δυνατόν η Μουσική να καταλαμβάνει ένα δίωρο την ημέρα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Μετά εντάξει τα άλλα μαθήματα που πρέπει να γίνουνε. Εγώ πιστεύω δυο με τρεις φορές την εβδομάδα ότι είναι πολύ καλά για τις μικρές τάξεις. Όχι περισσότερο. Γιατί μετά θα πρέπει να κοπούν από κάποιες άλλες ώρες μαθημάτων».

Φοιτήτρια:«Ωραία, ευχαριστώ πολύ».

Δασκάλα:«Κι εγώ ευχαριστώ».

Συνέντευξη 5^η (Δασκάλα Β΄ τάξης)

Φοιτήτρια: «Καλημέρα. Πιστεύετε ότι η μουσική είναι σημαντική για τους μαθητές και γιατί;»

Δασκάλα: «Είναι σημαντική, τουλάχιστον τώρα. Είναι χαρούμενα, ευχάριστα εκείνη την ώρα, τα ευαισθητοποιεί, μαθαίνουν μέσα από τη μουσική. Τα βοηθάει, θα μπορούσε να τα βοηθήσει αν γινόταν αλλιώς. Προσφέρει χαλάρωση, ξεκουράζονται, ευχαρίστηση. Κατά πόσο παίρνουν γνώσεις γύρω από τη μουσική δεν ξέρω».

Φοιτήτρια: «Έχετε διδάξει Μουσική σε μια από τις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου;»

Δασκάλα: «Έχω διδάξει. Δίδασκα τραγούδι στην ηλικία τους από κασέτα, το έγγραφο στον πίνακα. Το έδινα σε φωτοτυπία. Μαθαίναμε τα λόγια. Τα τραγούδια αν παιζόταν με κινήσεις το κάναμε».

Φοιτήτρια: «Πιστεύετε ότι στις μικρές τάξεις πρέπει να μπαίνει ο δάσκαλος ή μουσικός;»

Δασκάλα: «Θεωρώ ότι αν μπει ειδικός πρέπει να κάνει πάνω στη μουσική. Να κάνει Μουσική προπαιδεία, να τα φέρει σε επαφή με όργανα, να δανειστεί όργανα π.χ. κιθάρα, πιάνο, παραδοσιακά. Να τα ζωγραφίσουν. Χορδές στην κιθάρα, στο αρμόνιο τα πλήκτρα. Κασέτες με ήχους οργάνων, να ξεχωρίζει τον ήχο της κιθάρας το παιδί από άλλους. Θα ήθελα να πάρει κάτι το παιδί από τη μουσική. Στην Γ΄ τάξη ξεκινούν να παίζουν όργανο. Δεν θα πρέπει να ξέρει ότι αυτό που παίζει είναι ένα από τα 10-20 που υπάρχουν; Εκτός κι αν το κάνει δάσκαλος με μεράκι. Πιο κοντά είναι ο ειδικός. Από τη στιγμή που είναι δίωρο ή μια ώρα να ήταν για πράγματα πάνω στη μουσική (θεωρία) και η δεύτερη ώρα πρακτική. Η Μουσική όπως γίνεται τώρα θα μπορούσα να την κάνω κι εγώ. Η μουσικός τους έδωσε να ζωγραφίσουν το κλειδί του Σολ».

Φοιτήτρια: «Ποιο νομίζετε ότι πρέπει να είναι το περιεχόμενο των μουσικών δραστηριοτήτων;»

Δασκάλα: «Θεωρία μέσα από παιγνιώδη μορφή. Τραγούδια που να τα παίζουν τα παιδιά. Να τα παίζει πρώτα η μουσικός και να βάζουν κινήσεις πάνω σε αυτά. Να μην είναι μόνο “παίζω το τραγούδι στο αρμόνιο και τραγουδούν τα παιδιά”».

Φοιτήτρια: «Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στο μάθημα της Μουσικής;»

Δασκάλα: «Με τον τρόπο που διδάσκεται π.χ. κασέτα είναι εύκολο. Με άλλον τρόπο είναι δύσκολο π.χ. να ψάξω για ήχους οργάνων, να βρω θεωρία. Δεν μπορώ να κάνω μουσική προπαιδεία. Όλοι πάμε στην ευκολία π.χ. διδασκαλία τραγουδιού. Πολλές φορές λόγω φόρτου άλλων μαθημάτων είναι ευκαιριακή η μουσική π.χ. τραγούδια ευκαιριακά. Δεν ετοιμάζομαι κατάλληλα όπως στα άλλα μαθήματα για να διδάξω μουσική. Υπάρχουν άλλοι μουσικοί που διδάσκουν περισσότερα και άλλοι λιγότερα. Δεν ξέρω αν υπάρχει ανάλογη συνέχεια αν φύγει ένας μουσικός και πάει στο άλλο σχολείο. Δεν ξέρω ακριβώς τι να κάνουν οι μουσικοί. Αν υπάρχει συγκεκριμένη ύλη σε κάθε περίοδο».

Φοιτήτρια: «Κάποιου είδους επιμόρφωση θα βοηθούσε τους εκπαιδευτικούς;»

Δασκάλα: «Νομίζω ναι. Από τη στιγμή που έχουν μπει οι μουσικοί έχουν πάρει τις ώρες. Από τα πανεπιστήμια θα έπρεπε να υπάρχουν ειδικότητες δασκάλων. Κι όχι όπως τώρα που ειδικότητες που προορίζονται για την Δευτεροβάθμια να μπαίνουν στην Πρωτοβάθμια. Θα ήθελα να το κάνω το μάθημα. Έτσι όπως διδάσκεται τα παιδιά είναι χαλαρά. Μπαίνει η Γλώσσα την άλλη ώρα και δυσανασχετούν. Πολλές φορές δεν θέλουν το μάθημα της Γλώσσας».

Φοιτήτρια: «Έχετε υπόψη σας το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Μουσική; Πιστεύετε ότι μπορείτε να ανταπεξέλθετε στις απαιτήσεις του;»

Δασκάλα: «Δεν το θυμάμαι καλά αυτή τη στιγμή. Θα μπορούσα να τα διδάξω αυτά. Έκανα μουσικοκινητικό σύστημα Orff. Θα μπορούσαν να γίνουν κι άλλα πράγματα. Θα ήταν καλό να παρακολουθήσουν κάποιους δασκάλους που γνωρίζουν. Αν είχα το χρόνο και τα υλικά, χώρος, μουσικά όργανα που να τα έφτιαχναν οι μαθητές. Θα μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τον ήχο, ορχήστρα, δικά τους τραγούδια. Όπως είναι τώρα η τάξη μπορείς να κάνεις απλά παιχνιδάκια π.χ. μαέστρος όταν τα παιδιά είναι ζορισμένα, παιχνίδια που συμμετέχει όλο το σώμα. Στην Α' τάξη έκανα πολύ παιχνίδι. Βλέπω διαφορετικά τη Μουσική. Από τους μουσικούς θα ήθελα περισσότερα. Θα ήθελα να βλέπουν τα παιδιά με πιο παιγνιώδη μορφή. Όταν έγραφαν έβαζα κασέτα κλασικής μουσικής και ηρεμούσαν τα παιδιά. Στην Α' τάξη το έκανα. Στην Β' τάξη όχι».

Φοιτήτρια: «Ποια πρέπει να είναι η θέση της Μουσικής στο Αναλυτικό Πρόγραμμα σε σχέση με τα άλλα μαθήματα;»

Δασκάλα: «Εξίσου σημαντική όπως τα άλλα μαθήματα. Όλα είναι σημαντικά. Και το κάθε μάθημα έχει να προσφέρει στο παιδί».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- **Φύλο**
Άνδρας Γυναίκα
- **Ηλικία**
25-35 35-4 45-55 55-60
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε στο Δημοτικό Σχολείο;**
.....
- **Έχετε μουσικές γνώσεις;**
Ναι Όχι

Αν ναι σημειώστε ποιες από τις παρακάτω:

- Από το πανεπιστήμιο
- Σπουδές σε Ωδείο
- Γνώση μουσικού οργάνου
- Επιμορφωτικά σεμινάρια ¹
- Άλλο

- **Έχετε διδάξει μουσική στο Δημοτικό Σχολείο;**
Ναι Όχι
- **Πιστεύετε ότι η εκμάθηση της Μουσικής ωφελεί τα παιδιά;**
Ναι Όχι

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **Πιστεύετε ότι η Μουσική πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο;**
Ναι Όχι

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **Ποιος νομίζετε ότι πρέπει να διδάσκει το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις (Α΄, Β΄);**

Ο/Η δάσκαλος-α της τάξης Μουσικός

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- **Τι πιστεύετε ότι πρέπει να περιλαμβάνει το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις;**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Τι πιστεύετε ότι πρέπει να αποφεύγεται στο μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις;

.....

.....

.....

.....

- Πιστεύετε ότι η Μουσική μπορεί να συνδεθεί με τα άλλα Σχολικά μαθήματα; (διαθεματική προσέγγιση)
Ναι Όχι

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Έχετε υπόψη σας το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για το μάθημα της Μουσικής;
Ναι Όχι

• Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για τις μικρές τάξεις περιλαμβάνει δραστηριότητες μουσικής ακρόασης, μουσικής εκτέλεσης, μουσικής δημιουργίας σύνθεση και αυτοσχεδιασμό) και αξιολόγηση των παραπάνω.

Πιστεύετε ότι έχετε τις απαραίτητες γνώσεις για να διδάξετε το μάθημα της Μουσικής σύμφωνα με το Αναλυτικό πρόγραμμα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Αν διδάσκατε το μάθημα της Μουσικής στις μικρές τάξεις και είχατε την ελευθερία να μην εφαρμόσετε το Αναλυτικό Πρόγραμμα, τι θα διδάσκατε;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Για ποιο λόγο θα διδάσκατε τα παραπάνω;**

.....

.....

.....

.....

.....

- **Ποιες μουσικές γνώσεις και δεξιότητες πιστεύετε ότι πρέπει να έχουν αποκτήσει και καλλιεργήσει οι μαθητές όταν αποφοιτούν από το Δημοτικό Σχολείο;**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Θεωρείτε πως οι μαθητές όταν αποφοιτούν από το Δημοτικό Σχολείο έχουν κατακτήσει τα παραπάνω; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.**

.....

.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία σας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

α. Σε ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Βαρελάς, Δ., Μακροπούλου, Ε. (2001). *Μουσική, το πιο συναρπαστικό παιχνίδι*. Αθήνα: Fagotto.

Μπέσσας, Δ., Κοκκίδου, Μ. (2004). Ο δάσκαλος στο μάθημα της μουσικής μέσα από τα Αναλυτικά Προγράμματα (1969-2004). *Μουσικοπαιδαγωγικά* (1), σ.σ. 67-83.

Καρτασίδου, Λ. (2004). *Μουσική εκπαίδευση στην ειδική παιδαγωγική*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κοκκίδου, Μ. (2003). Προσέγγιση του θεσμού της ανάθεσης του μαθήματος της μουσικής σε δασκάλους μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (πρώτο μέρος). *Μουσική εκπαίδευση* 4, (12), σ.σ. 43-47.

Κοκκίδου, Μ. (2003). Προσέγγιση του θεσμού της ανάθεσης του μαθήματος της μουσικής σε δασκάλους μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (δεύτερο μέρος). *Μουσική εκπαίδευση* 4, (13), σ.σ. 32-51.

Κοκκίδου, Μ. (2003). Ακρόαση: Μια προτεραιότητα. *Μουσική εκπαίδευση* (4) σ.σ. 10-13.

Οικονομίδου-Σταύρου, Ν. (2004). Το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση της Κύπρου. Από την Πρόθεση στην Πραγματικότητα. *Μουσικοπαιδαγωγικά* (1), σ.σ. 49-66.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Μουσικής. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών*.

Παπαπαναγιώτου, Ξ. (2004). Η μουσική στα αναλυτικά προγράμματα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Πόσο αναγκαία είναι η παρουσία της; *ΟΚΠΕ* (14), σ.σ.16-17.

Παπαπαναγιώτου, Ξ., Γανώση Μ. (2003). Η μουσική στο αναλυτικό πρόγραμμα των νηπιαγωγείων: Μια πιλοτική έρευνα συχνότητας παρουσία και επιλογής δραστηριοτήτων. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού* 5, σ.σ.109-121.

Παπαπαναγιώτου, Ξ. (2005). *Προσέγγιση της δημιουργικής μουσικής μάθησης στο Νηπιαγωγείο. Διδακτικές σημειώσεις*. Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις.

Σέρρη, Λ. (1989). *Δημιουργική μουσική αγωγή για τα παιδιά μας*. Αθήνα: Gutenberg.

Φλουρής, Γ. (1999). *Αναλυτικά Προγράμματα για μια Νέα Εποχή στην εκπαίδευση* (6^η εκδ.) Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

β. Σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Campbell, P.S. & Kassner, C. (1995). *Music in childhood*. New York: Schirmer Books.

Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of Syntax*. Cambridge: MIT Press.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The Theory of Multiple Intelligence*. London: Heinemann.

Gordon E.E. (1997). *Learning sequences in Music Skill, Content and Patterns* (5th edn). Chicago: GIA Publication.

Merriam, A.P. (1964). *The Anthropology of Music*. Evanston: Northwestern University Press.

Mills, J. (1991). *Music in the primary school*. Cambridge: University Press.

Plummeridge, C. (1991). *Music education in theory and practice*. London: The Falmer Press.

Pugh A. and Pugh, L. (1998). *Music in the early years*. London: Routledge.

Ross, M. (1975). *Arts and the Adolescent*. Schools Council Working Paper No.54, London: Evans.

Saussure, de F. (1916). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1979.

Swanwick, K. (1979). *A Basis of Music Education*. London: NFER-Nelson.

Witkin, R. (1974). *The Intelligence of Feeling*. London: Heinemann.

γ. Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.it.teithe.gr/~vre/kef3d.htm>

http://users.forthnet.gr/the/eeme/mus_ekp/iss_2.html

<http://www.infed.org/thinkers/gardner.htm>

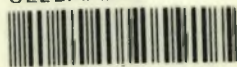
<http://www.accelerated-learning.net/multiple.htm>

[http://www.peemde.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=39
&Itemid=63](http://www.peemde.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=39&Itemid=63)

[http://www.musicheaven.gr/html/modules.php?name=News&file=article&
sid=368](http://www.musicheaven.gr/html/modules.php?name=News&file=article&sid=368)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000089138

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τηλ.: 24210 06300-1

